

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka

Proměny učebního textu v čase

Na materiálu učebnic češtiny jako cizího jazyka

Changes of textbooks in time

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Jan Daněk, PhD.

Autorka DP:

Michaela Sládková

Masarykova 617, 252 19, Rudná

7504 T 156: Učitelství VVP pro ZŠ a SŠ

anglický jazyk – český jazyk

prezenční

Rok dokončení DP

2010

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce PhDr. Janu Daňkovi, PhD., za odborné vedení, vstřícnost a ochotu a za rady a konzultace, které mi poskytl při zpracování mé diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině a blízkým přátelům za podporu.

Obsah

1. ÚVOD	1
2. TEORETICKÁ VÝCHODISKA.....	2
2.1 HISTORIE VÝUKY ČESKÉHO JAZYKA JAKO CIZÍHO JAZYKA.....	2
2.2 UČEBNÍ TEXTY.....	6
2.3 KRITÉRIA HODNOCENÍ	7
2.3.1 Cílová skupina a zapojení zprostředkovacího jazyka	8
2.3.2 Vizuální stránka.....	8
2.3.3 Struktura učebnice.....	9
2.3.4 Zvukový materiál	10
2.3.5 Metodická příručka.....	10
2.3.6 Zastoupení a vyrovnanost výuky základním řečovým dovednostem v učebnici	10
2.3.7 Jazyková norma	12
2.4 VYMEZENÍ POJMŮ	12
3. VÝZKUM.....	15
3.1 SYSTÉM HODNOCENÍ UČEBNIC	15
3.2 PŘEHLED PRODUKCE.....	17
3.2.1 40. léta.....	17
3.2.2 50. léta.....	19
3.2.3 60. léta.....	25
3.2.4 70. léta.....	35
3.2.5 80. léta.....	53
3.2.6 90. léta.....	70
3.2.7 Po r. 2000.....	100
3.2.8 Reedice	131
3.3 VÝVOJOVÉ LINIE.....	134
3.3.1 Cílová skupina.....	134
3.3.2 Vizuální stránka.....	136
3.3.3 Struktura lekcí	137
3.3.4 Sylabus.....	137
3.3.5 Zvukový materiál	138
3.3.6 Metodická příručka.....	139
3.3.7 Texty	139
3.3.8 Jazyková norma.....	140
3.3.9 Vytváření jednotlivých řečových dovedností.....	142
4. ZÁVĚR	146
LITERATURA	149

RESUMÉ.....	158
KLÍČOVÁ SLOVA.....	159

1. ÚVOD

Téma mé diplomové práce zní Proměna učebního textu v čase. Jde tedy o výzkum, který se zabývá změnami ve zpracování učebních textů v jednotlivých obdobích. Výzkum jsem prováděla na materiálu učebnic češtiny pro cizince vydaných po roce 1945.

V teoretické části své práce se stručně zabývám historií výuky českého jazyka jako cizího jazyka a učebními texty. Právě kapitola o učebních textech je pro mou diplomovou práci velmi důležitá. Učebních textů českého jazyka pro cizince je velké množství a vzhledem k rozsahu diplomové práce není možné, abych se zabývala všemi těmito texty. V této části práce jsem tedy vymezila učební texty, kterými se budu v diplomové práci zabývat.

Aby bylo možné učební texty porovnávat a identifikovat jejich proměny, bylo nutné stanovit kritéria hodnocení učebnic. Za kritéria jsem zvolila vlastnosti učebnic, které jsou podle mého názoru klíčové pro studenty i učitele. Těmito kritérii jsou: cílová skupina, zprostředkovací jazyk, vizuální stránka, struktura učebnice a lekce, zvukový materiál, metodická příručka, vytváření základních řečových dovedností a jazyková norma, kterou učebnice reflektuje.

Další část práce je věnována vlastnímu výzkumu. Bylo nutné vytvořit přehled produkce učebnic s charakteristikami jednotlivých období. Každou učebnici jsem se snažila stručně a výstižně zhodnotit podle stanovených kritérií a vytvořila jsem o ní záznam. V kapitole je také popsáno, jakým způsobem jsou vytvořeny záznamy o jednotlivých učebnicích. Jednotlivé hodnocené učebnice jsou v práci zařazeny do kapitol podle roku svého vydání. Každá kapitola představuje jedno období (40. léta, 50. léta...), u bibliografického údaje jednotlivých učebnic jsou také uvedeny roky, ve kterých vyšly reedice učebnic. Na začátek každé této kapitoly jsem ještě zařadila charakteristiku daného období. Přehled produkce učebnic je uzavřen uvedením učebnic, které vyšly v reedicích s úpravami nebo změnami, a tyto úpravy jsou také popsány.

Porovnání učebnic z jednotlivých období a proměny v nich jsou zpracovány podle jednotlivých kritérií hodnocení učebnic v kapitole Vývojové linie. U každého kritéria jsou identifikované vývojové linie.

Předpokládám, že produkce učebnic bude narůstat, že starší učebnice byly koncipovány hlavně podle gramatického sylabu a že v současné době je sylabus většiny učebnic koncipován podle komunikační situace. Domnívám se také, že nespisovná čeština bude v učebnicích reflektována zejména v lexiku.

2. TEORETICKÁ VÝCHODISKA

2.1 Historie výuky českého jazyka jako cizího jazyka

Emil Vejvoda k počátkům výuky češtiny pro cizince napsal: *„Čeština pro cizince jako didaktická záležitost má už starou tradici... . Zahraniční studenti byli na Karlově universitě (české i německé) již v době dávno minulé, ale znalost češtině, ev. němčiny byla předpokladem. Naučit se těmto jazykům bylo věcí jednotlivců, a protože tehdy vysokoškolské studium daleko více vyžadovalo samostatnost studia a cílevědomost vytčené cesty než dnes, brali to studenti jako samozřejmou nezbytnost.“* (E. Vejvoda, 1985, 33) Po druhé světové válce však začalo do Československa přijíždět velké množství zahraničních studentů a ukázalo se nutností zajistit pro ně výuku češtiny.

V roce 1952 vznikl na Filosofické fakultě University Karlovy Lektorát češtiny pro cizince, který byl součástí Katedry českého jazyka, obecného jazykozpytu a fonetiky a zabezpečoval výuku češtiny pro cizince. Jeho vedoucím se stal M. Sova, který již vedl výuku češtiny pro cizince na FF UK od roku 1947. *„Byla-li čeština... dosud většinou předmětem studia cizinců-filologů (vedle případných zájemců o její ovládnutí pro běžné dorozumění v oblasti turistické a zájmové), stává se nyní tzv. „druhým jazykem“, tj. cizím jazykem, jehož prostřednictvím má být dosaženo dalšího stupně profesionálního vzdělávání: vystupuje tedy u zahraničních posluchačů ne jako cíl jejich studia, ale jako jeho prostředek, jako nástroj komunikace ve sférách odpovídajících požadavkům dosažení studijních cílů jiných, nelingvistických.“* (K. Hronová, 2009, 9) Podle J. Hasila (2008, 200) bylo z žádosti M. Sovy o zřízení lektorátu patrné také národnostní složení zahraničních studentů, *„tehdy zde češtinu studovali převážně Korejci, Bulhaři, Albánci, Řekové, Maďaři a dále příslušníci „koloniálních národů““*. Podle Zdeňka Hlavsy (1965, 65) měli učitelé při výuce zahraničních studentů velmi náročný úkol. Měli v krátké době studenty připravit k tomu, aby byli schopni poslouchat v češtině přednášky, učit se z českých skript a skládat v češtině zkoušky.

„Počátkem padesátých let začala s novou naléhavostí vyvstávat otázka: Musí učitel ovládat primárně cizí jazyk, tj. jazyk studentův? Dnes už víme, že situace tu má být vyvážená: učitel musí být jak školeným bohemistou, tak znalcem cizích jazyků. Avšak k tomuto poznatku jsme dospívali postupně.“ (I. Lutterer, 1985, 31) Na vyučující byly tehdy kladeny poměrně vysoké nároky. Ivan Lutterer píše: *„Vedoucí lektorátu M. Sova mi tehdy jako začínajícímu postavil laťku dost vysoko: každý lektor musí znát několik*

světových jazyků a zároveň se má orientovat i regionálně, tzn. seznámit se alespoň s jedním jazykem asijským, africkým apod.“ (tamtéž) Vyučující se počátkem padesátých let také potýkali s několika problémy. Prvním problémem byla metoda výuky. „Značný příliv studentů z Dálného východu během padesátých let (hlavně z Číny a z Koreje) nás nutně vedl k přímé metodě; museli jsme se jí pracně učit od nejruznějších teoretiků, Palmerem počínaje. Tato nouzová metoda předpokládala, že učitel bude schopen věci nakreslit, zahrát nebo znázornit. To není ovšem vždy možné; proto jsme ji kombinovali s metodou studentského tlumočníka, kterého jsme si alespoň zčásti „školili“... (tamtéž, 32) Druhým problémem byly učebnice. „Nebyly totiž žádné učebnice. Prof. Sova v Praze řídil program vyučování, připravoval průběžné texty i gramatická cvičení. To bylo základem pozdější učebnice.“ (E. Vejvoda, 1985, 34)

„Vysoké počty studentů, zejména z Číny a z Koreje vedly k tomu, že někteří studenti byli přesunuti mimo Prahu, například do Mariánských lázní nebo do Unčína u Teplic v Čechách. ... Z těchto detašovaných pracovišť se v průběhu dalšího času vyvinula střediska jazykové a odborné přípravy zahraničních studentů (dnešní Ústav jazykové a odborné přípravy UK).“ (J. Hasil, 2008, 202) Působnost lektorátu byla široká. Zajišťoval výuku praktického českého jazyka pro studenty pražských vysokých škol a FF UK. Zajišťoval také výuku zahraničních studentů bohemistiky.

K 1. prosinci 1956 byla na FF UK zřízena samostatná katedra češtiny pro cizince. *„Její zřízení bylo zcela oprávněné nejen k počtu studentů, kteří na ní studovali, ale především proto, že se v této době začal formovat i obor čeština jako cizí jazyk a že si pracovníci vyučující češtinu pro cizince vytvořili vlastní lingvodidaktické metody výuky, odlišné od metod uplatňujících se při výuce češtiny jako jazyka mateřského.“ (J. Hasil, 2008, 202) V září roku 1974 byl zřízen Ústav jazykové a odborné přípravy, který začal zajišťovat výuku zahraničních studentů z jiných fakult. Katedra dále vyučovala praktickou češtinu studenty nebohemistických oborů na FF UK, ale její hlavní náplní byla výuka zahraničních bohemistů.*

V roce 1959 obnovila svou pravidelnou činnost Letní škola slovanských studií. První a druhý běh Letní školy proběhl v roce 1948 a 1949, *„ale pak již smysluplné aktivity na poli mezinárodní vědecké a kulturní spolupráce nemohly existovat“.* (J. Kuklík, 2008, 130) *„Z koncepčního hlediska se Letní škola zaměřovala především na všestranně zaměřovaná bohemistická studia, zasazená ovšem do širšího slavistického kontextu a doprovázená snahou povzbuzovat zájem zahraničních bohemistů a slavistů nejen o studium českého*

jazyka, ale i o studium českého literárního, kulturního a historického vývoje.“ (tamtéž, 131)

V roce 1961 vznikla Univerzita 17. listopadu, která zajišťovala vzdělávání zahraničních studentů. Již v roce 1974 byla zrušena, protože „vývoj prokázal, že je účelnější z hlediska poskytování vysokoškolské výuky a výchovy zajišťovat studium zahraničních studentů v celém systému vysokých škol, neboť jedna vysoká škola nemůže při vzrůstajících nárocích na úroveň a odbornost tento úkol obsáhnout a zajistit“ (Zákonné opatření předsednictva České národní rady o zrušení University 17. listopadu v Praze).

Zdeněk Hlavsa ve svém článku O češtině jako o jazyku cizím (1965, 65) uvádí, že do Československa přicházelo velké množství studentů z Asie, Afriky a Latinské Ameriky, kteří chtěli studovat na zdejších vysokých školách. Šlo především o studenty lékařství a technických oborů. U těchto studentů bylo možné použít angličtinu, francouzštinu nebo španělštinu jako zprostředkovací jazyk.

„V průběhu šedesátých let katedru posílili noví mladí lingvisté, kteří se specializovali na výuku češtiny pro cizince a vytvořili pevné, odborně zdatné jádro katedry a kteří se nechali inspirovat staršími kolegy k rozvinutí nových lingvodidaktických postupů při výuce češtiny pro cizince. Stali se i autory osvědčených učebnic češtiny pro cizince... Platnými členy katedry se postupně stali Milan Šára, František Čermák, Alena Trnková, Jan Holub, Jiřina Luttererová, Kamila Filipová, Jiřina Sedláková, Ludmila Nováková a další.“ (J. Hasil, 2008, 205)

Již dříve vyvstala před vyučujícími otázka standardu češtiny užívaného při výuce. Již M. Sova říkal: „Je třeba se snažit, aby cizí studenti mluvili česky vůbec, zjemňovat a tříbit se dá až v další fázi učení.“ (I. Lutterer, 1985, 31). Vznikla tak myšlenka „Basic Czech“. Basic Czech měla být jakási zjednodušená (základní) čeština, která zahrnovala také některé obecně české jevy. (tamtéž) Na Sovovu myšlenku Basic Czech bylo navázáno v šedesátých letech, ve kterých vznikla Mluvnice současné češtiny jako cizího jazyka¹, jejíž hlavní přínos vidí Karla Hronová (2009, 10) v přístupu k češtině jako k jazyku nematérskému. „Nepřehlíží se také k rozdílům mezi jazykem spisovným a běžně mluveným; je tedy základní čeština „hybridem“, ne vždy odpovídajícím spisovné normě“. (Hlavsa, 1965, 69) Na základě této mluvnice se vypracovávají učební texty, je tedy pomůckou pro učitele. (tamtéž)

---

¹ POLDAUF, Ivan, et al. *Mluvnice současné češtiny jako cizího jazyka*. Praha : SPN, 1962.

V době tzv. normalizace byla samostatná katedra češtiny pro cizince zrušena a stala se opět součástí katedry českého jazyka na FF UK, aby byl zajištěn přímý vliv vládnoucí ideologie, protože „*vedení a téměř všichni členové katedry češtiny pro cizince byli shledáni politicky nespolehlivými, zároveň byli pro zajištění výuky zahraničních studentů cizinců nezbytní.*“ (J. Hasil, 2008, 205) Podle J. Hasila však situace pro vedení fakulty stále nebyla uspokojivá především z hlediska realizace normalizační politiky, chtělo tedy „*důsledně i na tomto pracovišti zabezpečit vedoucí úlohu Komunistické strany Československa a její ideovou linii.*“ (tamtéž, 206) 1. února 1978 tedy vznikl sloučením katedry Letní školy slovanských studií a oddělení češtiny pro cizince při katedře českého a slovenského jazyka Ústav slovanských studií jako součást FF UK. Soustředění studijních programů češtiny pro cizince i odborníků v oboru na jedno pracoviště se projevilo jako *blahodárné* (tamtéž, 207).

Od konce šedesátých let začalo docházet ke změnám v národnostním složení studentů češtiny. Přibývalo studentů, kteří neznali zprostředkovací jazyky a jejich mateřské jazyky byly různé (K. Hronová, 2009, 10)

„*V sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století byly prohloubeny metodologické a pedagogické zásady oboru čeština jako cizí jazyk, ustálila se organizační forma výuky jak bohemistů, tak i nebohemistů a stážistů a postgraduátů, v téže době byly napsány učebnice pro různé typy kursů, které byly a mnohé z nich jsou dodnes používány při výuce nejen na pražské Filosofické fakultě, ale i na zahraničních bohemistických pracovištích... učebnice, ale i několikadílný Slovník české frazeologie a idiomatiky, jehož autorský kolektiv tvořili především učitelé oddělení češtiny pro cizince, vytvořili základ mezinárodní prestiže dnešního Ústavu bohemistických studií, jako specializovaného pracoviště pro výzkum a výuku češtiny jako cizího jazyka.*“ (J. Hasil, 2008, 207)

Po revoluci v roce 1989 vzrostl zájem o češtinu a českou kulturu. Do Československa (později do České republiky) začalo přijíždět více turistů, ale také lidí, kteří zde chtěli studovat, pracovat nebo nějakou dobu žít. (J. Hasil, 1999-2000, 248) Zcela novou skupinou zájemců o studium češtiny jsou uprchlíci a jejich děti, kteří se počítají v řádech stovek a tisíců. (M. Hrdlička, 2005, s. 9) Změna nastala také v národnostním složení studentů (ubyli studenti z tzv. rozvojových zemí a přijíždělo mnoho studentů z Evropy a z USA). V roce 1991 byl Ústav slovanských studií přejmenován na Ústav bohemistických studií. Nový název lépe vystihuje jeho *poslání* (J. Hasil, 2008, 207). Ústav bohemistických studií pořádá mezinárodní konference o češtině jako cizím jazyku a jeho pracovníci každý rok pořádají Letní školu slovanských studií. V České republice se čeština

pro cizince vyučuje na několika fakultách, ale také v soukromém sektoru. Existuje mnoho jazykových škol a agentur, které nabízejí kurzy češtiny pro cizince. „*Jen v Praze je takových institucí přes padesát.*“ (M. Hrdlička, 2005, 10)

Podle J. Hasila (1999-2000, s. 249) se v poslední době se uplatňuje tzv. komunikační metoda vyučování cizím jazykům. Kulturní komise při Radě Evropy přijala sjednocené pojetí výuky evropským jazykům, které je založené na gramatickém směru právě této metody rozpracované Janem van Ekem (Institut aplikované lingvistiky na univerzitě v Utrechtu). „*Cílem takto pojaté komunikační metody je schopnost komunikovat, získat tzv. komunikační kompetenci v cizím jazyce. Takto chápané komunikace nepředstavuje pouze ústní dorozumívání komunikantů, ale tvoří ji celá škála jazykových činností včetně interpretace textů.*“ (J. Hasil, 1999-2000, s. 250) Také Česká republika se připojila k projektu Společný evropský referenční rámec pro jazyky² a dosud byly popsány čtyři referenční úrovně pro češtinu jako cizí jazyk³.

2.2 Učební texty

Na začátku mé práce je třeba vysvětlit, co je učebnice a co je učebnice cizího jazyka. Uvádím zde několik definicí učebnice z odborné literatury.

Podle pedagogického slovníku je učebnice: „Druh knižní publikace uzpůsobené k didaktické komunikaci svým obsahem a strukturou. Má řadu typů, z nichž nejrozšířenější je škol. učebnice. Ta funguje: 1. jako prvek kurikula, tj. prezentuje výsledek plánovaného obsahu vzdělání; 2. jako didaktický prostředek, tj. je informačním zdrojem pro žáky a učitele, řídí a stimuluje učení žáků.“ (Průcha, Walterová, Mareš; 2001, 258)

Definice učebnice z Didaktiky cizích jazyků Josefa Hendricha: „Učebnice je konkretizací učebních osnov. Je zpracována pro jednotlivé ročníky různých druhů a stupňů škol podle specifiky předmětů a má normativní a instruktivní charakter z hlediska výchovných a vzdělávacích cílů, obsahu, metod a forem práce.“ (Hendrich, 1988, 397)

Podle J. Hendricha (1988, 397) je učebnice pro studenta také zdrojem poznání - informací, textů, slovní zásoby, a měla by podporovat studentovu motivaci k učení. Učebnice by svým uspořádáním a výběrem učiva měla odpovídat specifickým zvláštěnostem a potřebám cílové skupiny studentů.

V Didaktice češtiny M. Čechové a V. Styblíka je k učebnici uvedeno toto: „Koncepte předmětu stanovená učebními osnovami je realizována a konkretizována

---

² více: <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/spolecny-evropsky-referencni-ramec-pro-jazyky>

³ více: <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/referencni-urovne-pro-cestinu-jako-cizi-jazyk>

učebnicemi. Ty vycházejí z daných osnov, uvádějí učivo osnovami vyměřené, přitom respektují výsledky psychologicko-pedagogického a lingvistického bádání.“ (M. Čechová, V. Styblíka, 1989, 68)

Ve svém pojetí definice učebnice vychází Josef Hendrich, Marie Čechová a Vlastimil Styblík hlavně z učebnic, které se používaly ve státních školách v době vzniku jejich odborných publikací. Učebnici vidí jako konkretizaci osnov pro různé ročníky a normu, která je stejná na školách daného typu. Ve své práci se však nebudu zaměřovat na učebnice určené výhradně pro školní prostředí.

Definice učebnice ze Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost je pro formulaci definice učebnice pro potřeby této práce příliš obecná.

Podle J. Hendricha (1988, 107) student při vyučování cizím jazykům rozvíjí své komunikativní dovednosti a formuje světonázorové, morální a volní vlastnosti na základě postupného a vědomého osvojování jazykových prostředků (lexikální prostředky, gramatické prostředky, zvukové prostředky, grafické prostředky). Učením se cizímu jazyku se student učí komunikativně užívat cizí jazyk – rozvíjí komunikativní/řečové dovednosti, osvojuje si jazykové prostředky ve vztahu ke komunikativním situacím a jazykovým funkcím. Toto je obsahem vyučování cizího jazyka, který by měl být také zohledněn v učebnicích.

Za učebnici tedy nebudeme považovat různé jazykové příručky: přehledy a cvičebnice gramatiky, mluvnice, čítanky, textové a konverzační příručky, zpěvníky a slovníky. Jestliže jsou však některé jazykové příručky určené jako doplněk konkrétní učebnice, uvedu je společně s učebnicí, ale má analýza se jich nebude týkat.

2.3 Kritéria hodnocení

K tomu, abych mohla hodnotit a porovnávat různé učebnice češtiny jako cizího jazyka, je třeba stanovit kritéria, podle kterých budu učebnice hodnotit. Za kritéria jsem zvolila vlastnosti učebnic, které jsou podle mého názoru důležité a klíčové pro učitele i studenty.

Neméně důležitá je gramatika a slovní zásoba v učebnicích, vzhledem k rozsahu diplomové práce však není gramatika ani slovní zásoba kritériem ani předmětem hodnocení.

2.3.1 Cílová skupina a zapojení zprostředkovacího jazyka

Cílovou skupinou je: „*Určitý segment populace, na který je zaměřen nějaký, např. preventivní program, určitá intervenční strategie.*“ (Průcha, Walterová, Mareš; 2001, 29) Cílovou skupinou mám tedy na mysli, jestli je učebnice nějak zaměřena, tedy jestli má nějakého zamýšleného uživatele. Zajímat se zde budu o to, jestli je učebnice zaměřena univerzálně (tzn. je určena pro kohokoliv), jestli je třeba koncipována pro příjemce určitého věku, nebo jestli je určena přímo pro studenty nějakého konkrétního kurzu.

Učebnice může být také zaměřena profesně, tzn., že je napsána pro vykonavatele různých profesí s ohledem na jejich specifické potřeby. Učebnice tedy může být určena studentům, lékařům, filologům atd.

S cílovou skupinou také souvisí, jestli je v učebnici použit nějaký jiný jazyk než čeština a jak je v učebnici použit. Mám tím na mysli, jestli je v učebnici použit nějaký zprostředkovací jazyk. Předmětem porovnání může být, jestli je tímto jazykem něco vysvětlováno, jestli je tento jazyk používán jako kontrast k češtině a autor využívá při výkladu porovnání tohoto jazyka a češtiny.

Důležité také je, jaký jazyk je v učebnici použit a jestli byla ta samá učebnice převedena také do jiných jazyků. Zkoumám tedy, jestli vznikly jazykové mutace učebnice pro výuku studentů mluvících různými mateřskými jazyky.

2.3.2 Vizuální stránka

Pro učebnice je také důležité to, jak „*funguje ve sféře své realizace, tj. v činnostech svých uživatelů – žáků a učitelů.*“ (Průcha, 1998, 46) Podle Průchy (tamtéž) jsou to, jaké učebnice žáci upřednostňují a které učebnice jsou pro ně zajímavé, málo prozkoumané otázky. Učebnice by měla být pro studenty i učitele přitažlivá. Ilustrace a grafické ztvárnění učebnice by mělo plnit estetickou funkci. Vizuální prostředky v učebnicích jsou podle J. Průchy (1998, 103) názornými didaktickými obrazy, které plní několik funkcí.

- 1) Poznávací, tj. zprostředkování informací o objektech, které jsou žákům nedostupné (fotografie) nebo jsou příliš složité pro pochopení (didaktická schémata).
- 2) Motivační, pomocí tvarů a barev se zvyšuje žákův zájem o objekty, které jsou předmětem učiva, avšak při verbální prezentaci se jim mohou jevit nezajímavé.

- 3) Estetická, která přispívá k tomu, že určité druhy vizuální informace mají v žácích vzbuzovat estetické prožitky, vést je k citlivému vnímání „krásna“.

V analýze vizuální stránky učebnice se zaměřím na vzhled učebnice, tedy na využití obrazových materiálů a barev a na užití grafických prostředků k členění textu.

2.3.3 **Struktura učebnice**

Důležité hledisko hodnocení a popisu struktury učebnice je její členění. Podle M. Čechové a V. Styblíka (1989, 69) bývají učebnice členěny na témata a ta se skládají z lekcí. Samotná lekce však většinou není náplní jen jedné hodiny, ale je jí věnováno více vyučovacích hodin. Zde je stěžejní uspořádání lekcí a témat, důležité také může být zařazení/nezařazení opakovacích lekcí. Zaměřím se na strukturu jednotlivé lekce a na to, zda se tato struktura opakuje ve všech dalších lekcích.

Dalším kritériem hodnocení učebnice je typ sylabu, který je v učebnici užit. Syllabus je: „Stručný výklad, heslovitý přehled myšlenkového postupu (např. přednášky). V anglosaské terminologii označuje tradičně učební osnovu.“ (Průcha, Walterová, Mareš; 2001, 237) Typem sylabu tedy myslím „způsob rozvržení a uspořádání učiva v učebnicích a v jednotlivých lekcích.“ (Hendrich, 1988, s. 100)

Podle Harmera (1990, 19) je syllabus velmi důležitý, protože říká, co se bude v učebnici učit. Musí být koncipován tak, aby byly brány v úvahu potřeby studentů, jejich věk a dosavadní vzdělání. Je to rámec obsahu kurzu, který může být koncipován podle gramatiky (přítomný čas, minulý čas, předložky), podle témat jazyka (slovní zásoba – vztahy, rodina), různých komunikačních situací (na nádraží, v bance) nebo jazykových funkcí (omluva, souhlas, pozdrav...). V poslední době je kladen důraz na schopnost komunikace, protože podle tradičních gramatických sylabů se studenti nenaučili použít jazyk v praxi.

Jazyk se užívá v situacích, proto by se studenti měli seznámit s tím, jaký jazyk se v konkrétních situacích užívá (komunikační situace).

V současné době je zdůrazňována výuka vyjadřování jazykových funkcí (syllabus podle jazykových funkcí). Jazykové funkce se však vyjadřují jazykem založeným na gramatice. Studenti by se měli učit jak vyjádřit jazykové funkce a zároveň se učit gramatiku.

2.3.4 **Zvukový materiál**

Zvukový záznam se v době nedávno minulé stal nezbytnou součástí učebnic a výuky cizích jazyků. Zcela určitě tomu tak však nebylo vždy už jen kvůli technickému pokroku. Podle J. Hendricha (Hendrich, 1988, 414) je zvukový záznam cizojazyčných textů zvukovou pomůckou určenou k poslechu, ústní a písemné reprodukci či k dalšímu využití v jazykovém vyučování, která je úzce spjata s textovou podobou (např. v učebnici). Hodnotit zde budu, jestli je nějaký zvukový záznam součástí učebnice, kdo ho případně namluvil. Další analýza využití zvukového záznamu je předmětem kritéria *Poslech*.

2.3.5 **Metodická příručka**

Metodické příručka je určena učitelům. Podle J. Hendricha (Hendrich, 1988, 399) může být metodická příručka pro učitele vodítkem a pomocníkem při přípravě tematického plánu výuky i při přípravě na jednotlivé vyučovací hodiny. Zjišťovat zde však budu pouze to, zda k učebnici existuje nějaká metodická příručka. Analýza metodických příruček není předmětem této práce.

2.3.6 **Zastoupení a vyrovnanost výuky základním řečovým dovednostem v učebnici**

„Řečové dovednosti znamenají jednotlivé druhy vlastní řečové činnosti.“ (Hendrich, 1988, 186) Je to poslech, čtení, psaní a mluvení. Učením těmto řečovým dovednostem se student učí používat jazyk ke komunikaci v oblasti mluvené nebo psané podoby jazyka. Zvládnutí těchto dovedností je klíčové k tomu, aby student porozuměl cizojazyčnému projevu a aby mu bylo porozuměno, když cizí jazyk použije. „Je třeba mít na zřeteli, že k ovládnutí jazyka lze dospět jen řečovými činnostmi, což znamená, že řečové činnosti či dovednosti jsou jak cílem, tak i prostředkem ve vyučování cizímu jazyku.“ (Hendrich, 1988, 187)

Předmětem zkoumání je to, jestli je v učebnici zastoupena výuka všem základním řečovým dovednostem, jestli je některá vynechána úplně, jestli je některá upřednostňována a v učebnici je jí věnováno více prostoru.

2.3.6.1 **Poslech**

Podle J. Hendricha (Hendrich, 1988, s. 187) je poslech důležitý hlavně z toho důvodu, že se student učí vnímat cizí mluvenou řeč. Spolu se čtením patří do skupiny

receptivních dovedností. Pro porozumění mluvenému cizojazyčnému projevu není důležité pouze poslouchání projevu, ale také jeho pochopení. V reálné komunikaci je vždy poslech spojen s porozuměním. Při nácviku poslechu si student uvědomuje, jak mluvčí mluví a co říkají.

Jestliže k učebnici existuje zvuková nahrávka, budu hodnotit poslechová cvičení. Zhodnotit lze texty samotné, tzn., jestli jsou zajímavé, autentické, upravené, jak se s nimi pracuje a jaká jsou témata těchto textů. Zmapovat lze také zastoupení monologického a dialogického projevu.

2.3.6.2 Mluvení

Podle J. Hendricha (Hendrich, 1988, s. 211) je mluvení produktivní řečovou dovedností, při které student ústně sděluje své myšlenky. Nácvik mluvení ve výuce je velmi důležitý, není možné se naučit mluvit cizím jazykem čtením nebo poslechem. Studenti při nácviku také postupně překonávají ostych z mluvení cizím jazykem. Studenti mají ve srovnání s mateřským jazykem v cizím jazyce omezené jazykové prostředky, nemohou se tedy vyjádřit tak přesně jako v mateřském jazyce. Mohou mít také ostych z napodobování cizí výslovnosti, z dělání chyb a z toho, že budou vypadat směšně.

Zde se budu zabývat tím, zda jsou v učebnici zařazeny nějaké komunikační aktivity a jaké to jsou aktivity. Důležité také je, zda se v učebnici cvičí výslovnost a kdy se s jejím cvičením začíná.

2.3.6.3 Čtení

Podle J. Hendricha (Hendrich, 1988, 222) je čtení také receptivní řečová dovednost, vyžaduje schopnost rozpoznat jazykové prostředky, ne je umět použít. Také čtení, stejně jako poslech, má dvě složky. Je třeba umět vnímat cizojazyčný text a zároveň mu porozumět. Dovednost číst v cizím jazyce je důležitá, každý ji upotřebí při návštěvě cizí země, kde je vždy nutné se zorientovat v místních cizojazyčných nápisech a ukazatelích. Ve vlasti bývá vždy snazší přijít do kontaktu s psaným cizojazyčným textem než možnost k cizojazyčné konverzaci.

Předmětem hodnocení zde je, jaké texty se v učebnici vyskytují a jak se s nimi dále pracuje. Zabývat se budu tím, zda se jedná o texty autentické, upravené nebo uměle vytvořené pro učebnici. Jestli jsou v učebnici aktuální články, které mohou být pro studenty zajímavé a jaká jsou témata těchto článků. Tyto texty mohou u studentů rozvíjet všeobecné znalosti, seznamovat je s kulturou a reáliemi České republiky i jiných zemí.

Dalším kritériem hodnocení textů je způsob další práce s nimi. Zabývat se zde budu dalšími úkoly k textům – otázky k zjištění porozumění textu, využití textu k výkladu/vyhledání/procvičení gramatických jevů.

2.3.6.4 Psaní

„Písemný projev je aktivní řečová dovednost, jíž se užívá k vyjádření myšlenkových obsahů v procesu komunikace. Jde tedy o řečovou produkci.“ (Hendrich, 1988, 236) Napsaný text má trvalý charakter, je přehledný, dají se v něm dělat úpravy. Podle J. Hendricha (Hendrich, 1988, s. 237) písemný projev umožňuje, aby si pisatel zvolil vlastní tempo práce. Na rozdíl od mluveného projevu je při tvorbě písemného projevu také možné využít různé jazykové příručky a slovníky. Podle J. Hendricha (tamtéž) hraje písemný projev v cizím jazyce důležitou roli pro případnou úřední i soukromou korespondenci, zaznamenávání poznámek při čtení a poslechu a vytváření příprav k delšímu souvislému mluvenému projevu.

Předmětem hodnocení je, jaká cvičení písemného projevu učebnice obsahuje. Jestli se pouze obecně učí písemně užívat jazyk (např. písemné cvičení pravopisu, slov, gramatiky), nebo jestli se učí užívat konkrétní žánry, a rozvíjí se tedy písemný projev jako řečová dovednost (tzn. jazykové funkce, které jsou realizovány písemně) – požádat, poděkovat, informovat, děkovný dopis.

2.3.7 Jazyková norma

Předmětem zkoumání zde je, jakou jazykovou normu učebnice reflektuje. Reflektuje-li učebnice pouze spisovnou češtinu, nebo jestli se v ní objevuje také nespisovná čeština. Jestliže je v učebnici reflektována nespisovná čeština, budu si všímat toho, jestli se projevuje v gramatice nebo v lexiku.

2.4 Vymezení pojmů

Filologický model výuky

„Filologický model výuky je takový model, ve kterém je jazyková kompetence pojata především jako znalost gramatického systému a slovníku. Předmětem studia jsou dále literární texty, literární historie, případně dějiny.“ (Šára M., 1999,100)

Komunikačně-pragmatický obrat

Komunikačně-pragmatický obrat je charakterizován přesunem centra pozornosti lingvistů od systémových a strukturních vlastností jazykového kódu (langue) k jeho řečovému užívání (parole) a fungování na počátku sedmdesátých let dvacátého století. To znamená, že se nejen zkoumají jazykové formy, ale také způsoby, příčiny a okolnosti, resp. důsledky jejich užívání. (M. Hrdlička, 2006, 280)

Komunikativní model výuky

„Komunikativní modelu výuky se zaměřuje na jazyk jako proces a jazyková kompetence se pojímá jako jazyková realizace záměru s partnery, poznávání jejich záměru a postojů a tím sdílení světa.“ (Šára M., 1999,100)

Referenční úrovně pro češtinu jako cizí jazyk

„Na projekt Rady Evropy Společný evropský referenční rámec pro jazyky - jak se učíme jazykům, jak je vyučujeme a jak v jazycích hodnotíme" navázaly popisy tzv. referenčních úrovní pro některé jazyky.

Referenčních úrovně pro některé jazyky vymezují příslušnou úroveň zběhlosti v cizím jazyce, která je dána mírou osvojení základních jazykových dovedností a související úrovní komunikativní kompetence mluvčího.,, (MŠMT, 2006)

Doposud byly popsány čtyři referenční úrovně pro češtinu jako cizí jazyk:

- a) Prahová úroveň
- b) Úroveň A1
- c) Úroveň A2
- d) Úroveň B2

Společný evropský referenční rámec pro jazyky

„Společný evropský referenční rámec poskytuje obecný základ pro vypracovávání jazykových sylabů, směrnic pro vývoj kurikul, zkoušek, učebnic atd. v celé Evropě.

V úplnosti popisuje, co se musí studenti naučit, aby užívali jazyka ke komunikaci, a jaké znalosti a dovednosti musí rozvíjet, aby byli schopni účinně jednat.

Popis se rovněž týká kulturního kontextu, do něhož je jazyk zasazen.

Rámec také definuje úroveň ovládnutí jazyka, které umožňují měřit pokrok studentů v každém stadiu učení se jazyku a v průběhu celého života studenta.“
(MŠMT, 2006)

Texty s všeobecně vzdělávací tematikou

Při vymezení textů s všeobecně vzdělávací tematikou vycházím z definice všeobecného vzdělání z Pedagogického slovníku. Všeobecné vzdělání je „všestranné, odborně nespecifikované vzdělání, nezbytný vzdělanostní základ pro všechny členy společnosti, poskytující relativně ucelený obraz světa. Jeho obsah je odvozen od vědy, kultury, techniky a umění. Tvoří podstatu, jádro vzdělání na základních a středních všeobecně vzdělávacích školách“. (Průcha, 1998, 284)

Texty s všeobecně vzdělávací tematikou se tedy tematicky dotýkají stejných oblastí, které zahrnuje termín všeobecné vzdělání.

Tradiční struktura lekce

Tradiční strukturou rozumím takovou strukturu lekce, ve které je text, za kterým následuje gramatika a cvičení, v lekci je ještě zařazen slovníček.

Mírnými obměnami tradiční struktury myslím to, že lekce například začíná výkladem gramatiky místo textem, v lekci je více úvodních textů, obsahuje ještě doplňkové texty, v lekci jsou dva texty a za každým se opakuje struktura lekce.

3. VÝZKUM

3.1 Systém hodnocení učebnic

Záznam o jednotlivých učebnicích by měl být výstižný, přehledný a co možná nejstručnější. Zvolila jsem tedy systém tabulky a souvislého textu. Pro první čtyři kritéria (cílová skupina a zapojení zprostředkovacího jazyka, vizuální stránka, struktura učebnice, zvukový materiál a metodická příručka) jsem vytvořila přehlednou tabulku, do které jsou stručně zaznamenány jednotlivé údaje. Hodnocení výuky základním řečovým dovednostem není možné přehledně zapsat do tabulky. Jednotlivé řečové dovednosti je tedy výhodnější zhodnotit v textu pod tabulkou, ve kterém se zaměřím na to, co je typické pro jednotlivé učebnice.

V následujícím přehledu je ukázáno, jakým způsobem je vytvořena výše zmíněná tabulka a jaké údaje jsou v ní zaznamenány.

Cílová skupina a zapojení zprostředkovacího jazyka

cílová skupina	Jaká je cílová skupina učebnice?
zprostředkovací jazyk	Je v učebnici použit zprostředkovací jazyk? Jestliže ano – jaký?
	Jak je zprostředkovací jazyk použit?
	Existují jazykové mutace učebnice?

Vizuální stránka

vizuální stránka	Jsou v učebnici obrazové materiály a barvy?
	Jsou v učebnici užity nějaké grafické prostředky členění textu?

Struktura učebnice

struktura učebnice	Jak je učebnice členěna?
	Jaká je struktura lekce?
	Podle jakého sylabu je učebnice koncipována?

Zvukový materiál

zvukový materiál	Existuje k učebnici zvukový materiál?
-------------------------	---------------------------------------

Metodická příručka

metodická příručka	Existuje k učebnici metodická příručka?
---------------------------	---

3.2 Přehled produkce

3.2.1 40. léta

Po roce 1945 vyšla pouze v zahraničí jedna učebnice češtiny pro cizince. Byly také vydávány gramatiky (GEORGIJEVIČ, K. *Gramatika češského jezika*. Bělehrad, 1949.; VYMĚTAL, V. *Ruskij učitsja po-češski*. Praha, 1948.) a konverzační příručky (HALLER, J. *Tschechisch für deutsche*. Praha, 1945.; MILDE, J.; KARAS, J. *Tschechisch ohne lernen : Eine praktischer Raseführer durch die Tschechoslovakei und ihre Sprache*. Praha : Kvasnička a Hampl, 1948.⁴).

SCHWARZ, J. *Colloquial Czech, An Easy Course for Beginners*. London : Rootledge and Paul, 1945 (další vydání: 1951, 1960, 1965).

cílová skupina	blíže nespecifikovaná, pro začátečníky
zprostředkovací jazyk	angličtina
	výslovnost, překlady textů a slovíček, vysvětlení, zadání cvičení
	bez jazykových mutací
vizuální stránka	černobílá, bez obrázků
	důležitá gramatika v tabulkách
struktura učebnice	první část: výslovnost, pravopis, abeceda; druhá část: lekce 1-15; slovníček
	slovníček, gramatika, text, překladová cvičení
	podle gramatiky
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky

Učebnice neobsahuje žádná poslechová cvičení a neexistuje k ní ani žádný poslechový materiál.

Autor se věnuje výslovnosti hned v úvodní části učebnice. Jsou v ní uvedeny různé věty s fonetickou transkripcí, které mají studenti číst a procvičit si tak výslovnost v češtině. V jednotlivých lekcích se autor dále nevěnuje procvičování výslovnosti a učebnice neobsahuje ani žádná cvičení k procvičení mluvení.

Souvislé monologické nebo dialogické texty v učebnici nejsou obsaženy. V každé lekci jsou uvedeny pouze různé fráze, které ilustrují gramatiku. Některé po sobě následující

---

⁴ jazykové mutace – francouzština, španělština, italština, ruština

fráze představují krátké dialogy. Témata frází v jednotlivých lekcích jsou různá. Poslední lekce obsahuje pouze dialogy v různých komunikačních situacích přeložené také do angličtiny (na ulici, na poště, v restauraci, v trafice, ubytování, na nádraží). S texty v učebnici se dál nepracuje.

V učebnici nejsou zařazena cvičení k procvičování písemného projevu, jsou zařazena pouze překladová cvičení s nepřesným zadáním. Studenti tedy mohou překládat ústně i písemně.

Přestože název učebnice je Colloquial Czech, učebnice reflektuje pouze spisovnou češtinu.

3.2.2 50. léta

V padesátých letech 20. století vyšlo pět učebnic češtiny pro cizince. Všechny jsou pro začátečníky a s užitím zprostředkovacího jazyka (němčina, ruština, maďarština, angličtina). Jedna učebnice je určena pro samouky a jedna pro zahraniční studenty českých vysokých škol.

Struktura lekcí v učebnici je pravidelná a zároveň ve všech učebnicích mají lekce velmi podobnou strukturu (text, gramatika, cvičení a slovníček). Pouze v lekcích v učebnici Teach Yourself Czech (Rolland, Lee, 1959) je více textů a za každým následuje výklad gramatiky, cvičení jsou opět zařazena na konci.

V učebnicích převažují monologické texty, pouze v Teach Yourself Czech (Rolland, Lee, 1959) převažují dialogické texty. Texty seznamují studenty s realitami o České republice, některé texty mají také ideologickou tematiku (Sova, 1958). Zařazeny jsou také autentické texty - úryvky z děl českých spisovatelů (Ševčenko, Ševčenko, 1955). S texty se pracuje málo. Studenti mají pouze odpovídat na otázky ověřující porozumění textu.

Psaní a mluvení se nacvičuje málo. Při nácvičení mluvení studenti pouze odpovídají na otázky, psaní se cvičí pouze v překladových cvičeních. Učebnice jsou koncipovány podle gramatického sylabu.

FRITSCH, H.; BAUERNÖPPEL, J.; BIELEFELD, B. *Čeština, Lehrbuch der tschechischen Sprache*. I-II díl. Berlin : Volk und Wissen Verlag, 1951 (další vydání: 1958, 1960).

cílová skupina	nespecifikovaná, začátečníci
zprostředkovací jazyk	němčina
	výslovnost, překlady, vysvětlení, zadání cvičení
	bez jazykových mutací
vizuální stránka	černobílá, tematické obrázky k textům
	důležitá gramatika a poučky v rámečcích
struktura učebnice	úvod - fonetika a pravopis, abeceda, základní gramatika - rody, konjugace být a mít, slovíčka, lekce, písničky, básničky, přehled gramatiky, slovníček k jednotlivým lekcím, abecední slovník
	dialog, výchozí text (stejně téma jako dialog), někdy následují nová slovíčka, gramatika, gramatická cvičení
	podle gramatiky
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky

K učebnici neexistuje poslechový materiál a neobsahuje ani žádná poslechová cvičení.

V učebnici je vysvětlena výslovnost v češtině hned na začátku, dále se však autor nácviku a procvičení výslovnosti nevěnuje.

Nácviku mluvení je v učebnici věnován malý prostor. Zadání cvičení zaměřených na mluvení jsou orientována výhradně na produkci, většinou má student pouze odpovědět na otázky.

Texty vyskytující se v učebnici jsou uměle vytvořené. V každé lekci jsou dva texty – jeden dialogický a druhý monologický. Téma obou textů v lekci je stejné, některé jsou orientovány na komunikační situace (v restauraci, škola, nákup) a jiné texty seznamují studenty s reáliemi Československa (Praha, prodejny PRAMEN, JAS). V některých lekcích je v části se cvičeními zařazeno cvičení, ve kterém studenti odpovídají na otázky podle textu. Na konci učebnice jsou zařazeny autentické texty – básně od J. V. Sládka (Má vlast), F. Nechvátal (Budujeme), P. Bojar (Ukolébavka dělnické mámy) a lidové písně (Přidi ty, šuhajko, Pod našima okny). Některé texty v učebnici jsou tendenční (Budujeme, Delegátem na sjezdě, Mezinárodní svaz studentstva).

V učebnici nejsou zařazena cvičení k procvičování písemného projevu. Vyskytují se pouze překladová cvičení s nepřesným zadáním. Studenti mohou překládat ústně nebo písemně.

Učebnice reflektuje výhradně spisovnou češtinu.

ŠEVČENKO, A. I.; ŠEVČENKO, V. S. *Učebnik češského jazyka*. Moskva : Izd. literatury na inostrannykh jazykách, 1955 (2. vydání: 1958).

cílová skupina	nespecifikovaná, začátečníci
zprostředkovací jazyk	ruština
	výslovnost, překlady textů a slovíček, vysvětlení, zadání cvičení (ruštiny postupně neubývá)
	bez jazykových mutací
vizuální stránka	černobílá, bez obrázků
	gramatika někdy v rámečkách nebo tabulkách
struktura učebnice	úvodní fonetické lekce, lekce, čítanka, slovníček
	první text, druhý text + slovníček, poznámky k textu, gramatika, cvičení
	podle gramatiky
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky

K učebnici neexistuje žádný poslechový materiál, také neobsahuje žádná poslechová cvičení.

Výslovnosti, hláskám a pravopisu je věnováno úvodních 10 fonetických lekcí. Každá lekce také obsahuje cvičení výslovnosti. Učebnice neobsahuje zvláštní cvičení pro nácvik interakce. Mluvních cvičení není mnoho a jsou zaměřena výhradně na produkci. Studenti mají odpovědět na otázky, převyprávět text vlastními slovy.

Každá lekce obsahuje úvodní text, v pokročilejších lekcích je na závěr zařazen ještě jeden text, který mají studenti přečíst a přeložit do ruštiny. Většina textů je původních a monologických. Vyskytují se však také texty dialogické. Texty bývají obecného charakteru (v klubovně, byt, jídelna, prázdniny), některé přibližují komunikační situace (pošta, u lékaře) a některé seznamují studenty s Československem. Pokročilé lekce obsahují autentické texty od známých českých spisovatelů (J. Drda, I. Olbracht, M. Pujmanová, M. Majerová). S texty se dále mnoho nepracuje, studenti mají pouze v některých lekcích za úkol převyprávět text vlastními slovy nebo odpovědět na otázky ověřující porozumění textu. Čítanka v závěru učebnice obsahuje texty k samostatnému čtení, se kterými se dále nepracuje. Jsou také od známých českých spisovatelů (K. H. Mácha, B. Němcová, K. Čapek, J. V. Sládek, J. Fučík).

Studenti si procvičují písemný projev při překladových cvičeních a písemném shrnutí textů.

Učebnice reflektuje spisovnou češtinu.

SIPOS, I.; BENA, L. *Cseh nyelvkönyv tanfolyamok és magántanulók számára*. Budapest : Tankönyvkiadó, 1956 (2. vydání: 1963).

cílová skupina	nespecifikovaná, začátečníci
zprostředkovací jazyk	maďarština
	výslovnost, překlady slovíček, vysvětlení, zadání cvičení
	bez jazykových mutací
vizuální stránka	černobílá
	tematické obrázky k některým textům
struktura učebnice	fonetický úvod, lekce, čítanka, přehled gramatiky, vysvětlivky k textům v lekcích, slovník
	text, báseň, otázky a odpovědi k textu + slovníček, další text, gramatika, cvičení
	podle gramatiky
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky

K učebnici neexistuje poslechový materiál a také neobsahuje poslechová cvičení.

České výslovnosti je věnována úvodní část učebnice. Dále se však autor jejímu procvičování nevěnuje. Nácvik mluvení a interakce je spíše opomíjen. Učebnice obsahuje jen cvičení, ve kterých mají studenti odpovědět na otázky. Tyto otázky se většinou váží k textům.

Každá lekce obsahuje jeden úvodní text a jeden až dva další texty. Úvodní text je většinou monologický (Roční období, Spartakiáda, Pražské jaro, Týden maďarského filmu v ČSR, Sílony-kouzelné punčochy, Úderník Jindra Toncar vypravuje o své práci, Na pomoc Praze) vyskytuje se však i několik dialogických (rozhovor o počasí) úvodních textů. Dalšími texty jsou většinou básně, přísloví, hádanky. Většina úvodních textů je uměle vytvořená, ale v pokročilých lekcích učebnice jsou zařazené také autentické texty od některých českých spisovatelů (F. Halas, J. Neruda, M. Pujmanová, J. Vrchlický, J. V. Sládek, J. Hašek), ve dvou lekcích jsou také lidové pohádky O Řepě a O Hloupém Honzovi. K textům se někdy váží úkoly s otázkami, které zjišťují porozumění textu. V čítance jsou zařazené texty od známých českých spisovatelů bez dalších úkolů.

V učebnici nejsou zařazena cvičení k procvičování souvislého písemného projevu. Obsahuje pouze překladová cvičení, ve kterých si studenti procvičují písemnou formu češtiny.

Učebnice reflektuje pouze spisovnou češtinu.

SOVA, M. *Učebnice češtiny pro cizince*. 1,2 díl. Praha : SPN, 1958 (2. vydání: 1959).

cílová skupina	cizinci chystající se studovat na českých VŠ v češtině, začátečníci
zprostředkovací jazyk	angličtina, ruština
	výslovnost, překlady textů a slovíček, vysvětlení, zadání cvičení (postupně obou jazyků ubývá)
	bez jazykových mutací
vizuální stránka	černobílá, bez obrázků
	gramatika někdy v rámečcích nebo tabulkách
struktura učebnice	fonetický úvod, lekce, přehled gramatiky, čítanka, slovníček
	výchozí text + slovníček, poznámky k textu, hovorové obraty, doplňkový text, gramatika, cvičení
	podle probírané gramatiky
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	metodický návod k práci s učebnicí v úvodu

K učebnici neexistuje poslechový materiál a neobsahuje ani žádná poslechová cvičení.

V učebnici je vysvětlena výslovnost v češtině hned na začátku, dále se však autor nácviku a procvičení výslovnosti nevěnuje. V úvodu však učitelí radí, aby vždy dbal na správnou výslovnost studentů a začal na ně mluvit česky co nejdříve.

Cvičení zaměřená na procvičení mluvení jsou orientována pouze na produkci, většinou má student pouze odpovědět na otázky, převyprávět článek vlastními slovy nebo přeložit věty.

V učebnici se většinou vyskytují texty uměle vytvořené, v druhém díle lze však také nalézt zjednodušenou povídku Lva Nikolajeviče Tolstého a Karla Čapka. Texty jsou výjimečně orientovány na komunikační situace (u lékaře), spíše se vyskytují texty tendenční (Naše kolej, Mír národům ve všech zemích, V rodině českého soudruha), jiné texty seznamují studenty s reáliemi Československa (Boj českého a slovenského národa za svobodu a socialismus). S texty se v některých lekcích dále pracuje. Studenti mají odpovědět na otázky, které ověřují porozumění textu.

Na konci druhého dílu je čítanka, kde lze nalézt texty doplňující téměř každou lekci. Některé texty v čítance jsou původní, jiné jsou převzaté z děl některých spisovatelů. Vyskytují se zde Ezopovy bajky, úryvky z románu Marie Pujmanové a z Reportáže psané na oprátce Julia Fučíka. Student se seznámí také s několika českými písněmi.

V učebnici nejsou zařazena cvičení k procvičování souvislého písemného projevu. Studenti si pouze procvičují písemnou formu češtiny v překladových cvičeních.

Učebnice reflektuje výhradně spisovnou češtinu.

ROWLAND, W.; LEE, Z. *Teach Yourself Czech*. London : The English Universities Press, 1959.

cílová skupina	samouci, začátečníci
zprostředkovací jazyk	angličtina
	výslovnost, překlady textů a slovíček, vysvětlení, zadání cvičení
	bez jazykových mutací
vizuální stránka	černobílá, bez obrázků
struktura učebnice	pravopis a výslovnost, lekce, čítanka + lidové básně a písně, klíč k cvičením
	text + gramatika, text + gramatika, text + gramatika, cvičení
	podle gramatiky
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky

V učebnici nejsou zařazena poslechová cvičení. Existuje k ní však nahrávka se zvukovým záznamem hlásek, některých dialogů a pasáží z učebnice. Záznam není k dispozici ke každé učebnici, ale je v Linguaphone Institute v Londýně. Výklad o výslovnosti a pravopise v češtině je zařazen na začátku učebnice. Cvičení k procvičení výslovnosti nejsou do učebnice vůbec zařazena. Také nácviku mluvení nejsou věnovány žádné úkoly. V jedné lekci jsou pouze zařazeny dialogické texty k naučení a procvičení nahlas.

V každé lekci jsou tři (někdy i více) krátké texty, které slouží především k ilustraci a výkladu gramatických jevů. Texty jsou uměle vytvořené, většinou jde o krátké dialogy, ale objevují se také jednotlivé věty řazené za sebe. Na konci učebnice jsou zařazeny krátké texty ke čtení, převažují texty monologické, ale objevují se i dialogické texty. K většině z nich jsou také uvedeny otázky ověřující porozumění textu. Většina těchto textů uvedených na konci učebnice je autentický od známých českých spisovatelů (J. Š. Baar, K. Čapek, J. Karafiát, A. Jirásek, K. J. Erben), některé jednodušší texty jsou uměle vytvořené. Zdroje textů jsou uvedeny na konci učebnice v seznamu literatury.

Souvislý písemný projev není v učebnici procvičován, studenti si procvičují písemnou podobu češtiny pouze v překladových cvičeních.

Učebnice reflektuje výhradně spisovnou češtinu, na nespisovné výrazy je pouze poukázáno v písních na konci učebnice.

3.2.3 **60. léta**

V šedesátých letech začíná vznikat více učebnic pro budoucí studenty cizince na českých vysokých školách. Vychází také první učebnice pro studenty konkrétního oboru (Štědroňová, 1962), která odráží specifické komunikační potřeby těchto studentů - především osvojení příslušné odborné slovní zásoby a frazeologie, a pro studenty připravující se pro výkon povolání (Tahal, Hrodková, 1968). V šedesátých letech také vznikají první jazykové mutace učebnice k učebnici Šára, Šárová, Bytel, 1964 – francouzština a španělština. Dále také vycházejí učebnice v podobě skript psaných na stroji (Sova, 1961).

V učebnicích dál převažuje tradiční struktura lekcí z 50. let. Pouze učebnice (Štědroňová, 1962) není členěna na lekce. Všechny učebnice jsou koncipovány podle gramatického sylabu.

K učebnici češtiny pro Vietnamce (Tahal, Hrodková, 1968) se objevuje první zvukový materiál. Jde však pouze o namluvené texty, ke kterým nejsou úkoly ověřující porozumění slyšenému textu. K této učebnici také v 70. letech dodatečně vyšla první metodická příručka (Tahal, Hrodková, 1973).

Poměr mezi dialogickými a monologickými texty v učebnicích je převážně vyrovnaný (Malíř, et al., 1961). V učebnicích lze také nalézt texty seznamující studenty s reáliemi o Československu (Malíř, et al., 1961), učebnice, které obsahují umělecké texty od českých spisovatelů (Fischer, 1963; Sova, 1961). Začínají se také objevovat texty s všeobecně vzdělávací tematikou (Šára, Šárová, Bytel, 1964).

V šedesátých letech je v učebnici (Šára, Šárová, Bytel, 1964) prvně reflektována obecná čeština. Je v ní poukázáno na rysy její v gramatice.

Při nácviku mluvení obecně převládá nácvik produkce nad interakcí. V některých učebnicích se však začínají objevovat cvičení k nácviku interakce (Sova, 1961; Šára, Šárová, Bytel, 1964).

S texty se v šedesátých letech stále pracuje málo. Studenti mají pouze odpovídat na otázky ověřující porozumění textu (Lyer, 1963).

Psaní se v učebnicích stále nacvičuje velmi málo. Studenti si většinou procvičují písemnou podobu jazyka pouze v překladových cvičeních. V učebnici Učebnik dlja načínajuščich (Malíř, et al., 1961) se však také objevují jiné úkoly k nácviku psaní. Studenti mají napsat pozdrav, blahopřání, jednoduchý dopis a vyplnit jednoduchý formulář.

cílová skupina	nespecifikovaná, začátečníci
zprostředkovací jazyk	ruština
	výslovnost, překlady textů a slovíček, vysvětlení, zadání cvičení
	bez jazykových mutací
vizuální stránka	černobílá, obrázky k textům
struktura učebnice	lekce 1-20, encyklopedie, krátká rusko-česká konverzační příručka, gramatické tabulky, slovník
	text, slovníček, cvičení, gramatika, cvičení
	podle gramatiky
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky

Výklad výslovnosti a abecedy v češtině je v učebnici rozložen do prvních deseti lekcí. Lekce také obsahují cvičení k procvičení výslovnosti.

K učebnici neexistuje poslechový materiál. U žádných textů není napsáno, že jsou určeny k poslechu a v učebnici také neobsahuje žádná poslechová cvičení.

Mluvení se v učebnici nacvičuje poměrně málo. Studenti mají odpovídat na otázky podle sebe i podle textu: Pracuje váš muž v továrně? S kým jde do divadla? Jak se jmenuje hlavní kolonáda v Karlových Varech?

Od páté lekce je v každé lekci zařazen text. Počet dialogických a monologických textů je vyrovnaný. Dialogické texty přibližují studentům komunikační situace v běžném životě (v hotelu, na nádraží, na poště, kino, divadlo, koncert). Některé monologické texty mají všeobecný charakter (v samoobsluze, kalendář, čas), ale většina seznamuje studenty s reáliemi o ČSSR (Praha, ČSSR, Karlovy Vary). S texty se dále pracuje velmi málo. Studenti mají někdy pouze odpovídat na otázky ověřující porozumění textu.

Souvislý písemný projev se v učebnici nacvičuje velmi málo. Studenti se učí napsat pozdrav, blahopřání a jednoduchý dopis. Dále se učí vyplnit osobní údaje do formuláře. V každé lekci jsou překladová cvičení, ve kterých si studenti procvičují písemnou podobu jazyka.

Učebnice reflektuje výhradně spisovnou češtinu.

ŠTĚDRONOVÁ, L. *Čeština pro německé posluchače lékařských fakult*. Praha : SPN, 1962.

cílová skupina	německy mluvící studenti lékařských fakult
zprostředkovací jazyk	němčina
	překlady slovíček, překlady některých textů
	bez jazykových mutací
vizuální stránka	černobílá, skripta
	bez obrázků
struktura učebnice	odborné texty, překladová cvičení, konverzace k memorování, písně, přehled české mluvnice, slovník
	učebnice není strukturovaná do lekcí
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky

Výslovnosti a pravopisu je věnována první kapitola v oddílu mluvnice, neobsahuje však žádná cvičení ani není doplněna zvukovým záznamem. Učebnice neobsahuje cvičení k nácvičení mluveného projevu. Studenti se mají pouze naučit nazpaměť různé věty použitelné pro konverzaci, které jsou tematicky řazeny do krátkých podkapitol (letadlo, dům, nemoci, dopravní prostředky, rozdělení dne).

Všechny texty v této učebnici mají lékařskou tematiku, jejich zdrojem je odborná literatura uvedená v seznamu na konci učebnice. Texty tematicky odpovídají předmětům a zkouškám v prvním a druhém ročníku lékařských fakult. S texty se nijak dál nepracuje.

Písenný projev se nacvičuje pouze v překladových cvičeních.

Tato učebnice není pro studenty běžnou ucelenou učebnicí cizího jazyka, je pro ně hlavně pomocníkem během studia.

Učebnice reflektuje spisovnou češtinu a objevuje se v ní velké množství odborných termínů z oblasti lékařství.

FISCHER, R. *Wir lernen tschechisch sprechen*. Halle : Veb verlag Sprache und Literatur, 1963 (další vydání: 1965, 1966, 1967, 1968, 1970).

cílová skupina	nespecifikovaná, začátečníci
zprostředkovací jazyk	němčina
	výslovnost, překlady textů a slovíček, vysvětlení, zadání cvičení
	bez jazykových mutací
vizuální stránka	černobílá, bez obrázků
struktura učebnice	úvod -hlásky a výslovnost, lekce, přehled gramatiky
	monologický text + slovníček, rozhovor + slovníček, gramatika, cvičení
	podle gramatiky
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky

K učebnici neexistuje poslechový materiál a také neobsahuje žádná poslechová cvičení.

V učebnici je vysvětlena výslovnost v češtině hned na začátku, dále se však autor nácviku a procvičení výslovnosti věnuje pouze v první lekci. Nácviku mluvení není v učebnici věnován žádný prostor.

Texty vyskytující se v učebnici jsou uměle vytvořené. V každé lekci jsou dva texty – jeden monologický a druhý dialogický. Oba texty jsou následně přeloženy do německého jazyka. Témata textů obou textů jsou stejná (cesta do Prahy, hotel a restaurace, na poště, nákup, u lékaře). Dialogické texty přibližují studentům komunikační situace. Pouze ve dvou lekcích jsou texty, které studenty seznamují s Prahou a s její historií. S texty se nijak dále nepracuje.

V učebnici nejsou zařazena cvičení k procvičování písemného projevu. Vyskytují se pouze překladová cvičení s nepřesným zadáním. Studenti mohou překládat ústně nebo písemně.

Učebnice reflektuje výhradně spisovnou češtinu.

LYER, S. *Manuel de Tchèque*. Praha : SPN, 1963.

cílová skupina	nespecifikovaná, začátečníci
zprostředkovací jazyk	francouzština
	výslovnost, překlady textů a slovíček, vysvětlení, podnadpisy, zadání cvičení
	bez jazykových mutací
vizuální stránka	černobílá
	tematické obrázky k některým textům
struktura učebnice	lekce, čítanka, přehled gramatiky, kapitola o morfologii, české písně
	doplňkový materiál: klíč k cvičením a překlady textů, slovníček ⁵
	text + slovníček, gramatika, (někdy doplňkový text), cvičení podle gramatiky
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky

K učebnici neexistuje poslechový materiál, takže neobsahuje ani žádná poslechová cvičení.

Výslovnosti není věnována zvláštní kapitola. V několika prvních lekcích je však vysvětlena výslovnost některých hlásek a slov z článku, které by mohly studentům činit potíže. Výslovnost a abeceda jsou vysvětleny na konci učebnice v gramatickém oddílu. Procvičování mluveného projevu není věnována zvláštní pozornost, studenti mají v některých lekcích pouze odpovědět na otázky.

Texty vyskytující se v jednotlivých lekcích jsou uměle vytvořené. Převažují texty monologické, ale vyskytují se i dialogické texty (rozhovor v restauraci, v obchodě). Některé texty přibližují studentům komunikační situace (v restauraci, u lékaře, v holičství), ale převažují texty, které seznamují studenty s reáliemi o Československu (Jan Kozina, Jánošík, průmysl a hospodářství, Ctirad a Šárka). Další práce s textem se omezuje pouze na cvičení, ve kterých mají studenti odpovědět na otázky k danému textu.

V čítance jsou zařazeny původní texty od českých autorů (J. Neruda, K. Čapek, P. Bezruč, J. Wolker, V. Nezval) a československá státní hymna. S texty v čítance se dále nepracuje.

---

⁵ LYER, S. *Manuel de Tchèque : Clé et dictionnaire*. Praha : SPN, 1963.

V učebnici nejsou zařazena cvičení k procvičování souvislého písemného projevu. Vyskytují se pouze překladová cvičení.

Učebnice reflektuje pouze spisovnou češtinu.

SOVA, M. *A Practical Czech Course for English-Speaking Students*. Praha : SPN, 1961 (2. vydání: 1963).

cílová skupina	budoucí studenti českých vysokých škol, začátečníci
zprostředkovací jazyk	angličtina
	překlady slovíček, překlady některých textů, nadpisy, vysvětlení, zadání cvičení
	bez jazykových mutací
vizuální stránka	černobílá
	bez obrázků
struktura učebnice	výslovnost a pravopis, 1. část: 48 lekcí, 2. část: přehled gramatiky, 3. část: čtení; doplňkový materiál: klíč ke cvičením a slovníček
	úvodní text, poznámky k textu/výslovnost, slovníček, gramatika, cvičení
	podle gramatiky
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky, návod k práci s učebnicí v předmluvě

Před začátkem vlastních lekcí je v učebnici zařazena úvodní část věnovaná české výslovnosti a pravopisu, která se skládá z 10 lekcí. V některých dalších lekcích, zejména na začátku učebnice, se autor dále věnuje procvičování výslovnosti. V učebnici nejsou zařazena žádná poslechová cvičení.

V učebnici jsou zařazena cvičení k procvičení mluveného projevu, převládá nácvik produkce. Studenti mají odpovědět na otázky, popsat obrázky od učitele, pohovořit na dané téma. Jen některé úkoly jsou zaměřené na nácvik interakce (hovor na určité téma).

Texty použité v jednotlivých lekcích učebnice jsou uměle vytvořené. Dialogické texty vycházejí z komunikačních situací, ve kterých se student může ocitnout (v restauraci, rozhovor o studiu, u lékaře). V učebnici však převládají texty monologické. Některé texty reflektují každodenní situace (studentská kolej, práce a zábava, jídla a nápoje, zdraví a nemoc), jiné seznamují studenty s reáliemi o Československu (Pražské obchody, Československá technika, Československá věda). V třetí části učebnice jsou texty o České republice, státní hymna a úryvky z děl známých českých spisovatelů (B. Němcová, K.

Čapek, F. Kožík, J. Havlíček). V této části se s texty dále nepracuje. K textům v lekcích jsou mezi cvičeními také uvedené otázky zjišťující porozumění textu.

Do učebnice nejsou zařazena cvičení k procvičování souvislého písemného projevu.

Na nespisovné tvary slov je v učebnici poukázáno v některých výkladech gramatiky. Nespisovná čeština je reflektována v gramatice – děkuju/i, můžou/mohou, různý/é, nějaký/é. Není však v učebnici reflektována v lexiku.

ŠÁRA, M.; ŠÁROVÁ, J.; BYTEL, A. *Čeština pro cizince, Czech for English-Speaking Students*. I – IV díl. Praha : SPN, 1964 (další vydání: 1965, 1969).

cílová skupina	zahraniční studenti chystající se studovat na českých VŠ v češtině
zprostředkovací jazyk	angličtina
	výslovnost, překlady textů a slovíček, vysvětlení, podnápisy, zadání cvičení
	francouzština ⁶ , španělština ⁷
vizuální stránka	černobílá, bez obrázků, skripta na stroji
	důležitá gramatika v tabulkách a rámečcích
struktura učebnice	1. část (lekce-výslovnost a pravopis), 2. část (lekce-základní stupeň, na konci dílů I-III opakovací lekce) doplňkové materiály: IV. díl - slovník
	text + poznámky k textu, druhý text + poznámky k textu, slovníček, gramatika, cvičení, poslední text
	podle komunikační situace a témat článků
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky

K učebnici neexistuje poslechový materiál a také neobsahuje ani poslechová cvičení.

Výslovnosti a pravopisu je věnována celá první část učebnice, která zahrnuje sedm lekcí. V učebnici jsou obsažena cvičení k nácviku mluvení, nacvičuje se produkce (odpovídání na otázky) i interakce. V některých lekcích jsou nabídnuta témata ke konverzaci (vaše rodina, nákup v drogerii), tato témata korespondují s tématem textu.

Texty vyskytující se v jednotlivých lekcích jsou uměle vytvořené. Texty jsou monologické i dialogické (např. rozhovor v restauraci, v obchodě, na nádraží). V prvním díle převažují texty, které přibližují studentům komunikační situace (v restauraci, u lékaře, na návštěvě), některé texty seznamují studenty s reáliemi o Československu (Praha, Československo, Československá věda). V učebnici jsou zařazeny dva autentické texty od

⁶ VLASÁK, V., et al. *Čeština pro cizince : Tchèque sur la base du français*. Praha : SPN, 1964.

⁷ BYTEL, A., et al. *Čeština pro cizince : El checo a base del español*. Praha : SPN, 1965.

českých spisovatelů: V. Nezval: Dvacáté století, J. Fučík: úryvek z Reportáže psané na oprátce. V druhém díle jsou texty obtížnější - z oblasti všeobecně vzdělávací (společenské, technické, přírodní vědy). Výchozí texty slouží k výkladu gramatických jevů, poslední text je určen výhradně pro čtení, tyto texty představují jakousi čítanku. Další práce s texty je velmi malá, vyskytují se pouze cvičení, ve kterých mají studenti odpovédět na otázky k textu.

V učebnici nejsou zařazena cvičení k procvičování souvislého písemného projevu. Vyskytují se překladová cvičení. V některých lekcích jsou ukázky písemných realizací jazykových funkcí (omluva, pozvání, dopis, pozdrav, krátká zpráva, telegram), ale nejsou u nich uvedena žádná cvičení, která by vedla studenty k tomu, aby zkusili takové texty také sami vytvořit.

V některých lekcích je na rozdíl mezi spisovnou a nespisovnou češtinou přímo poukázáno v rámečcích nazvaných Nespisovná versus spisovná čeština. Rozdíly jsou v konjugaci - navštěvujou, děkuju, můžou, auta jely, i v deklinaci - různý knihy, nějaký časopisy, některý těžký slova. Není vidět v lexiku a v hláskosloví. Nespisovné tvary slov jsou také v některých neformálních dialozích, v monologických textech jsou nespisovné tvary slov často uvedeny v závorce za spisovnými (které-který, svá vlastní vědecká - sví vlastní vědecký, mí bratří, žijí – žijou).

TAHAL, K.; HRODKOVÁ, M. *Učebnice češtiny pro Vietnamce*. I – III díl. Praha : SPN, 1968.

cílová skupina	studenti připravující se pro výkon povolání, začátečníci
zprostředkovací jazyk	vietnamština
	překlady slovíček, vysvětlení gramatiky - postupně vietnamštiny ubývá
	Učebnice pro Mongoly ⁸ , experimentální učební text pro Vietnamce ⁹ , bez zprostředkovacího jazyka: Čeština pro zahraniční studenty SPŠ ¹⁰
vizuální stránka	černobílá, bez obrázků
	důležitá gramatika a poučky v rámečkách, tabulky
struktura učebnice	pravopis, úvodní audioorální kurs + slovníček, lekce, překlady textů
	gramatika, textová část – text a cvičné věty, slovníček, cvičení
	podle gramatiky
zvukový materiál	magnetofonový pásek
metodická příručka	metodické poznámky ¹¹

Výuka podle této učebnice je zahájena seznámením s pravopisem, hláskami a úvodním audioorálním kurzem, ve kterém se studenti seznámí s mluvenou podobou češtiny. Úkolů zaměřených na procvičení mluveného projevu je málo a nacvičuje se v nich pouze produkce (odpovídání na otázky, vyprávění).

K učebnici existuje magnetofonová nahrávka namluvená Čechy. V lekcích však není poslech s porozuměním. Studenti tedy poslouchají pouze namluvené texty, které jsou v učebnici uvedeny.

Texty vyskytující se v jednotlivých lekcích jsou uměle vytvořené. Zastoupeny jsou texty monologické i dialogické. Některé texty se týkají komunikačních situací (v restauraci, u lékaře, na poště, hodiny), některé texty seznamují studenty s reáliemi o České republice (Praha, československý průmysl), další texty jsou obecného charakteru (rodina, procházka, noviny a televize). Navazující práce s texty je velmi malá, vyskytují se pouze cvičení, ve kterých mají studenti odpovědět na otázky zjišťující porozumění textu.

⁸ TAHAL, K., et al. *Učebnice češtiny pro Mongoly*. I - III. (+ IV. 1982 obor obuvnická výroba, texty, gram., sl. zásoba) díl. Praha : SPN, 1977.

⁹ TAHAL, K. *Učebnice češtiny pro Vietnamce : Experimentální učební text pro vietnamské občany, kteří se v ČSSR připravují pro výkon povolání*. I - ... díl. Praha : SPN, 1973 (2. vydání: 1981).

¹⁰ TAHAL, K. *Čeština pro zahraniční studenty (SPŠ)*. Praha : SPN, 1974. (V této učebnici jsou malé změny ve výkladu gramatiky, jinak je zcela stejná.)

¹¹ TAHAL, K.; HRODKOVÁ, M. *Metodické poznámky k učebnici češtiny pro cizince*. 1. – 3. část. Praha : SPN, 1973.

V učebnici nejsou zařazena cvičení k procvičování souvislého písemného projevu.
Vyskytují se pouze překladová cvičení.

Učebnice reflektuje pouze spisovnou češtinu.

3.2.4 **70. léta**

V sedmdesátých letech začínají nově vycházet učebnice zpracované bez zprostředkovacího jazyka (Oherová, 1972; Confortiová, 1972; Holub, Confortiová, 1973). Stále však vycházejí učebnice zpracované pomocí zprostředkovacích jazyků – angličtiny (Šára, Šárová, Bytel, 1970), němčiny (Bauernöppel, Fritsch, 1971) a ruštiny (Širokova, Adamec, 1973). Jazykové mutace vznikly od učebnic Šára, Šárová, Bytel, 1970 a Holub, 1978. Novou cílovou skupinou jsou účastníci Letní školy slovanských studií (Porák, 1973) a pokročilí studenti češtiny studující konkrétní obory (Vanclová, Kácovská, 1974; Chvátal, Novosad, 1974).

V učebnicích dál převažuje tradiční struktura lekcí (Confortiová, 1972; Holub, Confortiová, 1973; Širokova, Adamec 1973), objevuje se také tradiční struktura lekce s malými obměnami - v lekci je více úvodních textů (Confortiová, Rogovská, 1976), obsahuje ještě doplňkové texty (Šára, Šárová, Bytel, 1970), v lekci jsou dva texty a za každým se opakuje struktura lekce (Hronová, Flíčková, Oherová, 1972). V učebnicích pro pokročilé studenty konkrétních oborů jsou lekce členěny podle textů - text A, B, C (Vanclová, Kácovská, 1974; Chvátal, 1974).

Většina učebnic je v sedmdesátých letech koncipována podle gramatického sylabu. Začínají se však objevovat učebnice koncipované podle tematického sylabu (Porák, 1973). Také učebnice pro pokročilé studenty konkrétních oborů jsou koncipovány podle tématu, protože jejich studenti mají specifické komunikační potřeby – osvojování si příslušné slovní zásoby, frazeologie (Vanclová, Kácovská, 1974).

V sedmdesátých letech se zvukový materiál objevuje pouze k audioorálnímu kurzu, který je součástí učebnice Čeština pro cizince, Základní kurs I – III. (Hronová, Flíčková, Oherová, 1972.) K samotné učebnici však zvukový záznam není. V některých dalších učebnicích jsou texty určené k poslechu, které má číst učitel (Širokova, Adamec, 1973; Chvátal, Novosad, 1974; Masáková, Turzíková, 1975; Porák, 1978).

Poměr monologických a dialogických textů v učebnicích je v sedmdesátých letech převážně vyrovnaný. V některých učebnicích však nejsou zařazené dialogické texty (Chvátal, Novosad, 1974; Holub, Confortiová, 1973). V učebnicích jsou zařazeny texty, které seznamují studenty s realitami o Československu (Doskočil, Trnková, Ostmeyrová, 1979), objevují se také autentické texty – úryvky z krásné literatury a publicistické texty (Bauernöppel, Fritsch, 1971). V učebnici Mluvíme česky (Bauernöppel, Fritsch, 1971) jsou také zařazeny básně a písně ovlivněné dobovou ideologií.

Některé učebnice v sedmdesátých letech také reflektují obecnou češtinu. Na rysy obecné češtiny v gramatice je poukázáno v učebnici *Čeština pro cizince. Czech for English-speaking students* (Šára, Šárová, Bytel, 1970). V učebnici *Učebnice češtiny na základě ruštiny* (Porák, 1973) se objevuje výklad o rysech obecné češtiny. Obecně české tvary slov se objevují v některých textech v učebnici a studenti se také učí rozlišovat obecnou češtinu od spisovné češtiny.

V sedmdesátých letech se v učebnici pro technické obory (Chvátal, Novosad, 1974) objevuje poslech s porozuměním textu, který čte učitel. Studenti mají zapsat důležité myšlenky a reprodukovat text vlastními slovy.

V nácviku mluvení stále převládá nácvik produkce. Rovnoměrně se nacvičuje produkce i interakce v učebnicích *Učebnice češtiny pro Vietnamce V., VI.* (Masáková, Turzíková, 1975) a *Češskij jazyk* (Porák, 1978.)

S texty se v učebnicích stále pracuje velmi málo. Studenti mají pouze odpovídat na otázky ověřující porozumění textu.

V některých učebnicích však studenti také nacvičují psaní zprávy, životopisu a dopisu (Bauernöppel, Fritsch, 1971; Hronová, Flíčková, Oherová, 1972).

Psaní souvislých textů se v učebnicích nacvičuje málo. V některých učebnicích však studenti nacvičují psaní zprávy, životopisu a dopisu (Bauernöppel, Fritsch, 1971; Hronová, Flíčková, Oherová, 1972). V učebnicích češtiny pro pokročilé studenty konkrétních oborů mají studenti psát kompozice a konspekty k textům (Chvátal, Novosad, 1974).

ŠÁRA, M.; ŠÁROVÁ, J.; BYTEL, A. *Čeština pro cizince : Czech for English-speaking students*. Praha : SPN, 1970 (další vydání: 1979, 1988).

cílová skupina	zahraniční studenti chystající se studovat na českých VŠ v češtině, začátečníci
zprostředkovací jazyk	angličtina
	překlady, podnadvpisy, vysvětlení, zadání cvičení
	francouzština ¹² , španělština ¹³
vizuální stránka	černobílá, tematické obrázky k textům
	důležitá gramatika a poučky v rámečcích, tabulky
struktura učebnice	lekce (také opakovací lekce), slovníček, klíč k cvičením
	výchozí text, poznámky k textu, gramatika, gramatická cvičení a cvičení k textu, lekce obsahují 1-2 další texty s poznámkami k textu
	podle gramatiky
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky, návod k práci s učebnicí v předmluvě

K učebnici neexistuje poslechový materiál a neobsahuje ani žádná poslechová cvičení.

Výslovnosti je věnováno sedm fonetických úvodních lekcí, ve kterých se studenti seznamují se základy české výslovnosti a pravopisu. V úkolech zaměřených na procvičení mluvení si studenti nacvičují převážně produkci (odpovídání na otázky, převyprávění příběhu vlastními slovy.

Texty vyskytující se v učebnici jsou uměle vytvořené. V každé lekci je text výchozí a jeden až dva doplňkové texty, které jsou těžištěm celé lekce. Texty jsou monologické i dialogické a jejich poměr je přibližně stejný. Témata některých textů jsou orientovaná na komunikační situace (na nádraží, nákup, u lékaře, na poště). V některých lekcích jsou studenti seznámeni s reáliemi o Československu (Praha, Československá věda, Brno, Československé zdravotnictví) a v některých jsou texty obecně vzdělávací povahy (astronomie, atomy, mezinárodní den žen, zima, roční období). Texty jsou výchozím bodem pro výklad gramatických jevů, ale dále se s nimi pracuje velmi málo. V některých cvičeních mají studenti pouze odpovědět na otázky vztahující se k textu.

¹² VLASÁK, V.; ŠÁRA, M.; ŠÁROVÁ, J. *Čeština pro cizince : Le tchéque sur la base du francais*. Praha : SPN, 1970 (2. vydání: 1979).

¹³ BYTEL, A.; ŠÁRA, M.; ŠÁROVÁ, J. *Čeština pro cizince : El checo a base del espanol*. Praha : SPN, 1970 (2. vydání: 1982).

V učebnici jsou zařazena cvičení k procvičování písemného projevu. V pokročilejších lekcích mají studenti napsat písemné kompozice na zadané téma, které koresponduje s tématem článku v lekci. Učebnice obsahuje ukázky telegramu, pohledů a dopisů, ale není zde úkol, ve kterém by si studenti sami vyzkoušeli napsat telegram, pohled nebo dopis.

Učebnice reflektuje nespisovnou češtinu stejným způsobem jako učebnice češtiny pro cizince (Šára, Šárová, Bytel, 1964).

BAUERNÖPPEL, J.; FRITSCH, H. *Mluvíme česky*. (1-3) díl. Berlín : Volk und Wissen, 1971 (další vydání: 1972, 1973, 1982, 1985, 1987).

cílová skupina	nespecifikovaná, pro začátečníky
zprostředkovací jazyk	němčina (překlady některých slovíček i do ruštiny)
	překlady, vysvětlení, zadání cvičení
	bez jazykových mutací
vizuální stránka	černobílá, tematické obrázky k textům
	důležitá gramatika a poučky v rámečcích, značky pro snazší orientaci v učebnici: označení vzoru, odkazy na gramatický přehled, rozdíly mezi ruskými a českými slovy
struktura učebnice	lekce (opakovací lekce), básničky a písničky, přehled - abeceda, výslovnost, pravopis, mluvnice, slovníček
	výchozí text, úkoly a cvičení k textu, gramatika, gramatická cvičení, lekce obsahují 1-2 doplňkové texty
	podle gramatiky
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky

K učebnici neexistuje poslechový materiál, obsahuje však texty určené k poslechu, které má číst pravděpodobně učitel.

V učebnici je vysvětlena výslovnost v češtině na konci prvního dílu, kde je přehled mluvnice. Autor se procvičování výslovnosti věnuje postupně v několika prvních lekcích (zejména v prvních třech). V učebnici jsou zařazeny úkoly, které procvičují mluvení. Jde převážně o produkci (odpovědi na otázky, převyprávění článku vlastními slovy, popsání obrázku). Pouze výjimečně mají studenti zdramatizovat napsaný rozhovor.

Texty vyskytující se v učebnici jsou většinou uměle vytvořené. V každé lekci je text výchozí a jeden až dva doplňkové texty. Texty jsou monologické i dialogické a jejich poměr je přibližně vyrovnaný. Témata textů jsou převážně orientovaná na komunikační situace (na poště, nákup, v restauraci), ale v některých lekcích jsou studenti seznámeni

s reáliemi Československu (Praha, Socialistický svaz mládeže, Sport ČSSR, Jaroslav Hašek, Co dalo Československo světu?). V učebnici jsou však také zařazeny texty původní - novinové články z Rudého práva a Mladé fronty. V některých lekcích mají studenti odpovědět na otázky k textu.

Básně (V. Nezval, S. K. Neumann, J. Hora a V. Závada) a také některé písně jsou levicově orientované. Některé písně jsou lidové. S těmito původními texty se v učebnici dále nepracuje.

V učebnici je zařazeno málo cvičení k procvičování písemného projevu. Studenti se však učí psát životopis, zprávu a dopis.

Učebnice reflektuje spisovnou češtinu.

HRONOVÁ, K.; FLÍČKOVÁ, K.; OHEROVÁ, J. *Čeština pro cizince, Základní kurs. I – III* díl. Praha : SPN, 1972 (další vydání: 1977, 1979, 1982).

cílová skupina	zahraniční studenti chystající se studovat na českých VŠ v češtině, pro začátečníky
zprostředkovací jazyk	bez zprostředkovacího jazyka
vizuální stránka	černobílá, bez obrázků
	důležitá gramatika a poučky v rámečcích, tabulky
struktura učebnice	lekce; přílohy: česká abeceda, geografické názvy, sloveso; gram. cvičení k jednotlivým lekcím; doplňkový materiál: úvodní audioorální kurz, obrazový materiál k úvodnímu audioorálnímu kurzu ¹⁴
	výchozí text, slovníček k textu, gramatika, poznámky k textu, druhý text, slovníček k textu, gramatika, poznámky k druhému textu
	podle gramatiky
zvukový materiál	magnetofonová páska k úvodnímu audioorálnímu kurzu
metodická příručka	bez metodické příručky, návod k práci s učebnicí v předmluvě

Učebnice navazuje na úvodní audioorální kurs Karly Hronové. Tato učebnice tedy začíná lekcí 0, ve které studenty obeznamuje s pravopisem a shrnuje úvodní audioorální kurs. V dalších lekcích se výslovnost neprocvičuje. V mluvních cvičeních studenti procvičují produkci (převyprávění vlastními slovy, vysvětlení), při nácviku interakce si mají připravovat dialogy.

¹⁴ HRONOVÁ, K. *Úvodní audioorální kurz češtiny pro výuku zahraničních studentů (text pro vyučující)*. Praha : SPN, 1974 (další vydání 1979, 1984).

Texty uvedené v lekcích jsou původní a slouží hlavně jako výchozí bod k výkladu gramatiky a k získání slovní zásoby. S texty se dále nijak nepracuje. Témata textu jsou všeobecná (prázdniny, zima, tisk, hudební festival), některé seznamují studenty s realitami o ČSSR (Komenský, Vysoké školy v ČSSR), některé studenty seznamují s rozhovorem v komunikačních situacích (telefonní hovor, u lékaře, nákup). V každé lekci je jeden dialogický a jeden monologický text.

V učebnici není zařazeno mnoho cvičení k procvičení písemného projevu. Studenti mají něco přeložit. Studenti se však v některých cvičeních učí písemně realizovat kom. funkce: napsat dopis, zprávu.

Učebnice reflektuje výhradně spisovnou češtinu.

CONFORTIOVÁ, H. *Čeština pro pokročilejší začátečníky*. Praha : Univerzita Karlova, 1972 (1976, 1981, 1988).

cílová skupina	pro posluchače Letní školy slovanských studií, pokročilí
zprostředkovací jazyk	bez zprostředkovacího jazyka
vizuální stránka	černobílá, bez obrázků
	důležitá gramatika v tabulkách
struktura učebnice	lekce
	text, slovíčka, gramatika, cvičení: lexikální cvičení, gramatická cvičení, náměty pro konverzaci
	podle gramatiky a tématu textu
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky, návod k práci s učebnicí v předmluvě

Tato učebnice navazuje na učebnice Holub, Macků, Šindlerová: *Čeština pro začátečníky*, která není dostupná.

Učebnice předpokládá znalost výslovnosti v češtině. Neobsahuje tedy její výklad, ale také neobsahuje žádná cvičení k procvičení výslovnosti. Žádné texty ani cvičení také nejsou označeny jako určené k poslechu.

Nácviku mluvení nejsou věnována žádná konkrétní cvičení. Poslední oddíl cvičení (náměty ke konverzaci) nabízí studentům možná témata hovorů (prohlídka Prahy, v obchodním domě, prázdniny u moře, moji příbuzní). Tato témata vždy korespondují s tématem textu. V poslední lekci je zařazen IV. oddíl nazvaný Konverzační cvičení. Obsahuje však pouze čtyři dialogy v různých komunikačních situacích. V úvodu také autorka doporučuje, aby učitelé využili textů jako výchozích témat pro konverzaci.

Všechny texty v učebnici jsou uměle vytvořené, dialogické texty se tematicky se týkají každodenního života (setkání v koleji, nákupy, výlet, rodina a příbuzní). Dva texty seznamují studenty s reáliemi o Československu (procházka Prahou, Československo). Texty jsou výchozím bodem pro výklad gramatiky, ale dále se s nimi nijak nepracuje.

Písemný projev se v učebnici vůbec nepochvíjuje. Pouze některá cvičení lze plnit také písemně.

Učebnice reflektuje výhradně spisovnou češtinu.

HOLUB, J.; CONFORTIOVÁ, H. *Čeština pro mírně pokročilé*. Praha : Univerzita Karlova, 1973 (další vydání: 1976, 1978, 1980, 1984, 1986, 1990, 1996).

cílová skupina	nespecifikovaná, pokročilí
zprostředkovací jazyk	bez zprostředkovacího jazyka
vizuální stránka	černobílá, bez obrázků
	důležitá gramatika v tabulkách
struktura učebnice	lekce
	text, slovíčka, gramatika, cvičení
	podle gramatiky
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky

V učebnici není věnován žádný prostor výslovnosti, předpokládá se její znalost.

Je zařazeno velmi málo cvičení k procvičování mluvení. V několika málo cvičeních mají studenti pouze odpovědět na otázky nebo utvořit věty, ve kterých procvičují gramatické struktury.

V každé lekci je monologický text, většina z nich informuje studenty o reáliích o Československu (Československé vysoké školy, Morava kdysi, Národní divadlo). Všechny texty jsou původní a většina z nich je upravených. Pouze jeden text je uměle vytvořený (Československé vysoké školy). S texty se dále pracuje velmi málo. Pouze v několika málo lekcích jsou zařazeny otázky, které ověřují porozumění textu.

Souvislý písemný projev se v učebnici vůbec nepochvíjuje. Studenti si procvičují psaní pouze v překladových cvičeních.

Učebnice reflektuje výhradně spisovnou češtinu.

ŠIROKOVA, A. G., et al. *Učebnik češského jazyka*. Moskva : Vyššaja škola, 1973.

cílová skupina	studenti humanitních vysokých škol, začátečníci
zprostředkovací jazyk	ruština
	překlady, podnápisy, vysvětlení, zadání cvičení (v druhé části hlavního kurzu je ruštiny méně)
	bez jazykových mutací
vizuální stránka	černobílá, bez obrázků
	důležitá gramatika a poučky v rámečcích nebo tabulkách
struktura učebnice	úvodní fonetický kurs (10 lekcí), hlavní kurs: 1. část 17 lekcí, 2. část 15 lekcí, slovníček
	výchozí text, lexikální poznámky k textu, výklad gramatiky, cvičení
	podle tématu
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky

K učebnici neexistuje zvuková nahrávka, v některých lekcích jsou však zařazena poslechová cvičení. Jde o texty, které jsou pravděpodobně určené k tomu, aby je četl učitel. Studenti mají poslouchat.

Výslovnosti je věnována první část učebnice – úvodní fonetický kurs, který se skládá z deseti lekcí. Studentům je představena česká abeceda, pravopis a dále jednotlivé hlásky s výslovností.

V nácviku mluvení převládá produkce. Studenti mají odpovědět na různé otázky, převyprávět text vlastními slovy.

Na začátku každé lekce v hlavním kurzu je text. V první části jsou texty uměle vytvořené, které se týkají každodenního života a komunikačních situací (rodina, byt, návštěva, v restauraci, obchodní dům, u lékaře, sport). V každé lekci je monologický i dialogický text nebo jejich kombinace. V druhé části hlavního kurzu jsou autentické texty od známých českých spisovatelů (Erben, Neruda, Fučík, K. Čapek, Wolker, Hašek, Vančura). Texty jsou východiskem k výkladu gramatiky. V učebnici jsou cvičení, která ověřují porozumění textu – studenti mají odpovědět na otázky týkající se textu.

V učebnici není zařazeno mnoho cvičení, ve kterých by si studenti mohli procvičit písemný projev. Mají pouze napsat dopis. Dále procvičují písemné užívání jazyka v překladových a gramatických cvičeních, v odpovědích na otázky.

Učebnice reflektuje pouze spisovnou podobu češtiny.

PORÁK, J. *Učebnice češtiny na základě ruštiny*. Praha : Universita Karlova, 1973 (další vydání: 1972, 1977, 1984).

cílová skupina	pro účastníky Letní školy slovanských studií při Filosofické fakultě UK, začátečníci
zprostředkovací jazyk	ruština
	překlady slovíček a zadání, vysvětlení gramatiky, porovnání obou jazyků, rozdílnost přízvuku, rodu, podobné znění slov - porovnání
	bez jazykových mutací
vizuální stránka	černobílá, bez obrázků
struktura učebnice	abeceda, lekce, výslovnost a pravidla čtení a psaní, slovníček
	slovníček, text, lexikální poznámky k textu, cvičení, slovíčka, gramatika, cvičení (Lekce mají nepravidelnou strukturu, vyskytuje se v nich různý počet textů.)
	podle tématu
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky

V učebnici nejsou žádná poslechová cvičení a také k ní neexistuje zvukový záznam.

Výslovnosti a pravopisu je věnován celý oddíl na konci učebnice. Autor zde srovnává českou a ruskou výslovnost a přízvuk. V jednotlivých lekcích se autor nácvičku výslovnosti přímo nevěnuje.

V mluvních cvičeních se přibližně rovnoměrně nacvičuje produkce (vyprávění, odpovídání na otázky, popis) i interakce (doplnění rozhovoru, předvedení rozhovor, dramatizace textu).

V každé lekci je jeden a více textů. Monologické i dialogické texty jsou přibližně rovnoměrně zastoupené. Uměle vytvořené texty seznamují studenty s realitami o ČSSR (Česká kuchyně, ČSSR, Praha, Letní škola slovanských studií), objevují se také texty s obecnou tematikou (výlet, na hodině, bydlení, roční období) a některé další texty přibližují studentům komunikační situace (zdraví a nemoc, nakupování, v restauraci, ptaní se na cestu). V pokročilejších lekcích jsou zařazeny autentické texty od známých českých spisovatelů (K. Poláček, E. Bass – zjednodušené, K. H. Mácha: Máj – neupravený). V lekcích jsou zařazeny otázky, které ověřují porozumění.

Souvislý písemný projev se v učebnici nprocvičuje. Studenti si mohou procvičit písemnou podobu češtiny v překladových cvičeních a v některých cvičeních, u kterých není jasné, jestli je studenti mají plnit písemně nebo ústně (Kam můžete jít v Praze večer?).

Autor upozorňuje na hovorové a nespisovné tvary slov v češtině, které se objevují i v některých textech, a učí je rozlišovat od spisovných tvarů. Ve čtvrté lekci je zařazen oddíl s písní Co jsem měl dnes k obědu a s následným výkladem o obecné češtině a jejích rysech. Autor zmiňuje rysy v gramatice (uvádí příklady ouřad, rejže, děkuju, děkujou, jed sem, pánama) i lexiku (brácha, jo, kafe). Studenti mají vyhledat hovorové a nespisovné tvary slov v písni Co jsem měl dnes k obědu.

VANCLOVÁ, L.; KÁCOVSKÁ, Z. *Čeština pro cizince : Nástavbový kurs – společenskovední obory, texty a cvičení*. Praha : SPN, 1974.

cílová skupina	studenti společenskovedních a uměleckých oborů, pokročilí
zprostředkovací jazyk	bez zprostředkovacího jazyka
vizuální stránka	černobílá, bez obrázků
struktura učebnice	lekce 26-40
	texty A, B, C, frazeologie, cvičení A, B
	podle tématu (textů)
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky, návod k práci s učebnicí v předmluvě

Učebnice navazuje na Základní kurs I – III (Hronová, Flíčková, Oherová, 1972).

V učebnici není věnován prostor vysvětlení ani nácviku výslovnosti. Předpokládá se její předchozí znalost. Nejsou zařazena také poslechová cvičení, ani žádné texty nejsou označené jako k poslechu.

Text A (Světové mírové hnutí, První světová válka, W. Shakespeare, Agrese) je základní, všeobecný a lexikálně náročnější. Texty B (V. Nezval: Zpěv míru, Věčný život – podle Geralda Kershe, Národně osvobozené hnutí, úryvek z Reportáže psané na oprátce – J. Fučík) jsou kratší a méně náročné. Vyskytují se mezi nimi kratší faktografické texty, úryvky z krásné literatury a básně, texty dialogické. Texty C (Picasso, Křik – podle L. Aškenazyho) jsou kratší a lehčího rázu. S texty se dále nepracuje.

Cvičení v oddíle A jsou věnovaná nové gramatice. V oddíle B se procvičuje a opakuje známá gramatika.

Nácviku mluvení není věnováno mnoho prostoru. Studenti mají pouze ústně vysvětlit význam slov. Psaní studenti nacvičují jen v gramatických cvičení.

Učebnice reflektuje výhradně spisovnou češtinu.

CHVÁTAL, S.; NOVOSAD, J. *Čeština pro cizince : Nástavbový kurs pro technické obory, texty a cvičení*. Praha : SPN, 1974.

cílová skupina	studenti technických oborů, pokročilí
zprostředkovací jazyk	bez zprostředkovacího jazyka
vizuální stránka	černobílá, technické nákresy k některým textům
struktura učebnice	lekce 26-40
	texty A + slovníček, B + slovníček, cvičení A, B
	podle tématu textů
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky, návod k práci s učebnicí v předmluvě

Učebnice navazuje na učebnici *Čeština pro cizince, Základní kurs* (Hronová, Flíčková, Oherová, 1972).

V učebnici není věnován prostor vysvětlení ani nácviku výslovnosti. Předpokládá se její předchozí znalost. Některé texty jsou určeny k poslechu. Pravděpodobně je má číst učitel. Studenti mají poslouchat a zapsat nejdůležitější myšlenky obsažené v textu, podle poznámek reprodukovat obsah textu.

Mluvení si mohou studenti nejčastěji procvičit při vysvětlování významu slov. V některých lekcích však mají také studenti odpovídat na otázky (Jak probíhá výstavba měst ve vaší zemi? Které země leží v severní Evropě?). Studenti mají také připravit referát, uspořádat diskusi na různá témata (pronikání člověka do vesmíru, nové typy vozidel). Nacvičuje se pouze produkce.

V každé lekci jsou dva texty, které se týkají stejného tématu (Atmosféra, Čistota ovzduší; Novodobé stavebnictví, Stavební materiály; Výroba technického železa, Koroze). Za textem A i B následuje slovníček (Studujeme slova.), ve které jsou slova z textu a jejich vysvětlení v češtině (někdy s příklady užití slova ve větě). Texty jsou většinou monologické, pouze některé texty jsou kombinované (Elektřina v našem životě – беседа). S texty se pracuje velmi málo, pouze k některým textům existují otázky, na které mají studenti odpovědět (Popište vysokou pec. Co umožňují lidem tepelné motory?). Za některými texty také následuje krátký vtip, rčení, lidová píseň, citát (J. W. Goethe).

V oddíle se cvičeními jsou obsažena převážně gramatická a lexikální cvičení.

Při nácvičku psaní mají studenti napsat konspekt textu, kompozici o pronikání vědeckotechnické revoluce do všech oborů lidské činnosti a písemně vysvětlit, co je škola/maturant.

Učebnice reflektuje spisovnou češtinu a příslušnou odbornou terminologii.

Počet textů v lekci byl zredukován na jeden a vtipy, citáty a písně za některými texty již nebyly zařazeny. Většina původních témat textů byla zachována, texty byly pouze přepracovány s ohledem na nové poznatky (Stavebnictví a stavební materiály). Několik textů bylo zařazeno nově (Mostní stavby, Elektronika a její využití v počítačích). Také v tomto upraveném vydání je většina cvičení lexikálních a gramatických, za každým textem jsou přidány pouze otázky ověřující porozumění textu.

Při nácvičku mluvení se nacvičuje pouze produkce. Studenti mají vysvětlit výrazy, odpovědět na otázky, reprodukovat text podle osnovy.

Cvičení k nácvičku psaní nejsou zařazena. Studenti procvičují psaní pouze diktáty.

Učebnice reflektuje výhradně spisovnou češtinu a texty s obecně českými rysy nejsou zařazeny.

V učebnici jsou odkazy na Nástavbový kurs gramatiky Karly Hronové¹⁵.

MASÁKOVÁ, M.; TURZÍKOVÁ, M. *Učebnice češtiny pro Vietnamce*. V., VI díl. Praha : SPN, 1975 (další vydání: 1977, 1983, 1986).

cílová skupina	vietnamští studenti prvního a druhého ročníku odborných učilišť, pro pokročilé
zprostředkovací jazyk	bez zprostředkovacího jazyka
vizuální stránka	černobílá, bez obrázků v 5. díle důležitá gramatika v rámečcích nebo tabulkách
struktura učebnice	lekce, slovníček k jednotlivým lekcím výchozí text, gramatika (pouze v 5. díle), cvičení podle gramatiky
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky, návod k práci s učebnicí v předmluvě

Tyto učebnice navazují na Učebnici češtiny pro Vietnamce I – III¹⁶ a na učebnici češtiny pro Vietnamce IV.¹⁷, která obsahuje odborné texty zaměřené k jednotlivým

¹⁵ HRONOVÁ, K. *Čeština pro cizince : Nástavbový kurs – Gramatika*. Praha : SPN, 1974 (2. vydání: 1976).

¹⁶ TAHAL, K.; HRODKOVÁ, M. *Učebnice češtiny pro Vietnamce*. I - III. díl. Praha : SPN, 1968.

¹⁷ TAHAL, K., et al. *Učebnice pro Vietnamce*. IV. díl. Praha : SPN, 1982.

učebním oborům. Nezabývá se již výkladem výslovnosti. V učebnici jsou zařazeny texty určené k poslechu, pravděpodobně je má číst učitel.

V cvičeních zaměřených na nácvik mluvení si studenti procvičují produkci (vyprávění, reprodukování, vysvětlení, odpovědi na otázky) i interakci (vytvoření dialogy). Nácvik produkce převažuje nad interakcí.

Většina textů použitých v pátém díle jsou texty uměle vytvořené, jeden text je podle B. Říhy a jeden podle ČTK. Tyto texty jsou pravděpodobně zjednodušené. V 6. díle jsou uvedeny zdroje převzatých textů. V obou učebnicích převládají texty monologické nad dialogickými a do oddílů se cvičeními jsou zařazeny další texty ke čtení, poslechu a reprodukci. Témata většiny textů jsou všeobecně vzdělávací (televize, cestování, bydlení počítače, Rudolf Diesel, automatizace výroby, letecká doprava), některé seznamují studenty s realitami o ČSSR (ČKD, Praha, Bratislava). K úvodním textům jsou v oddíle se cvičeními zařazeny otázky k zjištění porozumění textu.

K procvičení psaného jazyka jsou zařazeny diktáty a krátké písemné úkoly v šestém díle (napsání krátké informace, kompozice o exkurzi, úvahy o sportu).

Učebnice reflektuje výhradně spisovnou češtinu.

JINDROVÁ, T.; JABŮRKOVÁ, V.; PŘIBYLOVÁ, K. *Čeština pro zahraniční studenty elektrotechnické fakulty ČVUT*. Praha : Ediční středisko ČVUT, 1976 (další vydání: 1984, 1989).

cílová skupina	zahraniční studenti 1. a 2. ročníku FEL ČVUT, pokročilí
zprostředkovací jazyk	bez zprostředkovacího jazyka
vizuální stránka	černobílá, technické nákresy k textům
	důležitá gramatika v tabulkách
struktura učebnice	lekce, slovníček latinských gramatických termínů
	text, slovníček k textu, gramatika, cvičení
	podle tématu (textů)
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky, návod k práci s učebnicí v předmluvě

V učebnici nejsou zařazena žádná poslechová cvičení, neexistuje také žádná nahrávka. Předpokládanými uživateli učebnice jsou studenti, kteří již mají základní znalost češtiny, proto v učebnici nejsou zařazena žádná vysvětlení a cvičení výslovnosti. Mluvní cvičení jsou zařazena za texty. Studenti mají odpovědět na otázky, popsat obrázky, sdělit

něco o sobě, vysvětlit, reprodukovat obsah textu. Procvičují si mluvený projev a zároveň je zjišťováno porozumění textu.

Hlavní částí učebnice je část textová. Texty jsou odborné, původní a některé jsou upravené. Jejich zdroje jsou uvedeny v seznamu použité literatury. S texty se v učebnici dále pracuje. Studenti mají odpovědět na otázky ověřující porozumění textu, reprodukovat obsah textu, napsat životopis, napsat písemnou reprodukci textu.

Psaní se v učebnici nacvičuje velmi málo. Studenti mají pouze napsat konspekt k přečtenému článku.

Učebnice reflektuje výhradně spisovnou češtinu a obsahuje také velké množství odborných termínů z oblasti elektrotechniky.

CONFORTIOVÁ, H., et al. *Češskij jazyk dlja ruskych*. Praha : SPN, 1976.

cílová skupina	nespecifikovaná, pro začátečníky
zprostředkovací jazyk	ruština
	překlady slovíček, vysvětlení, zadání cvičení, porovnávání češtiny a ruštiny
	bez jazykových mutací
vizuální stránka	černobílá, černobílé ilustrační fotografie k textům
	důležitá gramatika v rámečcích
struktura učebnice	abeceda, úvodní fonetické lekce 1-5, lekce 6-25, slovníček
	monologický texty + slovíčka (+fráze, poznámky k textu), dialogický text + slovíčka (+fráze, poznámky k textu), gramatika, cvičení
	podle gramatiky
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky

Abeceda je v učebnici představena hned na začátku, výslovnost je představena v pěti úvodních lekcích, které zároveň obsahují také cvičení k procvičení výslovnosti.

K učebnici neexistuje poslechový materiál a neobsahuje také žádná poslechová cvičení, ani texty určené k poslechu.

V učebnici se nacvičuje mluvení. Nacvičuje se však pouze produkce. Studenti mají doplnit vynechaná místa v dialozích, odpovědět na otázky k textu a na otázky osobní povahy.

V každé lekci je jeden monologický a jeden dialogický text. Oba texty mají stejné téma. Texty přibližují studentům komunikační situace: dialogické texty (ptaní se na cestu, nákup, restaurace, pošta), monologické texty (město, v obchodě, na obědě, posílání

dopisu). V pokročilejších lekcích jsou zařazeny některé autentické texty a texty o reáliích (Školství v ČSSR, Praha, Státní zřízení ČSSR, Průmysl, Národní divadlo). Také v těchto lekcích jsou dialogické texty - rozhovor o husitství v české literatuře, pionýrském táboře, Závodu míru, Československé federaci.

Psaní se v učebnici nacvičuje velmi málo. Studenti si procvičují písemnou podobu jazyka pouze v překladových cvičeních.

Texty v učebnici jsou napsány pouze spisovnou češtinou, ale je v ní také upozorňováno na rozdíly mezi spisovnou a nespisovnou češtinou.

PORÁK, J. *Češskij jazyk*. Praha : SPN, 1978.

cílová skupina	vysokoškolští studenti, začátečníci
zprostředkovací jazyk	ruština
	překlady slovíček, vysvětlení, zadání cvičení
	bez jazykových mutací
vizuální stránka	černobílá, bez obrázků
struktura učebnice	abeceda, 23 lekcí, slovníček
	slovníček, text, lexikální poznámky k textu, cvičení, gramatika, cvičení (V pokročilejších lekcích je více gramatických výkladů i více textů. Za každým následují cvičení.) Na konci některých lekcí je písnička.
	podle gramatiky
zvukový materiál	kazeta, 100 - 130 náslechohových hodin
metodická příručka	bez metodické příručky

První dvě lekce jsou věnovány české abecedě, pravopisu a výslovnosti. Obě lekce zahrnují také cvičení k procvičení výslovnosti. V dalších lekcích se již autor nácvičku výslovnosti nevěnuje, pouze ve třetí lekci seznamuje studenty s intonací otázky. K učebnici existuje zvukový záznam a podle předmluvy by práce s ním měla být velmi důležitá. V samotné učebnici však nejsou označeny žádné texty k poslechu a nejsou v ní zahrnuta ani žádná jiná poslechová cvičení.

Učebnice obsahuje cvičení k nácvičku mluvení. Převažuje však nácvik produkce (odpovídání na otázky, převyprávění textu, vysvětlení slov) nad interakcí (pokračování v začatých rozhovorech, vymyšlení rozhovoru, předvedení rozhovoru).

V každé lekci je minimálně jeden text, v některých je textů více. Většinou jde o texty uměle vytvořené. Některé monologické texty seznamují studenty s reáliemi o Československu (Česká kuchyně, Praha, Jiří Wolker, ČSSR), zařazeny jsou i dialogické texty, které přibližují komunikační situace (v restauraci, ptáme se na cestu, v hotelovém

pokoji). Zařazeny jsou však i upravené texty původní od známých českých spisovatelů (J. Suchý, J. Neruda, I. Olbracht, K. Poláček, E. Bass). Poslední lekce je věnovaná pouze úryvku románu *Anna Proletářka* Ivana Olbrachta a práci s ním. S texty se v učebnici dále pracuje. Studenti mají odpovědět na otázky zjišťující porozumění textu, doplnit vhodná slova do vět podle textu, převyprávět text vlastními slovy.

Nácviku písemného projevu není věnováno příliš prostoru. Studenti si procvičují psanou podobu jazyka v překladových cvičeních. Ze souvislého písemného projevu mají za úkol pouze napsat dopis.

Učebnice reflektuje spisovnou češtinu a hovorovou spisovnou češtinu. Autor však studenty seznamuje s jevy obecné češtiny a studenti se mají naučit rozlišovat obecnou a spisovnou češtinu. Obecně české jevy se objevují v písničkách.

HOLUB, J. *Czech for Beginners : A short elementary course for English-speaking students of the Summer School of Slavonic Studies*. Praha : SPN, 1978 (další vydání: 1980, 1982, 1986, 1992).

cílová skupina	účastníci letních kurzů slovanských studií, začátečníci
zprostředkovací jazyk	angličtina
	překlady slovíček, vysvětlení gramatiky, zadání cvičení španělština ¹⁸ , francouzština ¹⁹ (s malými úpravami textů a výkladu gramatiky)
vizuální stránka	černobílá, bez obrázků
	důležitá gramatika v rámečcích
struktura učebnice	úvodní fonetická lekce, lekce 1 - 18, přehled gramatiky, slovníček
	výchozí text, slovníček, gramatika, cvičení
	podle gramatiky
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky

V učebnici nejsou žádná poslechová cvičení a neexistuje k ní ani zvukový záznam. Nácviku mluvení také není věnováno mnoho prostoru. Studenti mají pouze zřídka odpovědět na otázky, utvořit věty (procvičení také nových gram. struktur) a překladová cvičení s nepřesným zadáním. Studenti tedy mohou překládat písemně i/nebo ústně.

¹⁸ HOLUB, J.; LUTTEREROVÁ, J. *Checo para principiantes : Un curso corto elemental para los estudiantes de habla española de la Escuela de verano de estudios eslavos*. Praha : SPN, 1983.

¹⁹ ŠUSTALOVÁ, V., et al. *Le tchéque pour débutants : Cour de base pour les étudiants d'expression française participant aux Cours d'Été pour les Spécialistes des Études Slaves*. Praha : Univerzita Karlova, 1984.

Texty vyskytující se v učebnici jsou uměle vytvořené. V každé lekci je jeden nebo více textů. Zařazeny jsou texty monologické, dialogické i jejich kombinace. Texty monologické však převažují. Všechny jsou uvedeny na začátku lekce a jejich téma je stejné. Témata některých textů jsou orientovaná na komunikační situace (telefon, nákup, u lékaře, v mlékárně), v některých lekcích jsou studenti seznámeni s reáliemi České republiky (Praha, Pražské jaro, Československo, Pražské galerie) a v některých jsou texty obecně vzdělávací povahy (sport, roční období). Dále se s texty nepracuje.

Souvislý písemný projev se v učebnici nenacvičuje. Studenti si pouze procvičují písemnou podobu jazyka v překladových cvičeních.

Učebnice reflektuje výhradně spisovnou češtinu.

DOSKOČIL, F.; TRNKOVÁ, O.; OSTMEYROVÁ, Z. *Socialistické Československo, učebnice pro přípravu zahraničních studentů ke studiu na středních odborných školách*. Praha : SPN, 1979 (další vydání: 1981, 1982, 1983, 1986, 1989).

cílová skupina	zahraniční studenti chystající se studovat na českých středních odborných školách v češtině, pokročilí
zprostředkovací jazyk	bez zprostředkovacího jazyka
vizuální stránka	černobílá, bez obrázků
struktura učebnice	25 lekcí
	text, slovíčka, cvičení
	podle tématu
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky

Učebnice předpokládá předchozí znalost češtiny, nezabývá se tedy vysvětlením výslovnosti a pravopisu. Jsou však zařazena cvičení k procvičení správného čtení a výslovnosti (Čtěte správně. Rozlišujte.). Mluvní cvičení jsou zařazena v každé lekci. Většinou jde o nácvik produkce (Vypravujte o své vlasti. Pohovořte o tématu. Odpovězte na otázky. Vysvětlete význam slov), pouze v první lekci je zařazen nácvik interakce (Zeptejte se svých kamarádů.). Téma mluvních cvičení odpovídají tématu textu.

Texty jsou důležitou součástí lekce. Všechny seznamují studenty s reáliemi o ČSSR a většinou mají popisný charakter a jsou monologické (Obyvatelstvo ČSSR, Školství, Komunistická strana Československa – vedoucí síla společnosti v ČSSR, ČSSR a rozvojové země, Povrch ČSSR). Texty jsou pravděpodobně uměle vytvořené, protože

v učebnici není uveden žádný zdroj textů. Téma textu a slovní zásoba v něm je zdrojem pro cvičení. V lekcích jsou zařazena cvičení s otázkami zjišťující porozumění textu.

V každé lekci mají studenti za úkol vypracovat referát na jedno ze zadaných témat. Témata referátů se vždy týkají stejného tématu jako textu.

Učebnice reflektuje výhradně spisovnou češtinu. Je zaměřena hlavně na získání a osvojení informací o socialistickém Československu a usnadnění poznání života v něm.

3.2.5 80. léta

V osmdesátých letech dál vznikají učebnice pro zahraniční studenty českých vysokých škol a pro účastníky Letní školy slovanských studií (Hronová, Turzíková, 1983; Landsman, Šípková, 1989). Nově vychází učebnice pro posluchače francouzských vysokých škol (Man, 1982) a pro účastníky kurzů češtiny vypsanych Ústavem Slovanských studií na FF UK (Čermák, 1984). Největší množství učebnic je však určeno pokročilým studentům češtiny, kteří studují konkrétní obory. Byly vydány učebnice češtiny pro studenty VŠCHT, ČVUT, VUT, společenských, chemických, technických a matematicko-fyzikálních oborů (např. Hronová, Turzíková, 1988). Převažují učebnice zpracované bez zprostředkovacího jazyka, objevují se však také učebnice se zprostředkovacím jazykem. Je jím angličtina, němčina a francouzština (Liste, 1980; Čermák, 1984).

V učebnicích stále převažuje tradiční struktura lekce. Objevují se však také učebnice, ve kterých jednotlivé lekce nemají pravidelnou strukturu. V učebnici Taschenlehrbuch Tschechisch (Liste, 1980) se v lekcích opakují stejné oddíly (slovíčka, text, gramatika, cvičení), ale jejich pořadí a počet v lekcích je různý. Každá lekce v učebnici A Course of Czech Language = Základní učebnice češtiny I – V (Čermák, 1984) je rozdělena do jednotlivých dílů učebnice. Některé učebnice také nejsou členěny na lekce, ale jsou členěny na oddíly (Adamcová, 1982).

Velká většina učebnic vydaných v osmdesátých letech je koncipována podle gramatického sylabu (Man, 1982; Hronová, Turzíková, 1983), učebnice pro pokročilé studenty češtiny konkrétních oborů jsou koncipovány podle tématu (Heřman, 1980; Bytel, 1983).

Zvukový materiál byl v osmdesátých letech namluven k audioorálním kurzům, které byly součástí dvou učebnic (Hronová, Turzíková, 1980). Zvukový záznam s namluvenými texty z učebnice však také existuje k učebnici Colloquial Czech (Naughton, 1987).

Poměr mezi dialogickými a monologickými texty v učebnicích je v osmdesátých letech převážně vyrovnaný. Začínají se však objevovat první učebnice s převahou dialogických textů (Liste, 1980). Dialogické texty v učebnicích studentům přibližují komunikační situace. Monologické texty seznamují studenty s reáliemi o Československu a objevují se také texty s všeobecně vzdělávací tematikou (Čermák, 1984; Hronová, Turzíková, 1983). Texty z krásné literatury jsou v učebnicích zařazovány málo, ale v některých učebnicích se vyskytují (Čermák, 1984; Landsman, Šípková, 1989).

Některé učebnice vydané v osmdesátých letech reflektují také nespisovnou češtinu. V učebnici *Colloquial Czech* (Naughton, 1987) jsou vysvětleny rysy obecné češtiny a text, který ilustruje tyto rysy. Dále je na rozdíl mezi spisovnou a obecnou češtinou upozorněno ve výkladech gramatiky (Čermák, 1984). V obou těchto učebnicích je nespisovná čeština reflektována v gramatice. Nespisovná čeština je reflektována v lexiku v učebnici pro cizince z germánské oblasti (Landsman, Šípková, 1989). Je v ní autentický umělecký text od O. Pavla s obecně českými slovy (frajer, pašák, cvaknout si), která jsou pod textem vysvětlena.

V některých učebnicích se objevuje poslech s porozuměním na základě textů čtených učitelem (Hronová, Turzíková, 1983; Jarošová, Salzmannová, Sršňová, 1981). Studenti mají za úkol zapsat údaje podle poslechu a následně reprodukovat text.

Ve většině učebnic se s texty pracuje málo. Studenti mají pouze odpovídat na otázky ověřující porozumění textu (Hronová, Turzíková, 1983; Liste, 1980; Man, 1982). V některých učebnicích se však objevují také další úkoly k textům. Nejvíce úkolů k textům se objevuje v učebnicích pro pokročilé studenty konkrétních oborů (Ostmeyrová, Trnková, Vinopalová, 1985). Studenti mají dát názvy jednotlivým odstavcům, vyjádřit obsah odstavců, sestavit osnovu textu, vyjádřit hlavní myšlenky textu, písemně shrnout text, převyprávět text vlastními slovy. Různorodé úkoly k textům jsou také v učebnici *A Course of Czech Language = Základní učebnice češtiny I – V*. (Čermák, 1984). Studenti mají vybrat z nabídky správné odpovědi na otázky k textu, písemně shrnout text, převyprávět text vlastními slovy.

V nácvičce mluvení převládá nácvičková produkce. V několika učebnicích se však nacvičuje i interakce (Hronová, Turzíková, 1983; Man, 1982; Doskočil, 1980; Landsman, Šípková, 1989).

Studenti se učí psát zprávu, životopis a dopis (Čermák, 1984). V učebnicích češtiny pro pokročilé studenty konkrétních oborů mají studenti psát kompozice a konspekty k textům (Ostmeyrová, Trnková, Vinopalová, 1985).

DOSKOČIL, F. *Český jazyk I, II pro přípravu zahraničních studentů ke studiu na středních odborných školách*. Praha : SPN, 1980 (další vydání: 1982, 1983, 1986).

cílová skupina	zahraniční studenti chystající se ke studiu na českých SOŠ
zprostředkovací jazyk	bez zprostředkovacího jazyka
vizuální stránka	černobílá, bez obrázků
	gramatika v přehledných tabulkách, rámečky
struktura učebnice	shrnutí audioorálního kurzu, 30 lekcí (3 opakovací), slovníček; doplňkový materiál: obrazový materiál, audioorální cvičení ²⁰
	výchozí text, poznámky k textu, doplňující konverzační text, gramatika, cvičení
	podle tématu
zvukový materiál	k audioorálním cvičením
metodická příručka	bez metodické příručky, návod k práci s učebnicí v předmluvě

Výslovnost, hlásky a pravopis jsou obsaženy v lekcí 0, která shrnuje poznatky z úvodního audioorálního kurzu, jenž této učebnici bezprostředně předchází. Výslovnost se dále procvičuje v audioorálních cvičeních. Mluvní cvičení jsou do učebnice zařazena, převládá produkce nad interakcí: vysvětlit výrazy, reprodukovat text, vyprávět o zážitku, odpovědět na otázky. K nácviku interakce je využíváno pouze vytvoření rozhovoru ve dvojici.

Texty uvedené v lekcích jsou uměle vytvořené a slouží hlavně jako výchozí bod k výkladu gramatiky a k získání slovní zásoby. S texty se dále nijak nepracuje. Témata textu jsou všeobecná (internát, sport, Vánoce, noviny), některé texty přibližují studentům hovor v komunikačních situacích (na poště, u lékaře, nákup). V druhém díle učebnice texty seznamují studenty s realitami o ČSSR (Poznáváme ČSSR, Brněnský veletrh, Celostátní spartakiáda), ale objevují se také texty všeobecně vzdělávací (Montované domy, Stroje, Dobývání vesmíru, Živočišná výroba). V každé lekci je text monologický i dialogický, nebo jejich kombinace. Další práce s texty je pouze v podobě odpovědění na otázky zjišťující porozumění textu.

²⁰ DOSKOČIL, F., et al. *Český jazyk – audioorální a vizuální kurs*. Praha : SPN, 1979.

DOSKOČIL, F.; KINTERA, V. *Obrazová příloha k učebnicím český jazyk (audioorální a vizuální kurs) a Český jazyk I pro přípravu zahraničních studentů ke studiu na středních odborných školách*. Praha : SPN, 1979.

K procvičování písemné podoby jazyka jsou zařazena překladová cvičení a diktáty. Souvislý písemný projev si mají studenti procvičit při psaní životopisu, dopisu, písemném vypravování.

Učebnice reflektuje výhradně spisovnou češtinu.

HEŘMAN, M. *Čeština pro zahraniční studenty na VŠCHT*. Praha : SNTL, 1980.

cílová skupina	nástavbový kurs pro zahraniční studenty, pokročilí
zprostředkovací jazyk	bez zprostředkovacího jazyka
vizuální stránka	černobílá, technické obrázky k textům
struktura učebnice	lekce 1-19, základy tvarosloví (podstatná jména, přídavná jména, zájmena, číslovky, slovesa, předložka, spojky)
	text, kontrolní otázky k textu, gramatika, cvičení
	podle tématu
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky

V učebnici není zařazeno vysvětlení a procvičování výslovnosti, předpokládá se její znalost. V učebnici nejsou také zařazena žádná poslechová cvičení ani texty určené k poslechu.

Studenti mají vysvětlit význam slov, vyprávět příběh podle vzoru, podle obrázku popsat destilační přístroj/předměty na laboratorním stole, popsat postup pokusu. Studenti mají převyprávět přečtený text svými slovy.

V každé lekci je jeden odborný text s chemickou tematikou (Chemická laboratoř, Teplota, Klasická formulace látek, Vazba kovalentní, Mikroprocesory, Zahřívání, Koroze). Za texty jsou zařazeny kontrolní otázky. V oddíle se cvičeními jsou také kratší texty s chemickou tematikou (Stačí plamen zápalky), ke kterým jsou také zařazeny úkoly. Studenti mají nakreslit obrázek, odpovědět na otázky. V učebnici není uvedeno, jestli jsou texty autentické, nebo uměle vytvořené.

Psaní se v učebnici nenacvičuje.

Učebnice reflektuje výhradně spisovnou češtinu a příslušné odborné termíny.

LISTE, H. *Taschenlehrbuch Tschechisch*. Leipzig : VEB Verlag Enzyklopädie, 1980 (další vydání: 1983, 1985, 1987, 1990).

cílová skupina	nespecifikovaná, začátečníci
zprostředkovací jazyk	Němčina
	překlady slovíček, zadání cvičení, vysvětlení
	bez jazykových mutací
vizuální stránka	černobílá, bez obrázků
	důležitá gramatika v rámečcích
struktura učebnice	Praktické příklady pro studenty, Čeština v kontextu evropských jazyků, Česká abeceda, lekce 1-20, příloha - přehled gram., klíč ke cvičením, slovníček
	Struktura lekcí není vždy stejná. Většina lekcí však začíná slovíčky, následuje text, gramatika a cvičení. V některých lekcích je více textů, kterým také předchází slovíčka, někdy je následuje gramatika i cvičení. Některé lekce začínají gramatikou.
	podle tématu
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky, návod k práci s učebnicí předmluvě

Výslovnosti a české abecedě je věnována část úvodu. Na konci této kapitoly také následuje několik cvičení k procvičení výslovnosti. Dále se však autor procvičování výslovnosti nevěnuje.

Nácviku mluvení není věnováno mnoho prostoru. Studenti mají pouze odpovídat na otázky, něco říci, zeptat se, popřát.

V učebnici převažují dialogické texty, které přibližují studentům různé komunikační situace (na nádraží, v obchodě, na ulici a v restauraci, na poště, nákup, rozhovor mezi přáteli), ale objevují se také texty kombinované (v obchodním domě, ve vinárně). Monologické texty často seznamují studenty s reáliemi o Československu (Dva přátelé v Praze, O Československu, O Turismu v ČSSR, Na Staroměstském náměstí). S texty se dál pracuje málo, pouze u některých textů jsou otázky zjišťující porozumění textu.

Souvislý písemný projev se v učebnici nenacvičuje vůbec. Studenti mohou pouze procvičit písemnou podobu češtiny v překladových cvičeních.

Učebnice reflektuje výhradně spisovnou češtinu.

JAROŠOVÁ, M.; SALZMANNOVÁ, E.; SRŠŇOVÁ, V. *Čeština pro zahraniční studenty stavební fakulty ČVUT*. Praha : Ediční středisko ČVUT, 1981 (další vydání: 1986, 1988).

cílová skupina	zahraniční studenti 1. a 2. ročníku stavební fakulty ČVUT, pokročilí
zprostředkovací jazyk	bez zprostředkovacího jazyka
vizuální stránka	černobílá, technické nákresy k textům
struktura učebnice	lekce, písemný styk, tabulky deklinace jmen, doplňková četba
	text, lexikální poznámky k textu, cvičení k textu, výklad gramatiky + cvičení (Za každým jednotlivým výkladem v lekci následují cvičení. V každé lekci je víc výkladů, jejich témata jsou: morfologie, lexikologie, syntax, stylistika.)
	podle tématu
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky, návod k práci s učebnicí v předmluvě

V učebnici není věnován prostor výkladu ani nácviku výslovnosti. Zvukový záznam k učebnici neexistuje, ale jsou v ní zařazeny texty k poslechu s následnými úkoly. Texty jsou určené ke čtení učitelem, nebo si je podle předmluvy může učitel sám nahrát a využít je v jazykové laboratoři.

Zařazena jsou cvičení k nácviku mluvení. Zastoupena je výhradně produkce (informovat, charakterizovat látky podle uvedené tabulky).

V každé lekci je úvodní text. Tyto texty jsou odborné neupravené a převzaté z odborné literatury, jejíž seznam je uveden na konci učebnice. Výjimkou je text v první lekci (Studium na stavební fakultě ČVUT), ten je uměle vytvořený.

K textům se váží další úkoly, které mají ověřovat porozumění textu a pomáhat studentům s porozuměním textu (formulování nadpisů k odstavcům, vypisování některých důležitých informací z textu). V oddílu doplňkové četby jsou kratší informační texty (zaměřené na oblast architektury a stavebnictví) určené pro poslech a následnou reprodukci.

V oddíle Písemný styk jsou ukázky soukromé a úřední korespondence a příklady formulací žádostí. Jsou tu tedy uvedeny vzory. Dále jsou v jednotlivých lekcích zařazeny úkoly, které studentům pomáhají při budoucí vlastní tvorbě textů (stanovte osnovu k textu, určete nadpis). V jednotlivých lekcích jsou také stylistické a syntaktické výklady a cvičení,

kteřá mají pomoci studentům zlepšit jejich formulační/stylistické dovednosti (vyjádření definice, vyjádření příčiny, pořádek slov ve větě, polovětné konstrukce).

Úkolů k procvičování psaní je však v učebnici zařazeno málo. Studenti mají za úkol napsat dopis nemocnému kolegovi a písemnou podobu češtiny si procvičují při diktátech

Učebnice reflektuje spisovnou češtinu, vyskytuje se v ní mnoho odborných termínů a studenti si mají také osvojit odborný styl vyjadřování.

MAN, O. *Initiation á la langue tchéque*. I, II díl. Praha : SPN, 1982 (další vydání: 1986, 1991).

cílová skupina	studenti francouzských vysokých škol, začátečníci
zprostředkovací jazyk	francouzština
	překlady slovíček, vysvětlení gramatiky, zadání cvičení bez jazykových mutací
vizuální stránka	černobílá, bez obrázků
	důležitá gramatika v zámečcích
struktura učebnice	I. díl: úvodní fonetická lekce, lekce 1-10, opakovací lekce, slovníček; II. díl: lekce 1-12, opakovací lekce, slovníček
	I. díl: text, slovíčka, fráze, gramatika, cvičení; II. díl: text + otázky + slovníček k textu, text + slovníček, fráze (V pokročilých lekcích je ještě několik kratších textů na konci lekce – Pele-mele.)
	podle gramatiky
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky

Výslovnost v češtině je vysvětlena hned na začátku učebnice v úvodní lekci, ve které jsou zařazena také cvičení na procvičení výslovnosti. K učebnici neexistuje zvukový záznam a neobsahuje také žádná poslechová cvičení ani texty určené k poslechu.

Mluvení se v prvním díle nacvičuje velmi málo. Studenti mají pouze odpovídat na otázky. V druhém díle se mluvení nacvičuje více. Studenti mají vyprávět nebo utvořit dialog na stejné téma jako je text. Převažuje nácvik produkce.

V prvním díle jsou téměř v každé lekci dva texty, jeden je monologický a druhý dialogický, který přibližuje komunikační situace. Téma obou textů je stejné. Někdy se vyskytují texty kombinované (v restauraci). V prvním díle je tématem textů každodenní život, autor se snaží také přiblížit studentům komunikační situace. Texty jsou uměle vytvořené. V druhém díle se objevuje více textů, které seznamují studenty s realitami o Československu (Praha, Doprava a silniční síť, Vánoce, Velikonoce v ČSSR, Roční období

v ČSSR, Metro). Realie se také objevují v závěrečných textech - Pel-mel. S texty se dále pracuje velmi málo. V prvním díle mají studenti někdy odpovědět na otázky ověřující porozumění textu, v druhém díle následují otázky za prvními texty v lekci.

Souvislý písemný projev se nacvičuje pouze ve druhém díle učebnice. Studenti mají napsat kompozice na různá témata (Silniční síť ve Francii, Památky našeho města, Má dovolená). Témata těchto kompozic se tematicky váží k lekci.

Učebnice reflektuje hovorovou češtinu.

ADAMCOVÁ, L. *Jazyk český, Učebnice pro zahraniční posluchače VUT*. Brno : Ediční středisko VUT, 1982.

cílová skupina	zahraniční studenti studující na VUT, pokročilí
zprostředkovací jazyk	bez zprostředkovacího jazyka
vizuální stránka	černobílá, černobílé technické nákresy k textům
struktura učebnice	textová část: 1. oddíl - pro všechny posluchače VUT, 2. oddíl - texty tematicky specializované podle jednotlivých fakult, 3. oddíl - texty z reálií ČSSR; mluvnická část: 4. oddíl - stručný přehled gramatiky, 5. oddíl - gramatická cvičení
	Učebnice není členěna na lekce.
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky

V učebnici nejsou zařazena žádná poslechová cvičení, neexistuje k ní také žádná nahrávka. Předpokládanými uživateli učebnice jsou studenti, kteří již mají základní znalost češtiny, proto v učebnici nejsou zařazena žádná vysvětlení a cvičení výslovnosti.

Mluvní cvičení jsou zařazena za texty a studenti v nich mají nejčastěji odpovědět na otázky k textu. Procvičují si mluvený projev a zároveň je zjišťováno porozumění textu. Nacvičuje se tedy výhradně produkce.

Hlavní částí učebnice je část textová. Texty jsou odborné, původní a některé jsou upravené. Jejich zdroje jsou uvedeny v seznamu použité literatury. S texty se dále pracuje velmi málo, studenti mají pouze odpovědět na otázky, které zjišťují porozumění textu. Někdy za textem následují lexikální poznámky (vysvětlení slovíček). V některých cvičeních vztahujících se k lexikálním poznámkám mají studenti vysvětlit termíny, uvést protiklad.

V učebnici se nepochvíje písemný projev.

Učebnice reflektuje výhradně spisovnou češtinu a objevuje se také mnoho technických odborných termínů.

HRONOVÁ, K.; TURZÍKOVÁ, M. *Čeština pro cizince, Základní kurs*. 1, 2, 3²¹ díl. Praha : SPN, 1983 (další vydání: 1984, 1985, 1986, 1991, 1993)²².

cílová skupina	zahraniční studenti chystající se studovat na českých VŠ v češtině
zprostředkovací jazyk	bez zprostředkovacího jazyka
vizuální stránka	černobílá, bez obrázků
	důležitá gramatika a poučky v rámečcích nebo tabulkách
struktura učebnice	1. díl: úvodní fonetická lekce, lekce 1-17, cvičení k lekcím; 2. díl: lekce 18-25, cvičení k lekcím, přílohy: přehled české deklinace a konjugace v tabulkách; doplňkový materiál: pracovní sešit ²³
	text + někdy poznámky k textu, gramatika + cvičení, cvičení k jednotlivým lekcím na konci učebnice
	podle gramatiky
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky, návod k práci s učebnicí v předmluvě

V učebnici je vysvětlena výslovnost v češtině a představena abeceda v úvodní fonetické lekci 0, která navazuje na úvodní audioorální kurs Karly Hronové a shrnuje ho. Lekce také obsahuje cvičení k procvičení výslovnosti.

V učebnici jsou v oddíle se cvičeními zařazeny monologické i dialogické texty k poslechu. Pravděpodobně je má číst učitel. Studenti mají nejčastěji poslouchat a opakovat, v druhém díle jsou k poslechovým textům také úkoly. Studenti mají poslouchat, zapsat si důležité údaje a podle svého zápisu vyslechnutý text reprodukovat.

V učebnici jsou zařazeny úkoly k procvičení mluvení také v oddíle s cvičeními. Nácvik produkce převažuje nad nácvikem interakce. Při nácviku produkce mají studenti odpovídat na osobní otázky (Kdy večeříte? Co děláte odpoledne? Jaké je vaše město? Kolik času věnujete odpočinku? Které oblečení nosíte nejraději?), popsat svůj pokoj/město,

²¹ 3. díl (slovník a klíč) byl vydán později (HRONOVÁ, K. *Čeština pro cizince, Základní kurs*. 3. díl. Praha : SPN, 1987 - 2. vydání: 1990.)

²² upravená vydání: HRONOVÁ, K.; TURZÍKOVÁ, M. *Čeština pro cizince*. Plzeň : Fraus, 1998. ISBN 80-7238-028-1.; HRONOVÁ, K.; HRON, J. *Čeština pro cizince H+H*. Praha : Didakta, 2008. ISBN 978-80-254-2295-3. – viz 3.2.8 Reedice

²³ CVEJNOVÁ, J. *Čeština pro cizince : Pracovní sešit k Základnímu kursu*. Praha : SPN, 1988 (další vydání: 1994, 2000).

převyprávět vlastními slovy text, vyprávět (např.: o své zemi). Při nácviu interakce mají zejména tvořit dialogy.

V prvním díle učebnice jsou v každé lekci dva texty – monologický a dialogický, který přibližuje každodenní komunikační situace (představování se, ptaní se na cestu, rozhovor nad rodinnou fotografií, v restauraci, u lékaře, telefon, kupování lístků do divadla). V druhém díle je v lekci pouze jeden úvodní monologický text a v obou dílech jsou krátké texty určené ke čtení a k poslechu v oddíle se cvičeními. Monologické texty týkající se každodenního života (škola a kolej, pracovní den, město, na návštěvě, cestování, nakupování, pošta) převažují v prvním díle učebnice. Dále se vyskytují texty seznamující studenty s reáliemi o Československu (Nad mapou Československa, Podnebí v Československu, Sport, 17. listopad – Mezinárodní den studentstva, Studium, Kulturní život v Československu, Československý průmysl, Zemědělství) a texty všeobecně vzdělávací povahy (Životní úroveň, Socialistický způsob života, Vznik světové socialistické soustavy, Problémy rozvojových zemí). S texty se dál mnoho nepracuje, studenti mají pouze odpovídat na otázky ověřující porozumění textu.

Psaní se v učebnici nacvičuje. Nenacvičují se však konkrétní jazykové funkce vyjádřené písemně. Studenti mají psát diktáty, písemně odpovědět na otázky, zapsat si poznámky podle poslechu a napsat kompozici o svém denním programu.

Učebnice výhradně reflektuje spisovnou češtinu.

BYTEL, A. *Čeština pro cizince, Nástavbový kurs pro chemiky a geology*. Praha : SPN, 1983 (další vydání: 1986).

cílová skupina	zahraniční studenti chemie a biologie po absolvování základního kurzu
zprostředkovací jazyk	bez zprostředkovacího jazyka
vizuální stránka	černobílá, bez obrázků
struktura učebnice	základní lekce, čítanková část, dodatek (slovenština), index (rejstřík)
	výchozí text, slovníček k textu, poznámky k textu - lexikální a gramatické, cvičení
	podle tématu
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky, návod k práci s učebnicí v předmluvě

Učebnice navazuje na učebnici Čeština pro cizince, Základní kurs I – III (Hronová, Flíčková, Oherová, 1972). Nezabývá se tedy již výslovností.

V učebnici není výklad o výslovnosti v češtině, ani neobsahuje cvičení k nácviku výslovnosti. V učebnici také nejsou texty určené k poslechu.

Mluvní cvičení jsou v učebnici zařazena v každé lekci a tematicky se týkají textu (vyprávět o něčem, reprodukovat text vlastními slovy). Jde výhradně o produkci.

V učebnici se vyskytují odborné texty, jejich zdroje jsou uvedeny na konci učebnice a jsou nepatrně adaptované. Texty zahrnují různá odborná témata z oblasti chemie a geologie. K textům se váží cvičení, ve kterých mají studenti odpovědět na otázky zjišťující porozumění textu. S texty v čítance se dále nepracuje.

V učebnici nejsou zařazena cvičení k procvičování souvislého písemného projevu, zahrnuta jsou pouze překladová cvičení.

ČERMÁK, F., et al. *A Course of Czech Language = Základní učebnice češtiny*. I. – V. díl. Praha : Univerzita Karlova, 1984 (1987, 1988, 1991).

díl I.: Beginners' Level – Kurs pro začátečníky

díl II.: Intermediate Level – Kurs pro mírně pokročilé

díl III.: Exercise Book – Cvičebnice

díl IV.: Text-Book – Čítanka

díl V.: Basic Czech-English Dictionary, Lists and Tables – Základní česko-anglický slovník, Seznamy a tabulky

cílová skupina	účastníci kurzů češtiny nabízených Filosofickou fakultou, pokročilí
zprostředkovací jazyk	angličtina
	nadpisy, překlady frází, vysvětlení gramatiky, porovnávání češtiny a angličtiny, zadání cvičení
	bez jazykových mutací
vizuální stránka	černobílá, bez obrázků
	důležitá gramatika v přehledných tabulkách
struktura učebnice	díl I. (12 lekcí) a II. (10 lekcí) - gramatika a slovní zásoba; díl III. - gramatická cvičení k prvním dvěma dílům (22 lekcí); díl IV. - několik textů (+ poznámky k textu) ke každé lekci, cvičení k textům; díl V. - slovníček k učebnici
	Každá lekce je strukturována podle jednotlivých dílů učebnice.
	podle gramatiky
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky, návod k práci s učebnicí v předmluvě

Výslovnosti není věnována samostatná lekce. Je však probírána průběžně v prvních pěti lekcích prvního dílu, ale ve cvičeních ve třetím díle nejsou zahrnuta žádná cvičení k procvičování výslovnosti. V I. a v II. díle jsou fráze určené k poslechu a následné imitaci, k učebnici však neexistuje žádná nahrávka. Číst má tedy pravděpodobně učitel.

Cvičení k procvičení mluvení jsou zařazena hlavně ve IV. díle. Úkoly k procvičení mluvení vycházejí z textů a z mluvních situací, které texty ilustrují. Výrazně převažuje nácvik produkce. Studenti mají popsat situaci z jejich života podobnou situaci v textu, shrnout situaci v textech, odpovědět na otázky k textu, uvést rozdíly mezi informacemi o Československu a jejich zemí podle toho, jak je to uvedeno v textu, převyprávět anekdotu.

Ve třetím díle si studenti ústně pouze procvičují nové gramatické struktury při formulaci jednotlivých vět.

Ve čtvrtém díle jsou uvedeny texty ke každé lekci. Ke každé lekci je také uvedeno průměrně pět až sedm textů monologických i dialogických, nebo jejich kombinace. Texty jsou většinou uměle vytvořené. Některé přibližují studentům komunikační situace především ve formě dialogu (nákup, oslovení, pozdravy, telefon, v restauraci), jiné seznamují studenty s realitami o Československu (Chráněná přírodní oblast, Československé knihovny, Státní hranice ČSFR, Jižní Čechy), vyskytují se také texty se všeobecnými tématy (Anekdoty, Olympijské hry, Věda, Člověk a les). V čítance je zařazeno několik původních textů (Vančura: Obrazy z dějin národa českého, O. Pavel: Jak jsem potkal ryby).

Úkoly k textům jsou většinou zaměřené na porozumění textu (vybrání správné odpovědi podle textu, písemné shrnutí textu v 60 slovech, převyprávění příběhu, shrnutí situace v textech). Za každým textem následují poznámky k slovní zásobě a frázím s jejich překlady.

V učebnici se procvičuje souvislý písemný projev pouze v podobě písemných shrnutí textů. Dále se však písemná podoba češtiny procvičuje v překladových cvičeních, u některých jsou nepřesná zadání, dají se plnit ústně i písemně.

V učebnici se vyskytuje zejména spisovná čeština, ale v gramatických oddílech autor upozorňuje na často užívané nespisovné a hovorové tvary slov (dýl, líp, spíš). Upozorňuje také na hovorové neformální výrazy v poznámkách k frázím a vysvětluje, v jakých situacích užít spisovných a nespisovných slov (zdvořilost, formální projev, neformální a hovorový projev).

OSTMEYROVÁ, Z.; TRNKOVÁ, O.; VINOPALOVÁ, H. *Čeština pro cizince* *nástavbový kurs – směr společenskovední*. Praha : SPN, 1985 (2. vydání: 1989).

cílová skupina	zahraniční studenti 2. semestru roční jazykové a odborné přípravy pro studium VŠ ekonomického, humanitního a uměleckého směru, pokročilí
zprostředkovací jazyk	bez zprostředkovacího jazyka
vizuální stránka	černobílá, bez obrázků
struktura učebnice	lekce 1-20, cvičení k opakování základní gramatiky, výklad gramatiky v pěti kapitolách s cvičeními na konci každé kapitoly; doplňkový materiál: čítanka ²⁴
	text, slovníček k textu, cvičení k textu, odkaz na cvičení k opakování základní gramatiky a na výklad nové gramatiky
	podle tématu
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky, návod k práci s učebnicí v předmluvě

Učebnice navazuje na učebnici *Čeština pro cizince, Základní kurs* (Hronová, Turzíková, 1983).

V učebnici není věnován prostor výkladu a nácviku výslovnosti. Předpokládá se její předchozí znalost. K učebnici neexistuje poslechový materiál a také neobsahuje texty k poslechu ani poslechová cvičení.

Mluvní cvičení se většinou váží k textu nebo k tématu textu. Studenti mají vysvětlit význam slov nebo reprodukovat text podle osnovy. V lekcích jsou také zařazena témata ke konverzaci (systém a možnosti studia v mé vlasti), ke konverzaci a referátu (práce a odpočinek, vznik třídní společnosti a státu, zakladatelé marxismu-leninismu, základní ekonomický zákon kapitalismu).

V každé lekci je monologický text, který se tematicky váže k ekonomii (Kapitál a obchody, Politická ekonomie), umění (Umění, Kultura) nebo humanitním oborům (Knihovny, Učitel národů, Společenské vědy). Texty jsou uměle vytvořené a dál se s nimi pracuje. Studenti mají odpovědět na otázky k textu, vyjádřit obsah odstavce několika větami, dát každému odstavci samostatný název a sestavit osnovu, seřadit fakta v odstavci podle důležitosti, označit v textu hlavní myšlenky, vypsát důležité informace z textu.

²⁴ OSTMEYROVÁ, Z.; TRNKOVÁ, O.; VINOPALOVÁ, H. *Čítanka k učebnici Čeština pro cizince* *nástavbový kurs – směr společenskovední*. Praha : SPN, 1985.

V čítance je čtyřicet neadaptovaných textů z odborné literatury, vysokoškolských učebnic a odborných periodik, které mají být ukázkou různých forem žánrů odborného stylu. S texty v čítance se dál nepracuje.

V úkolech k nácviiku psaní mají studenti napsat kompozici na různá témata (Mé studijní cíle.) nebo vypracovat konspekt k textu.

Učebnice reflektuje výhradně spisovnou češtinu.

NAUGHTON, J. D. *Colloquial Czech*. London : Routledge & Kegan Paul Ltd, 1987 (další vydání: 1990). ISBN 0-7102-0837-5.

cílová skupina	nespecifikovaná, začátečníci
zprostředkovací jazyk	angličtina
	překlady slovíček a frází, vysvětlení gramatiky, zadání cvičení
	bez jazykových mutací
vizuální stránka	černobílá, bez obrázků
	Důležitá gramatika je v tabulkách. Texty určené k poslechu jsou označeny tímto symbolem: ■ .
struktura učebnice	úvodní fonetická lekce, lekce 1 - 20, nespisovná (colloquial) čeština, další slovní zásoba a fráze, přehled gramatiky, klíč k cvičením, slovníček, rejstřík
	dialog (v některých lekcích 2), slovníček, gramatika, cvičení
	podle gramatiky
zvukový materiál	nahrávka na audiokazetě (ISBN 0-7102-1104-X)
metodická příručka	bez metodické příručky, návod k práci s učebnicí v předmluvě

Výslovnost a pravopis v češtině jsou vysvětleny hned v úvodní fonetické lekci. Tato lekce obsahuje také základní fráze. Fráze, hlásky, předložky a abeceda jsou namluvené na audiokazetě.

Učebnice neobsahuje mnoho cvičení k nácviiku mluvení. Pouze v některých lekcích je zařazeno cvičení, ve kterém mají studenti odpovídat na otázky nabídnutým způsobem. Tady vlastně mají přeložit odpověď z angličtiny do češtiny a nejedná se přímo o vlastní produkci odpovědí.

V každé lekci je dialogický text, který ilustruje každodenní komunikaci, fráze a základní gramatiku. Dialogy jsou humorné, ale dlouhé s dlouhými replikami. Neseznamují studenty se situacemi a frázemi užitečnými v praktickém životě. Dialogy většinou ukazují soukromý rozhovor dvou lidí. Všechny dialogy v učebnici jsou také určené k poslechu.

Písemný projev se v učebnici nenacvičuje. Vyskytují se pouze překladová cvičení s nepřesným zadáním. Studenti mohou překládat písemně i ústně.

Texty v učebnici jsou psány spisovnou češtinou, občas se ale vyskytují hovorové nebo nespisovné výrazy. Nespisovné češtině je věnován krátký oddíl na konci učebnice, ve kterém jsou uvedené hláskové a morfologické rozdíly mezi spisovnou a nespisovnou (obecnou) češtinou s příklady. Jsou zde uvedeny také dva dialogy v nespisovné (obecné) češtině a slovníček obecně českých slov s jejich spisovnými ekvivalenty.

HRONOVÁ, K.; TURZÍKOVÁ, M. *Čeština pro cizince : Nástavbový kurs – obory technické a matematicko-fyzikální*. Praha : SPN, 1988.

cílová skupina	nástavbový kurs pro zahraniční studenty ve 2. ročníku jazykové a odborné přípravy, pokročilí
zprostředkovací jazyk	bez zprostředkovacího jazyka
vizuální stránka	černobílá, bez obrázků
struktura učebnice	lekce 26-40, přílohy: Přechodníky sloves, Slovesné vazby, Hlavní rozdíly mezi češtinou a slovenštinou
	text A (někdy B); gramatika, cvičení
	podle tématu
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky

Učebnice navazuje na učebnici Čeština pro cizince, Základní kurs (Hronová, Turzíková, 1983).

V učebnici není věnován prostor výkladu a nácviiku výslovnosti. Předpokládá se její předchozí znalost. K učebnici neexistuje poslechový materiál a také neobsahuje texty k poslechu ani poslechová cvičení.

Mluvení se v učebnici nacvičuje málo. Studenti mají pouze odpovídat na otázky k textu, vysvětlit slova/větu, ptát se na údaje, které nejsou ve větách uvedeny.

V každé lekci je jeden až dva texty (A, B). Jsou to odborné monologické výkladové texty s technickou tematikou (Člověk a výroba, O Fyzice, Charakter světla, Teorie relativity, Z historie matematiky, Budoucnost automobilů). Text B je jednodušší variantou textu A. S texty se dále pracuje. Studenti mají nejčastěji odpovědět na otázky k textu, porovnat množství informací ve dvou textech. Texty jsou pravděpodobně uměle vytvořené, protože v učebnici nejsou uvedené jejich zdroje.

Psaní se v učebnici nacvičuje velmi málo. Studenti mají podle textu např. napsat, jaký je rozdíl mezi automatizací a mechanizací.

Učebnice reflektuje výhradně spisovnou češtinu a příslušnou odbornou terminologii.

LANDSMAN, R.; ŠÍPKOVÁ, M. *Čeština pro cizince z germánské oblasti*. Brno : Univerzita J. E. Purkyně, 1989 (2. vydání: 1991). ISBN 80-210-0008-2.

cílová skupina	studenti Letní školy slovanských studií z germánské oblasti, začátečníci
zprostředkovací jazyk	angličtina, němčina
	překlady slovíček, překladová cvičení z angličtiny/němčiny do češtiny
	bez jazykových mutací
vizuální stránka	černobílá, bez obrázků
struktura učebnice	poznámky k fonetice, lekce 1-12, slovníček
	texty (monologický, 1-2 dialogické), fráze k zapamatování, slovníček, gramatika, cvičení, delší monologický text
	podle gramatiky
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky

V učebnici je vysvětlení výslovnosti v češtině zařazeno hned v úvodní části - Poznámky k fonetice. V této části ani v dalších lekcích však nejsou zařazena žádná cvičení k procvičení výslovnosti.

V mluvních cvičeních mají studenti odpovídat na otázky k textu, připravit si rozhovor na dané téma (u lékaře, v restauraci) nebo vyprávět o své rodině. Nácvik produkce převládá nad interakcí.

Velká většina textů v učebnici je uměle vytvořená. Monologické i dialogické texty mají stejné téma (Náš pokoj, cestování, naše rodina, v restauraci, na nádraží, obchodní dům). Na konci každé lekce je ještě monologický nebo kombinovaný text pro pokročilejší studenty, který je seznamuje s reáliemi o České republice (památky v Brně, Československo, Můj denní program). Mezi těmito texty pro pokročilejší jsou i autentické texty (O. Pavel: Jak jsem potkal ryby). S texty se v učebnici pracuje velmi málo. Studenti mají pouze odpovědět na otázky ověřující porozumění textu.

Psaní souvislých textů se v učebnici nenacvičuje. Studenti si pouze procvičují písemnou podobu češtiny v překladových cvičeních a v diktátech.

Učebnice reflektuje spisovnou češtinu. Pouze v textu Oty Pavla se vyskytují obecně česká slova (frajer, pašák, cvaknout si), která jsou pod textem vysvětlena.

3.2.6 90. léta

V devadesátých letech se objevuje několik nových cílových skupin. Jsou jimi němečtí studenti filologie (Ostmeyrová, Ostmeyer, Bytel, 1991) a arabsky mluvící studenti (Bahbouch, 1997). Nově se také objevují učebnice pro studenty intenzivních a krátkodobých kurzů (Confortiová, Krejčová, 1992; Parolková, Nováková, 1992). Novou cílovou skupinou jsou také němečtí studenti filologie (Ostmeyrová, Ostmeyer, Bytel, 1991) a arabsky mluvící studenti (Bahbouch, 1997). Dále vycházejí učebnice pro pokročilé studenty češtiny studující konkrétní obory (Čechová 1990). Učebnice jsou v devadesátých letech zpracovány pomocí zprostředkovacích jazyků i bez nich. Učebnice se zprostředkovacím jazykem však počtem převažují. V devadesátých letech také vyšla učebnice s největším počtem jazykových mutací (Čechová, Trabelsiová, Putz, 1992). Počet učebnic určených pro začátečníky a pokročilé je vyrovnaný.

Stále převažují učebnice s tradiční strukturou lekce a tradiční strukturou s mírnými obměnami (Čechová, 1990; Ostmeyrová, Ostmeyer, Bytel, 1991). V učebnicích s nepravidelnou strukturou lekce se v lekcích opakují stejné oddíly (slovíčka, text, gramatika, cvičení), ale jejich pořadí a počet v lekcích je různý (Amorová, 1993), v učebnici *Czech for you* (Kelly, 1993) má každý výklad gramatiky nebo téma v lekci svůj oddíl. Těchto oddílů je v lekcích různé množství. Nestejný počet gramatických oddílů v jednotlivých lekcích, za kterými následují také cvičení, je v učebnici *Wollen Sie tschechisch sprechen? Tschechisch für Anfänger* = *Chcete mluvit česky?* (Čechová, 1992). V části se cvičeními jsou také někdy zařazeny další texty.

V devadesátých letech se kromě gramatického (Hasil, Hasilová, 1995) a tematického sylabu (Kyseláková, et al., 1993; Bischofová, Hasil 1997), také začíná objevovat sylabus podle komunikační situace (Bednářová, Pintarová 1995, Amorová, 1993) a podle komunikační situace a jazykových funkcí (Roubalová, 1995).

Zvukový materiál se v tomto období stává součástí několika učebnic. Namluvené texty jsou k učebnicím *Czech for you*. *Angličtina Expres* (Kelly, 1993), *Czech-a complete course for beginners* (Short, 1994), *Communicative Czech* (Bednářová, Pintarová, 1995). V učebnici *Wollen Sie tschechisch sprechen? Tschechisch für Anfänger* = *Chcete mluvit česky?* (Čechová, Trabelsiová, Putz, 1992) jsou zařazena cvičení, ve kterých mají studenti opakovat podle poslechu různé otázky a odpovědi. Poslech s porozuměním se objevuje ve dvou učebnicích (Bednářová, Pintarová, 1995; Amorová, 1993). Součástí učebnice

(Nekvasilová, Havlínová, 1992, 1994) je videonahrávka, která slouží jako materiál pro poslechová cvičení.

V devadesátých letech začínají ve většině učebnic převažovat dialogické texty (Amorová, 1993; Rigo 1991). Monologické texty převažují v učebnicích určených pokročilým studentům češtiny studující konkrétní obor (Maršálková, 1990; Čechová, 1990). V některých učebnicích pro pokročilé studenty konkrétních oborů se prvně objevují dialogické texty, které přibližují komunikační situace (Nekvasilová, Havlínová, 1992, 1994; Příbylová, 1994). Zařazovány jsou také texty seznamující studenty s realitami o České republice a autentické texty umělecké (Roubalová 1995), publicistické a část kulturního programu (Amorová, 1993; Bischofová 1997).

Ve většině učebnic, které reflektují obecnou češtinu, je výklad o jejích rysech. V některých lze také nalézt text v obecné češtině (Čechová, 1990); (Rigo, 1991); (Čechová, Trabelsiová, Putz, 1992) Bischofová, Hasil, 1997). Projevy obecné češtiny v gramatice i v lexiku se objevují v učebnici Grund kurs Tschechisch (Ostmeyrová, Ostmeyer, Bytel, 1991) a rysy obecné češtiny v gramatice a v některých dialogických textech se vyskytují v učebnici Mluvíme česky (Confortiová, Krejčová, 1992).

V učebnicích se v tomto období objevuje poslech s porozuměním zvukovému záznamu (Bednářová, Pintarová 1995; Amorová, 1993).

Ve všech učebnicích jsou k textům přiřazeny otázky, které ověřují porozumění textu. V některých učebnicích jsou ale také další úkoly k textům (Bednářová, Pintarová 1995; Amorová, 1993). Studenti mají podle textu rozhodnout o pravdivosti tvrzení, doplnit tabulku s informacemi a vybrat správnou odpověď.

Vytvořit osnovu textu, formulovat hlavní myšlenku textu a nadpisy k jednotlivým odstavcům se studenti učí v učebnici Čeština pro zahraniční posluchače VŠV (Maršálková, 1990)

V nácviku mluvení v učebnicích mírně převažuje nácvik produkce nad interakcí (Čechová, 1990; Roubalová, 1995; Čechová, Trabelsiová, Putz 1992). V některých učebnicích se nacvičuje rovnoměrně produkce i interakce (Amorová, 1993) a v některých se nacvičuje převážně interakce (Parolková, Nováková, 1992; Bednářová, Pintarová 1995).

Při nácviku psaní se studenti učí vyplnit podací lístek, napsat telegram, pohled, dopis a životopis (Bednářová, Pintarová, 1995; Hasil, Hasilová, 1995; Čechová, Trabelsiová, Putz, 1992). V učebnicích se také nacvičuje psaní kompozic (Parolková, Nováková, 1992; Kyseláková, et al., 1993). V některých učebnicích pro pokročilé studenty jsou zařazeny výklady o stylu. V učebnicích češtiny pro studenty konkrétních oborů je oddíl nazvaný

praktická stylistika/písemný styl (Nekvasilová, Havlínová, 1992, 1994; Příbylová, 1994). Tyto oddíly, ve kterých jsou příklady textů s úkoly (úřední i soukromá korespondence, odborný styl), seznamují studenty s texty, které by mohli v budoucnu potřebovat také vytvořit. Jednotlivé funkční styly jsou představeny v učebnici *Čeština pro středně a více pokročilé* (Bischofová, Hasil, 1997).

ČECHOVÁ, E. *Čeština pro cizince – směr ekonomický*. Praha : SPN, 1990. ISBN 80-7066-177-1.

cílová skupina	zahraniční studenti 2. semestru roční jazykové a odborné přípravy pro studium VŠ ekonomického směru, pokročilí
zprostředkovací jazyk	bez zprostředkovacího jazyka
vizuální stránka	černobílá, bez obrázků
struktura učebnice	lekce 1-16, přehled gramatiky
	text A, vysvětlení termínů a lexikální poznámky k textu, cvičení k textu, gramatika a gram. cvičení; text B, vysvětlení termínů a lexikální poznámky k textu, cvičení k textu, gramatika a gram. cvičení
	podle tématu textu a gramatiky
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky, návod k práci s učebnicí v předmluvě

Učebnice navazuje na učebnici *Čeština pro cizince – Základní kurs* K. Hronové a M. Turzíkové.

V učebnici není věnován prostor výkladu a nácviku výslovnosti. Předpokládá se její předchozí znalost. K učebnici neexistuje poslechový materiál a také neobsahuje texty k poslechu ani poslechová cvičení.

Mluvní cvičení se váží k textům nebo k tématu textů. Nácvik produkce výrazně převažuje nad interakcí. Pouze v jednom cvičení mají studenti doplnit dialog. Studenti mají promluvit o tom, co studují jednotlivé ekonomické vědy, popsat schéma, podle grafu pohovořit o rozdělení národohospodářských plánů, vysvětlit význam slov, pohovořit na téma (funkce zahraničního obchodu) podle bodů, pohovořit podle konspektu.

V každé lekci jsou dva monologické texty, které spolu tematicky souvisí a jsou ekonomického zaměření (Národohospodářské plánování, Finance; Význam dopravy v národním hospodářství, Československá doprava). S texty se v učebnici dále pracuje. Studenti mají dokončit věty podle textu nebo odpovědět na otázky k textu.

Při nácviu psaní mají studenti za úkol napsat objednávku, konspekt textu a podle něj pohovořit, napsat kompozici na téma Zahraniční obchod mé země a také napsat kompozici podle bodů.

Texty v učebnici jsou psány výhradně spisovnou češtinou. Na konci učebnice jsou však studenti seznámeni s obecnou češtinou a jejími rysy. V úryvku z románu Jaroslava Haška „Osudy dobrého vojáka Švejka“ mají studenti najít obecně české rysy.

MARŠÁLKOVÁ, J. *Čeština pro zahraniční posluchače VŠV*. Praha : SPN, 1990. ISBN 80-85114-37-2.

cílová skupina	zahraniční posluchači Vysoké školy veterinární s čtyřsemestrovou výukou, pokročilí
zprostředkovací jazyk	bez zprostředkovacího jazyka
vizuální stránka	černobílá, bez obrázků
struktura učebnice	I. oddíl: upravené odborné texty se cvičeními, II. oddíl: konverzační frazeologie/témata, III. oddíl: mluvnická cvičení a gramatický přehled, IV. oddíl: autentické odborné texty Učebnice není strukturována do lekcí.
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky

Výslovností se autorka v učebnici nezabývá, předpokládá se její předchozí znalost. V učebnici také nejsou zařazena řádná poslechová cvičení ani žádné texty nejsou určené k poslechu.

V nácviu mluvení v I. oddíle je: převyprávění textu podle osnovy, diskusní otázky k textu (Cíle genetického inženýrství. Jak je nemoc rozšířena v zemi, ze které pocházíte? Existuje již lék proti AIDS?). II. oddíl obsahuje několik konverzačních témat s frázemi, které v dané situaci mohou použít (Kulturní život, V Hotelu, Nemoci, Rodina, Dům – Bydlím ve středu města. Náš dům je moderní. Bydlím ve studentské koleji. Vzduch v naší čtvrti je stále dobrý. Daleko široko nejsou továrny.) K některým tématům také patří otázky (Znáte názvy brněnských divadel?, úkoly (Řekněte, co víte o výše zmíněných nemocech.) nebo náměty ke konverzaci (počasí včera, stravování v menze).

Učebnice obsahuje dva textové oddíly. Všechny texty v I. a III. oddíle jsou monologické, odborné (s veterinární tematikou) a výkladové. Texty v první části jsou upravené a následují za nimi cvičení k práci s textem. Studenti mají označit pravdivé a nepravdivé výroky podle textu a odpovědět na otázky podle textu. K některým textům také mají sestavit osnovu a převyprávět text, zachytit graficky strukturu úřadu, o kterém

pojednává text, uvést hlavní myšlenku textu, rozdělit správně text pod nadpisy. S autentickými texty ve III. oddíle se nijak dál nepracuje.

Při nácviku psaní mají studenti za úkol vybrat z textu nejdůležitější fakta a sestavit krátké vyprávění. Ve II. oddíle je zařazeno téma písemný styk. Studenti jsou tu seznámeni s různými frázemi použitelnými v písemném styku a v různých druzích dopisů (děkovný, omluvný, soustrastný, vánoční) a studenti mají následně za úkol napsat poděkování za vánoční přání.

Učebnice reflektuje výhradně spisovnou češtinu, zaměřuje se také na odborné vyjadřování a obsahuje mnoho odborných termínů.

OSTMEYROVÁ, Z.; OSTMEYER, J.; BYTEL, A. *Grundkurs Tschechisch*. Praha : Karolinum, 1991 (2. vydání: 1992). ISBN 80-7066-425-8.

cílová skupina	němečtí studenti filologie, začátečníci
zprostředkovací jazyk	němčina
	překlady slovíček, vysvětlení gramatiky, zadání cvičení
	bez jazykových mutací
vizuální stránka	černobílá, bez obrázků
	důležitá gramatika a fáze v zámečcích
struktura učebnice	úvodní fonetická lekce 0, lekce 1 - 15, klíč k cvičením A
	gramatika, dialogy, pamatujte (důležité fráze k zapamatování), text (v pokročilejších lekcích dva texty), rozhovor, cvičení, slovíčka
	podle gramatiky
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky

Výslovnost v češtině je vysvětlena hned na začátku učebnice v lekci 0. Je v ní také zařazeno několik cvičení na procvičení výslovnosti. Nácviku výslovnosti konkrétně se autor v dalších lekcích nevěnuje. Jsou pouze zařazeny některé texty ke čtení. K učebnici neexistuje zvukový záznam a také v ní nejsou zařazena žádná poslechová cvičení ani texty nejsou zadáním určeny k poslechu.

Mluvení se v učebnici nacvičuje málo. Studenti mají většinou pouze odpovídat na otázky k textu.

Všechny texty v učebnici jsou uměle vytvořené, převažují texty dialogické přibližující komunikační situace (pozdravy, setkání na ulici, u zubaře, ptaní se na cestu, nákup, na nádraží, bolest zubů). Některé monologické texty mají všeobecně vzdělávací téma nebo seznamují studenty s reáliemi o Československu (Masové sdělovací prostředky,

Procházka Prahou, Karlova Univerzita, Den v Praze, Československo), jiné se týkají každodenního života (v restauraci, nákupy, nemoc, počasí, plány na víkend). S texty se v učebnici nepracuje.

Psaní se v učebnici nenacvičuje. Pouze některá gramatická cvičení lze plnit také písemně.

V učebnici se vyskytují v rozhovorech také nespisovné tvary slov, ale je na ně upozorněno (dobrý, vždycky). Nespisovná slova jsou pod textem vysvětlena („céčko“ – metro C, prima, pivko).

RIGO, H. *Tschechisch praktisch 2 = Český jazyk prakticky 2*²⁵. České Budějovice : Verlag PHP, 1991. ISBN 80-901065-0-1.

cílová skupina	nespecifikovaná, pokročilí
zprostředkovací jazyk	němčina
	překlady slovíček, vysvětlení gramatiky, zadání cvičení
	bez jazykových mutací
vizuální stránka	černobílá, velmi málo obrázků
struktura učebnice	lekce 1-15, přehled gramatiky, mini-čítanka, česko-německý slovník
	slovníček, gramatika, text, cvičení, rčení
	podle gramatiky
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky

Výslovnost v češtině, abeceda ani pravopis nejsou v učebnici vysvětleny a v učebnici se nenacvičují. K učebnici také neexistuje poslechový materiál, ani žádná cvičení a texty nejsou označeny jako určené k poslechu.

Mluvení se učebnici nacvičuje velmi málo. Studenti si mají pouze vyzkoušet objednání v restauraci.

V učebnici převažují dialogické texty, které přibližují běžné komunikační situace (v kavárně, v restauraci, u lékaře, na hranicích, v bance, silniční kontrola, v hodinářství). Některé monologické (Ať žije sport! Československo v číslech, O Českém jazyce) i dialogické texty (rozhovor o české kultuře) seznamují studenty s reáliemi o Československu. V učebnici převažují dialogické texty a vyskytuje se také několik

²⁵ První díl učebnice není dostupný.

autentických textů z novin (článek Havarovala Tatra a Předpověď počasí). S texty se v učebnici pracuje málo. Studenti mají odpovědět na otázky ověřující porozumění textu.

Souvislý písemný projev se v učebnici nenacvičuje. Studenti mají vyplnit průkaz s osobními údaji a písemnou podobu jazyka si procvičují v překladových cvičeních.

V učebnici se vyskytuje převážně spisovná čeština. Pouze jeden rozhovor je napsán v obecné češtině a jsou na něm ukázány její rysy.

NEKVASILOVÁ, J.; HAVLÍNOVÁ, J. *Čeština pro zahraniční studenty VŠCHT I.* Praha : VŠCHT, 1992. ISBN 80-7080-151-4.

NEKVASILOVÁ, J.; HAVLÍNOVÁ, J. *Čeština pro zahraniční studenty VŠCHT II.* Praha : VŠCHT, 1994. ISBN 80-7080-199-9.

cílová skupina	zahraniční studenti studující VŠCHT, pokročilí
zprostředkovací jazyk	bez zprostředkovacího jazyka
vizuální stránka	černobílá, bez obrázků
struktura učebnice	I. díl: 20 lekcí, gramatický přehled, čítanka; II. díl: 12 lekcí, základy praktické stylistiky, pravopis
	I. díl: text, úkoly k textu, gramatika + cvičení, text úkoly k textu, gramatika + cvičení; II. díl: text + cvičení a úkoly k textu, výklady gramatiky (někdy bez výkladů) a cvičení
	podle témat textů a gramatiky
zvukový materiál	Videoprogramy zaměřené na situace, se kterými se student během prvního roku studia setká.
metodická příručka	bez metodické příručky

Učebnice navazuje na dvoudílnou učebnici Čeština pro cizince (Hronová, Turzík, 1983). Výklad výslovnosti v učebnici není, protože se předpokládá její znalost. Výslovnost se v učebnici procvičuje velmi málo, procvičují se pouze přízvučné a nepřízvučné slabiky ve větách.

V učebnici jsou využívány audionahrávky i videoprogramy. Studenti si mají poslechnout neznámý text, podle videonahrávky dialogů mají sestavit osnovu a podle ní příběh převyprávět. Učebnice také předpokládá využití populárně naučné videoprogramy o chemii.

V učebnici jsou zahrnutá cvičení, ve kterých se procvičuje mluvení. Nacvičuje se produkce (zopakování postupu, vysvětlení svými slovy, vyprávění) i interakce (odpovídání na otázky, připravení dotazů pro besedu, připravení kratších dialogů, odpovídání si vzájemně na otázky, sehrání odborné diskuse).

V prvním díle se vyskytují texty dialogické i monologické. Monologické texty však převládají. Ve většině lekcí je však text dialogický i monologický, v některých jsou pouze monologické texty. Dialogické texty přibližují studentům komunikační situace, ve kterých se může student VŠCHT ocitnout (v knihovně, příchod na kolej, telefon, u lékaře.). K některým dialogickým textům existují také videonahrávky. Dialogické texty jsou pravděpodobně uměle vytvořené. V druhém díle jsou texty výhradně monologické a zaměřené na oblast chemie. Monologické texty jsou odborné povahy. Na konci učebnice je seznam použité literatury, ale u samotných textů není napsáno, jestli jsou odněkud převzaté. Za texty jsou zařazeny úkoly k textu. Studenti mají zaznamenat nejdůležitější údaje, reprodukovat text, odpovědět na otázky k textu, srovnat dialog v učebnici s promítnutým filmem, vyhledat v textu odborné termíny, srovnat dva texty, napsat osnovu textu, doplnit do textu odstavec (asi mají sami napsat), udělat nákres podle popisu v textu.

Původní texty se vyskytují v čítance s názvem Český rok v prvním díle. Texty jsou v ní řazeny podle jednotlivých měsíců v roce, ke každému měsíci jsou přiřazena díla od známých českých spisovatelů (F. Palacký, TGM, B. Němcová, J. Hutka, B. Hrabal, J. Seifert, J. Suchý, K. Poláček a další). Vyskytují se také lidové písně. S texty v čítance se dále nepracuje.

Psaní se nacvičuje více v druhém než v prvním díle (sestavení pravidel pro práci ve studovně, sestavení jednoduchého výkladu). V druhém díle se nacvičuje psaní jako jazyková funkce v kapitole Praktická stylistika. V kapitole je zahrnut: a) jednacím styl – úřední dopis, dotazník, prohlášení, životopis, žádost, odvolání, omluvenka, oznámení, pozvání, telegram; b) odborný styl – popis, laboratorní protokol, referát, diskuse k referátu, souhrn (resumé). Vždy je uveden příklad textu s výkladem a úkoly. V úkolech studenti pracují s ukázkou a mají si jednotlivé slohové útvary pokusit napsat.

Učebnice reflektuje výhradně spisovnou češtinu, objevuje se v ní také velké množství odborných termínů z oblasti chemie.

CONFORTIOVÁ, H.; KREJČOVÁ, M. *Mluvíme česky (Základní učebnice pro krátkodobé kursy)*. Praha : Ústav jazykové a odborné přípravy zahraničních studentů Univerzity Karlovy, 1992. ISBN 80-7066-584-X (2.vydání: 1996, ISBN 80-7184-242-7).

cílová skupina	pro studenty krátkodobých intenzivních kurzů, začátečníci
zprostředkovací jazyk	bez zprostředkovacího jazyka
vizuální stránka	černobílá, málo obrázků (k úkolům, textům)
	důležitá gramatika (hlavně deklinace a konjugace) v rámečcích nebo tabulkách
struktura učebnice	úvod: fonetika, 15 lekcí (každá pátá je opakovací), tabulky (deklinace, klasifikace sloves podle tříd), vazby sloves, vydání z roku 1996: česko-anglický a česko-německý slovníček
	opakování z předchozí lekce; dialog + úkoly k němu, dialog + úkoly k textu; gramatika; monologický text (v některých lekcích 2 monolog. texty) + cvičení k textu; gram. cvičení; lekce zakončena příslovím/vtipem/písní ²⁶
	podle tématu
zvukový materiál	audionahrávka všech dialogů a textů, videonahrávky vybraných dialogů
metodická příručka	bez metodické příručky

České výslovnosti, abecedě a pravopisu je věnována úvodní kapitola. Náviku výslovnosti je pak v každé lekci věnováno jedno cvičení. Do učebnice nejsou zařazena poslechová cvičení.

V každé lekci jsou zařazena cvičení, ve kterých se procvičuje mluvení. Ve většině těchto cvičení se procvičuje interakce. Studenti mají odpovědět na otázky, ptát se a odpovídat podle vzoru, doplnit dialogy, vytvořit dialogy. Při nácviku produkce mají studenti převyprávět, co se stalo osobám v dialogu vlastními slovy, mluvit o sobě (podobné téma jako v textu/dialogu), vyprávění podle obrázků, vyprávění o plánech do budoucna.

Většina textů, které se objevují v učebnici, jsou texty uměle vytvořené. V každé lekci jsou dialogy obsahující běžné konverzační obraty (Co děláš? V restauraci. V papírnictví. V čekárně u lékaře. Co mám koupit?). Za každým dialogem následují otázky, které zjišťují porozumění textu. Některé dialogy mají studenti za úkol převést z vykání na tykání nebo obráceně.

²⁶ Druhé vydání je doplněno podtextovými česko-anglickými slovníčky a textem na konci lekce ke čtení se slovníkem.

Většina souvislých textů je uměle vytvořená a následují za nimi otázky zjišťující porozumění textu. Objevují se texty dialogické i monologické. Většina textů se týká běžného života (Rodinná oslava, Co děláme odpoledne. Město a obchody. Náš denní program.) Jen jeden text seznamuje studenty s reáliemi o Česku (Trocha zeměpisu) a zařazeny jsou dva dopisy. Poslední text v lekci je zařazen za cvičení a je určen pro čtení se slovníkem doma, některé z nich jsou původní – převzaté z Večerníku Praha nebo z MF Dnes přílohy Víkend.

V učebnici se psaní téměř nenacvičuje. Některá gramatická cvičení je možné udělat písemně, souvislý písemný projev se však v učebnici nprocvičuje.

Učebnice reflektuje spisovnou i nespisovnou češtinu. Monologické texty jsou psány spisovnou češtinou, v dialogických textech se objevují hovorové i nespisovné výrazy (strejda, nejdál, linka metra Áčko, taky, děláme (zájezd) Karlovy Vary samostatně, napíšu, zbude čas, čepujeme plzeňské, občanka).

JANČÍK, J.; PAUL, H.; HRONOVÁ, K. *Ahoj! Mluvíte česky? Tschechisch für Anfänger*. Wien : Braumüller, 1992. ISBN 3-7003-0954-6.

cílová skupina	nespecifikovaná, začátečníci
zprostředkovací jazyk	Němčina
	překlady slovíček, vysvětlení gramatiky, zadání cvičení
	bez jazykových mutací
vizuální stránka	černobílá, velmi málo obrázků
struktura učebnice	česká abeceda, výslovnost hlásek v abecedě, lekce 0 - výslovnost a cvičení, lekce 1 - 21, přehled gramatiky, klíč k cvičením, slovníček; doplňkový materiál: Doplňková cvičení k lekcím a texty ke čtení ²⁷
	texty (dialog) + poznámky k textům), gramatika, cvičení, slovníček
	podle gramatiky a tématu lekce
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky

Abeceda a výslovnost v češtině jsou vysvětleny hned na začátku učebnice v úvodní části a v lekci 0. V lekci 0 jsou také cvičení k procvičení výslovnosti a psaní.

K učebnici neexistuje zvukový materiál, neobsahuje také texty k poslechu nebo poslechová cvičení.

²⁷ *Zusätzliche Übungen zu den Lektionen und Lesetexte*. Wien : Braumüller, 1993.

Mluvení se v učebnici nacvičuje velmi málo. Nacvičuje se pouze produkce – studenti mají odpovídat na otázky k textu. Mluvení se více nacvičuje v doplňkových cvičeních k lekcím, i zde však převládá produkce a odpovídání na otázky (Znáte Černé divadlo? Máte rádi moderní umění?).

Lekcemi a texty studenty provází Jana a Petr. V učebnici se vyskytují převážně dialogické texty. Jsou to rozhovory mezi Petrem a Janou v různých každodenních situacích. Rozhovory přibližují praktické komunikační situace i osobní hovory (soukromý rozhovor o rodině, o lidech, nákup, u snídani, hledání cesty, kupování lístků na vlak, nákup, u lékaře). V každé lekci jsou 3–4 dialogy. S texty se dále mnoho nepracuje. Studenti mají pouze odpovídat na otázky k textu. Monologický text je pouze v páté lekci – dopis. V doplňkovém materiálu se také objevují autentické texty - úryvek ze Švejka, z kulturních programů a novin.

V učebnici se také objevují krátké poznámky v němčině k reáliím, které se v lekcích objevily, např. Pivovar u sv. Tomáše (Wissen Sie ,daß ...).

Souvislý písemný projev se v učebnici nenacvičuje. Písemnou podobu češtiny si studenti procvičují pouze v překladových cvičeních.

Učebnice reflektuje výhradně spisovnou češtinu.

ČECHOVÁ, E; TRABELSIOVÁ, H.; PUTZ, H. *Wollen Sie tschechisch sprechen? Tschechisch für Anfänger = Chcete mluvit česky?*. Česká Lípa : E. Čechová, 1992 (další vydání: 1993, 1994, 1998; upravené vydání: 2002, 2004, 2005). ISBN 80-901119-0-4.

ČECHOVÁ, E; TRABELSIOVÁ, H.; PUTZ, H. *Chcete ještě lépe mluvit česky? 2. díl. Wollen Sie noch besser tschechisch sprechen? Do you want to speak even better Czech?*. Liberec : H. Putz, 1996 (další vydání: 2001, 2007, 2009). ISBN 80-901119-9-8.

cílová skupina	nespecifikovaná, také pro samouky, začátečníci, 2. díl pokročilí
zprostředkovací jazyk	němčina
	překlady slovíček, frází, zadání cvičení
	angličtina, italština, francouzština, španělština, ruština, polština
vizuální stránka	černobílá, obrázky k některým textům a cvičením
	důležitá gramatika v rámečcích nebo tabulkách
struktura učebnice	úvodní obrázková lekce, fonetická lekce, lekce 1-15, Co říkáme? (konverzační fráze), veřejné nápisy, přehled gramatiky, klíč, česko-anglický slovník
	2. díl: lekce 1-10, deklinace, stupňování, přehled slovesných vazeb, abecední přehled slovesných prefixů, předložek, spojek, psaní slov s velkým písmenem, klíč; doplňkové materiály: pracovní sešit ²⁸
	slovníček, gramatika + cvičení (Za každým oddílem gramatiky následuje cvičení. V oddíle cvičení jsou zařazeny také texty.), mluvní cvičení, konverzace
	podle gramatiky
zvukový materiál	dvě poslechové kazety pro samouky
metodická příručka	bez metodické příručky, návod k práci s učebnicí v předmluvě

Výslovnost v češtině je vysvětlena již v úvodní fonetické lekci. Lekce také obsahuje cvičení k procvičení výslovnosti.

V oddíle Mluvní cvičení jsou otázky a odpovědi určené k poslechu. Studenti pak mají odpovídat na různé otázky podle vzoru a podle vyslechnuté odpovědi. Tyto otázky a odpovědi připomínají drilová cvičení.

Mluvení se v učebnici nacvičuje. Převládá však nácvik produkce nad interakcí (doplnění rozhovoru, vytvoření rozhovoru podle popisu). Studenti mají popsat

²⁸ REMEDIOSOVÁ, H.; ČECHOVÁ, E.; PUTZ, H. *Do you want to speak czech? Wollen Sie tschechisch sprechen? Workbook, Volume 1, Arbeitsbuch zum 1. teil*. Liberec : Harry Putz, 2001 (2. vydání: 2004). ISBN 80-902165-6-0.

obrázek/denní program, odpovědět na otázky, vyprávět o rodině, zeptejte se na poště/kolegy, říci něco o sobě, o čem byl pořad, který jste si vybral.

Každá lekce v učebnici obsahuje jeden nebo více textů, které jsou umístěny v oddílech se cvičeními. V prvním díle počet dialogických textů převažuje nad monologickými. V každé lekci je kromě delších situačně zakotvených dialogů také několik krátkých dialogů, které představují základní fráze (Kdy budeš zítra doma? V pět budu doma určitě. Podívej se, kolik je hodin, máme ještě čas? Je teprve půl šesté, máme ještě půl hodiny. Kdy má galerie otevřeno? Od úterý do neděle celý týden). Dialogické texty převážně přibližují studentům komunikační situace (telefonování, kupování jízdenek, v bufetu, v obchodě, v kuchyni, v restauraci, v hotelu, v recepci, u lékaře, jednání, na letišti). Monologické texty jsou v prvním díle často popisné (pokoj, cesta do Prahy, můj den, roční období, dovolená). V druhém díle převažují texty monologické (V hotelovém baru, Značka kvality Czech made, Ekozemědělství, v začátcích, České bankovky, České baroko, Co to děláme se zemí, Obecná čeština), objevují se také autentické texty od známých českých spisovatelů (O. Pavel, K. Čapek), inzeráty a články z novin. S některými texty se dále pracuje, Studenti mají za úkol odpovědět na otázky ověřující porozumění textu, rozhodnout o pravdivosti tvrzení podle textu, vybrat správnou odpověď, doplnit informace do tabulky.

Psaní se v učebnici nacvičuje málo. Vyskytují se překladová cvičení, studenti mají dále vyplnit telegram, podací lístek a napsat pohled.

Učebnice reflektuje spisovnou hovorovou češtinu. V desáté lekci druhého dílu je text v obecné češtině a vysvětlené charakteristické rysy obecné češtiny.

PAROLKOVÁ, O.; NOVÁKOVÁ, J. *Czech for Foreigners : My good Czech Companion*. Praha : O. Parolková, 1992 (další vydání: 1993, 1996, 1998, 2004). ISBN 80-901739-5-0.

PAROLKOVÁ, O. *Czech for Foreigners II, Advanced Level, Tschechisch für Fortgeschrittene, Češskij jazyk dlja Russkich*. Praha : Bohemika, 1998. ISBN 80-901739-5-0.

cílová skupina	I. díl: dospělí studenti krátkodobého kurzu, začátečníci; II. díl: pokročilí
zprostředkovací jazyk	angličtina; II. díl: němčina, ruština
	předmluva, vysvětlení v gramatických tabulkách, překlady slovíček, vydání z roku 1998: důležité informace pro cizince; II. díl: úvod a důležité informace pro cizince v AJ, česko-anglicko-německo-ruský slovníček na konci učebnice
	němčina ²⁹
vizuální stránka	černobílá, obrázky k textům a k popisu, obrazová příloha
struktura učebnice	I. díl: lekce 1-10, doplňkové text ke čtení a texty písní, slovníček, gramatické tabulky, obrazové přílohy, vydání z roku 1998: klíč, panoramatická mapa Prahy, vydání z roku 1998: důležité informace pro cizince; II. díl: lekce 1-10, klíč ke cvičením, slovníček gramatických termínů, slovníček, důležité informace pro cizince
	I. díl: A: textová část, B: gramatika, C: cvičení; II. díl: A: textová část, B: gramatika, C: cvičení, D: opakování, E: výklad a nácvik pravopisu
	podle tématu
zvukový materiál	I. díl: kazeta s namluvenými texty; II. díl: bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky

Výslovnosti v češtině je vysvětlena v oddíle gramatické tabulky. V první lekci je pak prostor věnovaný českým vokálům – příklad, poslech. V druhé lekci jsou studenti seznámeni s českou abecedou a konsonanty. Cvičení k nácviku výslovnosti jsou v některých lekcích zařazena. Slova jsou nahrána na kazetě a studenti opakuji/imitují, v několika poslechových cvičeních mají studenti zapsat hlásky, které slyší z kazety.

K prvnímu dílu existuje zvuková nahrávka. Jsou na ní namluveny téměř všechny texty a všechna cvičení k procvičování výslovnosti. V učebnici je jeden poslech s

²⁹ PAROLKOVÁ, O. *Tschechisch für Deutschsprechende : mein bester tschechischer Kamerad*. Praha : Olga Parolková, 1994 (2. vydání: 2000).

porozuměním - studenti mají vyslechnout nahrávku a doplnit tabulku. Pouze na konci druhého dílu je cvičení k porozumění čtenému textu (čte učitel).

Při nácviku mluvení mají studenti odpovědět na otázky, reprodukovat rozhovory, ptát se spolužáků a údaje si zapsat, zahrát si na restauraci (číšník, kuchaři, hosté), vyprávět, popsat obrázky, zeptat se na cestu (práce ve dvojicích), reprodukovat a obměnit dialogy, poradit kamarádovi, inscenovat dialog, pohovořit ve dvojicích o výhodách a nevýhodách. Nácvik interakce převažuje nad produkcí.

V každé lekci v obou dílech je v textové části lekce několik textů. V prvním díle převažují dialogické texty, které přibližují studentům s různé každodenní komunikační situace (představení se, telefonní rozhovory, v hotelu, na letišti, u lékaře, v restauraci). V druhém díle převažují monologické texty, které se vždy tematicky váží k tématu celé lekce (počasí, automobilismus, rodina, bydlení, pošta a banka, práce, vzdělání a školství). Většina textů v učebnici jsou texty uměle vytvořené. Vyskytují se ale také texty původní od známých českých autorů. V prvním díle jsou to doplňkové texty (některé určené ke čtení se slovníkem) od K. Čapka: Pejsek a kočička, V. Fischla: Hovory s Janem Masarykem, V. Duška: Velký aforistikon (většinou zkrácené a upravené) a některé další. V druhém díle se vyskytují texty od J. Hutky - Náměšť, J. Seifert – úryvek z básně, O Štěstí – podle M. Horníčka, Blanche Caffierové podle Reader's Digest (únor 1996), F. Nepila: Dobré a ještě lepší.

V úkolech, které se váží k textu, mají studenti většinou text přečíst a reprodukovat ho vlastními slovy.

Psaní se v učebnici cvičí málo. V prvním díle mají studenti napsat dopis přítelkyni a vyplnit přihlášku. V druhém díle mají popsat typickou rodinu ve své zemi, opsat situaci, napsat o vzdělání a školství v ČR. Písemnou formu češtiny si také procvičují v písemných gramatických cvičeních.

V učebnici se kromě spisovné češtiny objevuje také hovorová a nespisovná čeština (taky, ujde to, myju, šoupnout ho někam, pendlovat tady). Monologické texty jsou psány spíše spisovnou češtinou, nespisovná čeština se objevuje zejména v dialozích. Nikde na ni ale není zvlášť upozorněno.

AMOROVÁ, V. *Vítáme vás! Ein Tschechischlehrwerk für Anfänger*. Regensburg : Max Huber Verlag, 1993 (další vydání: 1994, 2000, 2001). ISBN 3-19-005157-7.

cílová skupina	nespecifikovaná, začátečníci
zprostředkovací jazyk	němčina
	zadání cvičení, překlady slovíček, gramatické komentáře a gramatický přehled na konci učebnice
	bez jazykových mutací
vizuální stránka	černo-bílo-zelená, obrázky textům a cvičením
	piktogramy: kazeta pro poslech, tužka pro psaní, osoby pro práci ve dvojicích/skupině, kniha pro čtení
struktura učebnice	lekce 1-15, gramatické komentáře, gramatický přehled
	Lekce nemají pravidelnou strukturu. V každé lekci jsou dialogické texty, poslechová a mluvní cvičení. Všechna cvičení v lekci se váží k jedné komunikační situaci.
	podle komunikační situace
zvukový materiál	poslechové kazety
metodická příručka	bez metodické příručky

Výslovnost je v učebnici krátce vysvětlena na konci učebnice v oddíle s gramatickými komentáři. V první lekci je několik cvičení k procvičení výslovnosti.

V učebnici je mnoho textů k poslechu a nácviku poslechu s porozuměním. Texty i poslech s porozuměním vždy odpovídají tématu lekce. Studenti mají doplnit tabulku s informacemi podle poslechu, doplnit vynechaná místa v textu, zapsat informace podle poslechu, vybrat správnou odpověď podle poslechu a odpovědět na otázky podle textu. Na konci některých lekcí jsou také zařazeny české písně (Šly panenky silnicí, Škoda lásky, Tulipán).

Mluvení se v učebnici také nacvičuje. Studenti mají odpovídat na otázky, předvést rozhovor, popsat obrázky.

V učebnici je mnoho dialogických textů, které přibližují studentům komunikační situace (seznámení, na nádraží, ptaní se na cestu, v recepci, telefonní rozhovor, ptaní se na čas, nákup, v hodinářství, na poště, v restauraci, na návštěvě, v hospodě, na letišti). V některých lekcích jsou také monologické texty, které většinou studenty seznamují s realitami o České republice (Popis pokoje, Procházka Prahou, Strážnice, Pražské jaro, Česká hospoda). V učebnici se také objevují krátké autentické texty (krátké zprávy z novin, programy kin a divadel). S texty se dále pracuje. Studenti mají podle textu rozhodnout o pravdivosti tvrzení, doplnit tabulku informacemi z textu, přiřadit jednotlivé

odstavce textu k obrázkům. Lekce 15 je opakovací a je v ní také více delších monologických textů (Cestování autobusem, Příběh s revizorem).

Souvislý písemný projev se v učebnici nacvičuje velmi málo. Studenti mají pouze napsat děkovný dopis, svůj životopis.

Učebnice reflektuje hovorovou spisovnou češtinu.

KYSELÁKOVÁ, D., et al. *Čeština pro začátečníky : Czech for Beginners*. Brno : Masarykova Univerzita, 1993. ISBN 80-210-0729-X.

cílová skupina	nespecifikovaná, začátečníci
zprostředkovací jazyk	angličtina
	zadání cvičení, vysvětlení gramatiky, překlady slovíček
	bez jazykových mutací
vizuální stránka	černobílá, bez obrázků
	důležitá gramatika v rámečcích
struktura učebnice	fonetický úvod, lekce 1 - 20, slovníček, seznam použité literatury (opakovací lekce 10 a 20)
	text, slovníček, cvičení
	podle tématu
zvukový materiál	poslechové kazety
metodická příručka	bez metodické příručky, návod k práci s učebnicí v předmluvě

Výslovnost v češtině, abeceda a pravopis jsou vyloženy ve fonetickém úvodu. Úvod také obsahuje cvičení k procvičení výslovnosti. Výslovnost se dále procvičuje ve cvičeních v některých dalších lekcích.

K učebnici neexistuje poslechový materiál, ani žádné texty nejsou určeny k poslechu, zařazena také nejsou poslechová cvičení.

Při nácviku mluvení převažuje produkce. Studenti mají odpovídat na otázky osobní (Jste student? Díváte se někdy na televizi? Jak často píšete svým rodičům? Jakým sporty se zabýváš nejraději?) a na otázky k textu (Co si koupíte v mlékárně?). Dále mají popsat pokoj, oblečení, říci, co vědí o ČR. Při nácviku interakce studenti vytvářejí dialogy (v restauraci, u lékaře).

V učebnici se vyskytují monologické, dialogické i kombinované texty. Dialogické texty přibližují reálné komunikační situace (seznámení, v čistírně, v opravně obuvi, v opravně hodin, návštěva na koleji). Monologické texty jsou spíše popisné (třída, kolej). Nejvíce textů je však kombinovaných (Cizinec v Brně, V obchodě, Menza, Restaurace,

Doprava ve městě, Na poště, Zdraví a nemoc, U lékaře, Odívání). S texty se dále pracuje velmi málo. Studenti mají pouze odpovědět na otázky ověřující porozumění textu.

Souvislý písemný projev se nacvičuje pouze v poslední lekci, ve které mají studenti za úkol napsat několik vět na dané téma (Můj pokoj, Můj den, Moje první zážitky v ČR, Jak studuji na lékařské fakultě). Jinak se písemná podoba jazyka nacvičuje v překladových cvičeních, diktátech a písemných odpovědích na otázky.

Učebnice reflektuje výhradně spisovnou češtinu.

KELLY, M. *Czech for you*. Praha : Angličtina Expres, 1993.

cílová skupina	nespecifikovaná, začátečníci, (samouci → není řečeno explicitně, spíš vyplývá z učebnice)
zprostředkovací jazyk	angličtina
	předmluva, nadpisy, zadání cvičení, překlady slovíček a frází
	bez jazykových mutací
vizuální stránka	černobílá, obrázky a fotky k textům
struktura učebnice	lekce 1-9, přehled gramatiky
	Lekce nemají stejnou strukturu. Každý gramatický výklad nebo téma v lekci má svůj podnadpis a tvoří část lekce. V každé lekci je však jeden nebo více dialogů, gramatika, slovíčka a kartičky s obrázky slovíček k procvičování. Dialog bývá zařazen v první třetině lekce a je hlavní částí lekce.
	Těžištěm lekce je asi dialog, ale je v nich také hodně gramatiky a lekce není koncipována jen kolem kom. situace, kterou dialog vytváří. Množstvím převažuje gramatika, ale nejsou tu hlavně výklady, spíš učení z příkladů. Ale snaží se být orientovaná na komunikaci.
zvukový materiál	8 audiokazet
metodická příručka	How to Teach Manual (k dostání u vydavatele Angličtina Expres)

Výslovnosti, pravopisu a abecedě jsou věnovány první části v prvních dvou lekcích. Jsou v nich zahrnuta také cvičení na procvičení výslovnosti. Výslovnost se procvičuje také v některých dalších lekcích.

V učebnici nejsou žádná poslechová cvičení a také žádné texty nejsou označeny k poslechu. V předmluvě je však zmíněno, že je velmi důležité pracovat s kazetami, pomáhá to při učení a student se může takovýmto učením cizího jazyka přiblížit tomu, jak se učí cizí jazyk děti. Studenti by se měli naučit dialogy nazpaměť podle kazet.

Mluvení se v učebnici nacvičuje velmi málo. Studenti pouze procvičují odpovídání na otázky. Tato cvičení připomínají drilová cvičení (odpovídání na mnoho otázek stále ve stejném stylu). Interakce ani produkce se nenacvičuje. Nejdůležitější je pravděpodobně práce s kazetami, poslech a učení se dialogů. Texty v učebnici jsou uměle vytvořené, dialogické, které přibližují studentům komunikační situace užitečné v každodenním životě (nákup, cestování, telefonování, oběd, na úřadě, v kanceláři). O některých reáliích o České republice jsou studenti informováni v předmluvě, v první lekci se také studenti seznámí s jednotlivými částmi Československa (Čechy, Morava, Slovensko).

Psaní se v učebnici nenacvičuje vůbec.

Učebnice reflektuje spisovnou hovorovou češtinu. V učebnici se však vyskytuje dialog v obecné češtině, který autorka využila k poukázání na rozdíly mezi spisovnou a nespisovnou češtinou.

CONFORTIOVÁ, H.; TURZÍKOVÁ, M. *Čeština pro pokročilé*. Praha : Univerzita Karlova, 1993 (další vydání: 1995, 1996, 1999, 2008). ISBN 80-7184-037-8.

cílová skupina	nespecifikovaná, pokročilí
zprostředkovací jazyk	bez zprostředkovacího jazyka
vizuální stránka	černobílá, bez obrázků
struktura učebnice	1. část: texty a cvičení (15 lekcí), klíč ke cvičením; 2. část: gramatika a cvičení (15 lekcí), hlavní významy slovesných prefixů, klíč ke cvičením, přehled deklinací
	1. část: tři texty s poznámkami k nim, cvičení; 2. část: výklad gramatiky, cvičení
	podle gramatiky
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky

V učebnici nejsou zařazena žádná poslechová cvičení. Cvičení k nácviku mluvení jsou zařazena v obou částech učebnice. V textové části se cvičí zejména produkce - dokončení začatého vypravování, odpovídání na otázky, stručné pohovoření o daném tématu. Cvičení k nácviku interakce jsou zařazena hlavně v druhé části učebnice – utvoření dialogu, zahrání scénky (setkání na letišti, seznámení se).

Texty jsou většinou dialogické a uměle vytvořené. Simulují se v nich určité komunikační situace (nákupy, seznámení se, v restauraci, „Mám lístky na fotbal ...“ John vypravuje.). Textů monologických je v učebnici zastoupeno mnohem méně. Některé monologické texty seznamují studenty s reáliemi o Československu (J. A. Komenský,

Z historie Československa, Vlasta Burian), některé jsou všeobecného charakteru (Ve starověkých hrách; Mýty a skutečnost; Trh, obchod, finance). S texty se dále pracuje v některých následujících cvičeních, není jich ale mnoho. Studenti mají odpovědět na otázky, které zjišťují porozumění textu, a doplnit vynechané výrazy přeformulovaném textu tak, aby významově odpovídal původnímu textu.

Učebnice neobsahuje žádná cvičení k procvičování souvislého písemného projevu. Některé úkoly lze plnit písemně i ústně, protože mají nepřesná zadání (doplnění dialogů, dokončení vět). V těchto úkolech se však studenti učí pouze obecně písemně užívat jazyk a nerozvíjí se písemný projev jako řečová dovednost.

Učebnice reflektuje výhradně spisovnou češtinu.

PŘIBYLOVÁ, K. *Čeština I pro zahraniční studenty elektrotechnické fakulty ČVUT*. Praha : ČVUT, 1994. ISBN 80-01-01120-8.

cílová skupina	studenti elektrotechnické fakulty ČVUT, pokročilí
zprostředkovací jazyk	bez zprostředkovacího jazyka
vizuální stránka	černobílá, obrázky k textům i cvičením
struktura učebnice	lekce 1-20, doplňková četba, gramatický přehled
	A: odborný text + cvičení, B: gramatiky + cvičení, C: text přibližující situace společenského styku + cvičení
	podle tématu textu a gramatiky
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky

Učebnice navazuje na učebnici Čeština pro cizince, Základní kurs (Hronová, Turzíková, 1983).

V učebnici není věnován prostor výkladu a nácviku výslovnosti. Předpokládá se její předchozí znalost. K učebnici neexistuje poslechový materiál a také neobsahuje texty k poslechu ani poslechová cvičení.

Mluvení se nacvičuje hlavně v oddíle C. Studenti mají sestavit rozhovor pole uvedené osnovy, požádat o různé věci, popsat obrázky, připravit si dialogy podle obrázků, doplnit repliky do dialogů, vysvětlit význam slov, odpovědět na otázky

V každé lekci jsou zařazeny dva texty. Text A je monologický a odborný (FEL, Několik základních pojmů z nauky o elektřině, Úraz elektrickým proudem, Zdroje energie, Hygiena ovzduší, Úvod do mikropočítačové techniky) Cvičení k němu vycházejí z textu. Studenti se mají zeptat spolužáka na informace z textu, odpovědět na otázky k textu, nakreslit zapojení přístroje podle textu. Texty v oddíle C jsou převážně dialogické a

seznamují studenty se základními komunikačními situacemi (Ve fakultní knihovně, V prodejně skript, Představování, Ve městě - ptaní se na cestu, V restauraci) a s vyjadřováním jazykových funkcí (žádáme o svolení). V oddíle se však vyskytují také texty monologické (Roční období – zima, léto, Procházka Prahou, Stravování, Oblékáme se, Vozidlo s řízením vpravo). Studenti si mají přečíst a reprodukovat krátký text. Texty jsou uměle vytvořené.

Oddíl C ve 20. lekci je věnován písemnému styku. Studenti mají napsat soukromý dopis a úřední žádost. V oddíle jsou vysvětlena pravidla pro psaní úřední korespondence a užitečné pozdravy a gratulace po soukromou korespondenci.

Učebnice reflektuje spisovnou češtinu a příslušnou odbornou terminologii.

SHORT, D. *Czech - a complete course for beginners*. London : Hodder and Stoughton, 1994. ISBN 0-8442-3758-2.

cílová skupina	samouci, pokročilí
zprostředkovací jazyk	angličtina
	překlady slovíček, vysvětlení gramatiky, zadání cvičení, rozdíly mezi angličtinou a češtinou
	bez jazykových mutací
vizuální stránka	černobílá, bez obrázků; piktogramy označující poslech, rozhovor, vysvětlení, procvičování,
struktura učebnice	úvod, lekce 1-20, klíč ke cvičením, přílohy, rejstřík
	dialog 1, slova a spojení, poznámky (=gramatika), cvičení; dialog 2, slova a spojení, poznámky (=gramatika), cvičení; A ještě něco...
	podle kom. situace
zvukový materiál	poslechové kazety
metodická příručka	bez metodické příručky, návod k práci s učebnicí v předmluvě

Výslovnost a abeceda v češtině jsou vysvětleny v úvodu učebnice s použitím poslechového materiálu. Studenti si mají procvičovat výslovnost čtením a poslechem z kazety.

Všechny dialogy a většina textů a cvičení jsou namluvené na kazetě. Studenti se podle ní učí výslovnost a kontrolují si správnost svých odpovědí v cvičení.

Při nácvičení mluvení si studenti nacvičují repliky v rozhovorech (Ask a man where he works. ____ He asks you what you do: Co děláte vy? Replay that you are a doctor/... ____.; Remark what a beautiful flat your host have.). Podobným způsobem se nacvičuje v každé lekci. Později mají studenti sami doplnit repliky do rozhovoru. Říci odpovědi na

otázky z kazety (kupování lístků do divadla). Studenti mají také odpovědět na otázky, vysvětlit, jak někam přijeli vlakem/autobusem, studenti mají podle obrázků říci, jaké je počasí.

V každé lekci jsou dva dialogy, které seznamují studenty s komunikačními situacemi. Oba dialogy se týkají stejné komunikační situace (seznámení a pozdravy, bydlení, ptaní se na cestu, na celnici, kolik je hodin, telefonní hovor), v pokročilejších lekcích dialogy reprezentují osobní konverzaci mezi dvěma lidmi (příprava na návštěvu, hádka kvůli domácím pracím). S texty se dál pracuje. Studenti mají rozhodnout o pravdivosti tvrzení podle textu. V pokročilejších lekcích je krátký monologický text na stejné téma jako dialogy. Výjimečně se objevují také neupravené autentické texty (J. Hora: Dech na skle). Studenti mají odpovědět na otázky zjišťující porozumění textu.

V některých lekcích jsou ještě zařazeny krátké texty s názvem A ještě něco... Tyto texty jsou psány v angličtině a seznamují studenty s životem a zvyky Čechů.

Psaní se v učebnici téměř nenacvičuje. Studenti si mohou procvičit psaní pouze v písemných gramatických cvičeních a při vyplňování formuláře s osobními údaji.

Učebnice reflektuje hovorovou spisovnou češtinu.

HASIL, J.; HASILOVÁ, H. *Tschechisch für Anfänger : Čeština pro německy mluvící začátečníky*. Praha : ISV nakladatelství, 1995. ISBN 80-85866-08-0.

cílová skupina	pro samouky a pro výuku v krátkodobých kurzech, začátečníci
zprostředkovací jazyk	němčina
	překlady slovíček, zadání některých cvičení
	bez jazykových mutací
vizuální stránka	černobílá s obrázky
struktura učebnice	krátký přehled české gramatiky, lekce 1-15, 3 básně, seznam použité literatury, česko-německý a německo-český slovníček; doplňkový materiál: klíč ke cvičením
	text, slovíčka, cvičení
	podle gramatiky
zvukový materiál	poslechové kazety
metodická příručka	bez metodické příručky, návod k práci s učebnicí v předmluvě

Abeceda a výslovnost v češtině jsou v učebnici vysvětleny hned na začátku v krátkém přehledu gramatiky. K procvičení výslovnosti je v druhé lekci zařazena úvodní

část básně J. Bruknera – Obrazárna. Také v dalších lekcích jsou cvičení k procvičení výslovnosti. Studenti mají opakovat po učiteli.

Na kazetě jsou namluveny všechny texty a cvičení k procvičení čtení a výslovnosti. V učebnici však nejsou zařazena žádná poslechová cvičení.

Nácviku mluvení není v učebnici věnováno mnoho úkolů. Studenti mají odpovídat na osobní otázky (o své vysněné dovolené, o jazycích), na otázky k textu. Podle plánu Prahy se mají ptát na cestu, utvořit telefonní dialog. V učebnici však převládá nácvik produkce nad interakcí.

Na začátku každé lekce je text. Mezi úvodními texty převažují texty monologické (představení se, cesta + den, mapa, recept na vepřovou pečení s knedlíky a zelím, předpověď počasí), objevuje se však také několik dialogických textů (rezervace pokoje, na poštu, kupování lístků do divadla). V učebnici jsou také autentické texty. Některé texty od českých spisovatelů jsou také zařazeny jako úvodní texty v lekcích (O. Pavel: Králíci s modrýma očima, Praha, životopis B. Smetany, K. Čapek: Mikuláš, báseň V. Nezvala: Stará studentská. S texty se dál pracuje. Studenti mají odpovědět na otázky k textu. V některých lekcích jsou také zařazeny autentické texty na konci lekce (básně od F. Hrubína, J. Seiferta, J. Žáčka M. Horníček: Jízda autem, děj Hubičky, podle J. Erbena: Hrnečku, vař! inzeráty z novin). Autentické texty jsou většinou upraveny a zkráceny. V jedné lekci je také lidová píseň (Až já budu velká).

Studenti si pasní v učebnici procvičují v překladových cvičeních. Učí se však také vyplnit formulář s osobními údaji, podací lístek, složenku a napsat telegram. Souvislý písemný projev si procvičují při psaní životopisu, oficiálního dopisu, písemné odpovědi na inzeráty z novin.

Učebnice reflektuje výhradně spisovnou češtinu.

BEDNÁŘOVÁ, I.; PINTAROVÁ, M. *Communicative Czech : Elementary Czech*. Praha : Ústav jazykové a odborné přípravy Univerzity Karlovy, 1995 (další vydání: 1998, 2002, 2005, 2006). ISBN 80-901947-2-9.

REŠKOVÁ, I.; PINTAROVÁ, M. *Communicative Czech : Intermediate Czech*. Brno : Vlastní náklad, 1996 (další vydání: 1999, 2001, 2004, 2005). ISBN 80-902180-9-1.

cílová skupina	nespecifikovaná, začátečníci i pokročilejší začátečníci, pokročilí
zprostředkovací jazyk	angličtina
	zadání cvičení (AJ i ČJ), vysvětlení gramatiky, překlady slovíček
	bez jazykových mutací
vizuální stránka	černobílá, obrázky k některým textům a cvičením
	důležitá gramatika v rámečcích nebo tabulkách; značky pro jednotlivé části lekce: textová část (kazeta), gramatika (G), cvičení (kostky), čtení (brýle), doplňující aktivity (+), poslech (ucho), roleplay (2 hovořící lidé), pozorujte (oko), pamatujte (zdvžený prst)
struktura učebnice	Elementary: fonetický úvod, lekce 1-12, příloha: klíč ke cvičením, libreto k audionahrávce, přehled gramatiky, slovník
	Intermediate: lekce 1-9, příloha: texty, klíč ke cvičením, libreto k audionahrávce, přehled imperfektních a perfektních sloves, přehled české deklinace, slovník
	doplňkový materiál: pracovní sešit ³⁰
	Elementary: textová část, gramatika (G), cvičení (kostky), čtení (brýle) – rozvíjí schopnost práce s textem, doplňující aktivity, slovníček (značky pro jednotlivé části lekce)
zvukový materiál	Intermediate: textová část, gramatické část, doplňující aktivity, poslech, slovníček
	Elementary Czech: podle komunikační situace, Intermediate Czech: podle témat
zvukový materiál	poslechové kazety
metodická příručka	bez metodické příručky, návod k práci s učebnicí v předmluvě

Učebnice *Elementary Czech* navazuje na učebnici *The First 50 Steps* od Karly Hronové, ale může být také pro úplné začátečníky, protože učivo opakuje. Pokračováním této učebnice je učebnice *Intermediate Czech*.

³⁰ REŠKOVÁ, I. *Communicative Czech: Elementary Czech: Workbook*. Praha : Karolinum, 1999 (další vydání: 2002, 2005). ISBN 80-7184-712-7.

REŠKOVÁ, I. *Communicative Czech: Intermediate Czech: Workbook*. Praha : Karolinum, 1999 (2. vydání: 2005). ISBN 80-7184-713-5.

Výslovnost je v učebnici vysvětlena hned na začátku, samotný fonetický úvod však neobsahuje cvičení k procvičení výslovnosti.

Úvodní texty v lekcích jsou určeny k poslechu. Učebnice také obsahuje poslech s porozuměním. Studenti mají podle poslechu doplnit dialogy, zapsat konkrétní informace, odpovědět na otázky, rozhodnout o pravdivosti tvrzení. Témata poslechů odpovídají tématům textů v lekci.

V nácviku mluvení převažuje interakce. Studenti mají vytvářet dialogy (seznamování, v obchodě), ve dvojici se ptát a odpovídat, dokončit začaté dialogy, sehrát dialogy (ptaní se na cestu, objednávání), telefonicky pozvat kamarádku do kina. Při nácviku produkce mají studenti podle obrázků říci, co dělala Kristýna celý den, popsat počasí na obrázku, převyprávět příběh. Ve druhém textu mají studenti sehrát scénky a dialogy s užitím textu.

Texty v učebnicích korespondují s tématem lekce. Dialogické texty přibližují komunikační situace (seznámení, nakupování, na poště, ptaní se na cestu, v hotelu, v restauraci, telefon, najímání bytu, na nádraží, u lékaře). Dialogické texty převažují nad monologickými v učebnici Elementary Czech, v učebnici Intermediate Czech převažují monologické texty. Dva monologické texty jsou o Brně, ostatní mají všeobecná témata (Dopis, den Kristýny, Roční období, Životopis). V učebnici Elementary Czech je také jeden autentický text o Martině Navrátilové, který je převzatý z časopisu Story a upravený. V učebnici Intermediate Czech je většinou v textové části více než jeden text a obecně se v ní vyskytuje více autentických textů – upravené články z novin (podle MF), inzeráty. Objevuje se také texty, které studenty seznamují s reáliemi o České republice (o Praze). S texty se v učebnicích dál pracuje. Studenti mají podle textu odpovídat na otázky, vybrat správnou odpověď, rozhodnout o pravdivosti tvrzení.

V příloze učebnice Intermediate Czech jsou kratší monologické texty. Jsou to uměle vytvořené i autentické upravené texty (MF Dnes, Lidé a země). Jsou k nim zařazeny také úkoly a úkol před čtením. Úkoly jsou lexikální i ověřující porozumění textu.

Při nacvičování psaní mají studenti vyplnit podací lístek, telegram, napsat krátký dopis (poděkování), popsat svůj obvyklý den, napsat životopis, odpověď na inzerát. V učebnici jsou také zařazeny eseje na různá témata (Jak často se scházíte s přáteli u vás doma? Kamarádka měla narozeniny – popiš oslavu, Které roční období máte rád a proč?). Ve druhém díle se studenti učí krátce poděkovat, napsat blahopřání.

Učebnice reflektuje spisovnou češtinu, ale je v ní upozorněno na nespisovnou češtinu a její projevy. V učebnici je také dialog napsaný v obecné češtině. V učebnici je vysvětlen

rozdíl v koncovkách příd. jmen mezi obecnou a hovorovou češtinou (chytří/rý studenti, hezké/ý ženy).

BAHBOUCH, Ch. *Čeština pro Araby*. Praha : Dar Ibn Rushd, 1997 (2. vydání: 2010). ISBN 80-901881-4-1.

cílová skupina	nespecifikovaná, začátečníci
zprostředkovací jazyk	arabština
	předmluva, obsah, překlady slovíček a frází, vysvětlení gramatiky
	bez jazykových mutací
vizuální stránka	černobílá, obrázky k některým textům
struktura učebnice	úvod, lekce 1-25, gramatické dodatky - tabulky
	text, slovíčka, gramatika, fráze, vtipy-historky-aforismy
	podle tématu
zvukový materiál	bez poslechového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky

Výslovnost a hlásky v češtině jsou vysvětleny hned v první lekci učebnice, v druhé lekci je vysvětlen pravopis a je představena česká abeceda.

K učebnici neexistuje poslechový materiál, nejsou v ní zařazena žádná poslechová cvičení, ani žádné texty nejsou určené k poslechu.

Na konci každé lekce je pouze seznam frází použitelných v různých situacích (na nádraží, taxi, na letišti, v bance, placení, v restauraci, klenoty, u obuvníka, v papírnictví) a k vyjádření různých jazykových funkcí (blahopřání, slib). Cvičení k nácviku mluvení nejsou v učebnici vůbec zařazena.

Texty jsou v učebnici zařazeny v každé lekci od třetí lekce. Texty jsou monologické (Doprava, Praha, Zdraví a nemoci, Čas a datum, Koncert, Počasí a příroda, Turistika a rekreace) i dialogické (v hotelu – recepce, v knihovně) a vždy se týkají tématu lekce (Osobní údaje, Doprava, Ubytování, Město, Jídlo a stravování, Zdraví a nemoci, Kultura). V oddíle s frázemi jsou některé fráze sestaveny pod sebou jako dialog (v knihovně). Na konci lekce jsou zařazeny také humorné aforismy, vtipy nebo historky. Objevují se tam také velmi krátké články z novin. V některých lekcích je také oddíl s informacemi o České republice, který bývá nazván Víte, že .... / Poznejte ČR / zajímavosti (rozdělení restaurací do I – IV cenové skupiny??) Monologické texty výrazně převažují. Většina textů se také vztahuje k České republice a jejím realitám (Praha, Česká rep., Kultura – ND,

V učebnici jsou zařazeny ukázky žádostí a zprávy. Není v ní však úkol, ve kterém by si studenti sami vyzkoušeli žádost nebo zprávu napsat. Psaní se nacvičuje pouze v gramatických cvičeních a ve dvou překladových cvičeních ve 20. lekci.

Cvičení jsou zařazena pouze v opakovací lekci 20. Jsou to převážně gramatická cvičení, ale vyskytují se také dvě cvičení překladová.

Učebnice reflektuje výhradně spisovnou češtinu.

BISCHOFOVÁ, J., et al. *Čeština pro středně a více pokročilé*. Praha : Univerzita Karlova, 1997 (2. vydání: 1999). ISBN 80-7184-465-9.

cílová skupina	studenti kurzů Ústavu bohemistických studií FF UK, účastníci Letní školy slovanských studií a účastníci dalších kurzů, pokročilí
zprostředkovací jazyk	bez zprostředkovacího jazyka
vizuální stránka	černobílá, málo obrázků
struktura učebnice	lekce 1-15, rejstřík, česko-anglický slovníček lingvistických termínů, doporučená literatura, klíč ke cvičením, česko-anglický slovník; doplňkový materiál: pracovní sešit ³¹
	Každá lekce má tři části: A (komunikace, práce s textem, slovní zásoba), B (gramatika), C (nadstavbová část, práce s autentickými texty, diskuse, písemný výcvik, reálie).
	podle tématu
zvukový materiál	nahrávka vybraných textů
metodická příručka	bez metodické příručky

Výkladu a nácviku výslovnosti není v učebnici věnován prostor, předpokládá se její předchozí znalost.

Některé texty z učebnice jsou namluvené na zvukovém záznamu, ale v učebnici není poslech s porozuměním.

V oddíle A jsou náměty na samostatný projev (Výhody a nevýhody letní a zimní dovolené). Studenti si mají také připravit argumenty pro obhajobu své volby. V oddíle C jsou zařazeny náměty k diskusi (Věříte horoskopům? Můj názor na úroveň reklamy u nás a ve světě). Studenti také mají vysvětlit význam různých slov a frazémů. Studenti mají také sehrát telefonický rozhovor.

V učebnici je zařazeno mnoho textů. Texty v lekcích odpovídají tématu lekce. Převažují texty monologické, objevují se však také texty dialogické, které přibližují

³¹ BISCHOFOVÁ, J., et al. *Pracovní sešit k učebnici Čeština pro středně a více pokročilé*. Praha : Karolinum, 1999. ISBN 80-7184-922-7.

studentům komunikační situace (kupování lístků do divadla) a odpovídají tématu lekce (Studium na vysoké škole). Zařazeny jsou také autentické texty adaptované (podle K. Čapka: Marsyas, Žijeme opravdu zdravě? - podle L. Tomsové: Fit po česku) i neadaptované. V oddíle C jsou převážně neadaptované autentické texty, objevují se texty publicistické (MF Dnes – Univerzity vítají školné jako další zdroj financí, inzeráty a reklamy), část kulturního programu, od českých spisovatelů (V. Nezval. K. Höger: Z hercova zápisníku) Za texty následují úkoly k textům. Studenti mají podle textu rozhodnout o pravdivosti tvrzení, odpovědět na otázky, převyprávět text vlastními slovy, shrnout pravidla představená v textu do několika bodů.

V oddíle C jsou také představeny studentům funkční styly. V druhé lekci je krátký obecný výklad o stylistice a dále je v šesté lekci představen styl umělecký, v desáté lekci styl publicistický a v jedenácté lekci styl odborný. Písemný projev si studenti nacvičují převážně v písemných referátech (Moderní formy zábavy, Školský systém ve vaší zemi, Můj oblíbený časopis), témata referátů jsou součástí každé lekce. Dále mají studenti také sestavit vlastní inzerát, napsat písemnou pozvánku na návštěvu a vypracovat konspekt textu.

Učebnice reflektuje spisovnou a hovorovou češtinu. V poslední lekci v oddíle B je však zařazen výklad o spisovné češtině, obecné češtině a jejích charakteristických rysech (podle J. Hrbáčka: Hovorová čeština, P. Sgalla a J. Hronka: Čeština bez příkras). Studenti mají následně převést úryvek z Mladého muže a bílé velryby od V. Párala do spisovné češtiny.

ROUBALOVÁ, E. *Učíme se česky : učebnice češtiny pro cizince se stručným anglickým výkladem*. Praha : Karolinum, 1995 (2. vydání: 1998). ISBN 80-7184-024-6.

cílová skupina	zahraniční studenti, začátečníci
zprostředkovací jazyk	angličtina
	výslovnost, překlady, vysvětlení, podnadpisy, zadání cvičení
	francouzština ³²
vizuální stránka	černobílá, tematické obrázky k textům
	důležitá gramatika v přehledných tabulkách
struktura učebnice	úvod - fonetika, lekce + opakovací lekce, klíč, přehled gramatiky, slovníček; doplňkové materiály: pracovní sešit ³³ , soubor testovacích cvičení ³⁴
	výchozí text, gramatika, doplňkový text/texty, slovníček
	podle komunikační situace a komunikační funkce
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky

K učebnici neexistuje zvukový materiál a neobsahuje ani žádná poslechová cvičení.

Výslovnost je v učebnici vysvětlena hned v úvodní kapitole fonetika. Student se v ní seznámí s českou abecedou, samohláskami, souhláskami, přízvukem a rázem. V závěru úvodní kapitoly je porovnání českého a anglického hláskového systému a cvičení na procvičení výslovnosti.

Na konci většiny lekcí jsou zařazena cvičení označená písmenem „K“, které značí komunikativní cvičení. V komunikativních cvičeních se studenti učí vyjadřovat vybrané jazykové funkce (nabídnout, poděkovat, omluvit se, pozdravit). V zadáních konverzačních cvičení výrazně převládá monolog a produkce nad dialogem a interakcí. Některá cvičení však lze využít také k interakci a nácviku dialogu. Komunikační cvičení korespondují s tématem celé lekce.

V každé lekci je výchozí text a jeden nebo více doplňkových textů. Jsou to texty uměle vytvořené, které korespondují s tématem lekcí. Některé seznamují studenty s kulturou a reáliemi České republiky (Česká republika, Praha, svátky, český sport, noviny), jiné rozvíjejí všeobecné znalosti (kultura, pošta, historie, pověsti). Výchozí texty

³² ROUBALOVÁ, E. *Učíme se česky : učebnice češtiny pro cizince se stručným francouzským výkladem*. Praha : Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0943-6.

³³ ROUBALOVÁ, E. *Pracovní sešit k učebnici Učíme se česky*. 1. a 2. svazek . Praha : Karolinum, 2003 (2. vydání: 2004) . ISBN 80-246-0631-3 (1. svazek), 80-246-0747-6 (2. svazek).

³⁴ ROUBALOVÁ, E. *Učíme se česky: soubor testovacích cvičení*. Praha : Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1330-7.

jsou východiskem pro výklad gramatiky, někdy jsou k nim také přidány otázky, které zjišťují porozumění textu. Zastoupení monologických a dialogických textů je rovnoměrné. Doplnkové texty jsou někdy východiskem k dalším cvičením – komunikačním, nácvik psaní.

V učebnici je mnoho textů seznamujících studenty s různými českými pověstmi, legendami a historickými osobnostmi. Nikde však nejsou uvedeny zdroje. Lze tedy předpokládat, že jde o texty uměle vytvořené. Pouze u jednoho textu je uveden zdroj, jde o Pohádku pošťáckou, která byla upravena podle textu Karla Čapka.

Zadání cvičení písemného projevu koresponduje s tématy lekcí. V cvičeních se studenti učí obecně písemně užívat jazyk (překládová cvičení) i užívat konkrétní žánry – pozvání. Nácvik obecného písemného užívání jazyka však výrazně převažuje nad nácvikem užívání konkrétních žánrů.

Učebnice reflektuje spisovnou hovorovou češtinu.

3.2.7 **Po r. 2000**

Po roce 2000 začínají vznikat učebnice pro dvě nové cílové skupiny uživatelů. Jsou to učebnice pro žadatele o mezinárodní ochranu (kol. autorů, 2007, 2008; Štindlová, et al., 2008a,b) a pro děti (Hasilová, 2006; Cejnarová, Kotyková, Kinkalová, 2004, 2005). Objevuje se pouze jedna učebnice určená pro pokročilé studenty češtiny studující konkrétní obor (Sedláčková, 2001). Dále také vyšly učebnice pro studenty češtiny, kteří studují na vysokých školách v zahraničí. Převažují učebnice určené začátečníkům a učebnice zpracované bez zprostředkovacího jazyka nebo s využitím angličtiny jako zprostředkovacího jazyka (Froulíková, 2002; Holá, 2000). Dalšími zprostředkovacími jazyky užitými v učebnicích vydaných po roce 2000 jsou němčina, francouzština a ruština.

Po roce 2000 začínají také vycházet barevné učebnice. Barevné zpracování je nejvýraznější v učebnicích pro děti, ve kterých je mnoho barevných obrázků a omalovánků. Dále se v některých učebnicích objevují barevné obrázky a fotografie (Štindl, 2008; Holá, 2004; Cvejnová, 2008), v některých dalších učebnicích jsou barevně odlišené jednotlivé lekce (Holá, 2006; Holá, 2004). Barvy jsou také v některých učebnicích použity k odlišení rodů (kol. autorů, 2007, 2008). Barevně odlišené rody, barevné obrázky a barevný papír pod texty jsou ve velmi „barevné“ učebnici (Holá, Bořilová, 2009).

V tomto období se objevuje největší množství učebnic s nepravidelnou strukturou lekce. Stále se však vycházejí učebnice s tradiční strukturou lekce (Mrověcová, 2007). V některých učebnicích s nepravidelnou strukturou lekce se v lekcích opakují stejné oddíly (slovíčka, text, gramatika, cvičení), ale jejich pořadí a počet v lekcích je různý (Štindl, 2008). V některých učebnicích jsou také lekce děleny na oddíly (Confortiová, Cvejnová, Čadská, 2003; Cvejnová, 2008).

Učebnice vydané po roce 2000 jsou koncipované podle sylabu gramatického (Hansch-Šabršulová, 2007), tematického, podle jazykových funkcí (Confortiová Cvejnová, Čadská, 2003 a,b,c) i podle komunikační situace. Početně převažují učebnice s tematickým sylabem (Holá, 2004; Holá, Bořilová, 2009; kol. autorů 2007, 2008), zároveň však v tomto období vychází více učebnic se sylabem podle komunikační situace než dříve (Cvejnová, 2008, Holá, 2006; Hejtmánková, 2007).

Zvuková nahrávka se stala součástí většiny učebnic vydaných po roce 2000. Stále se však objevují učebnice, jejichž součástí nahrávka není (Hansch-Šabršulová, 2007; Mrověcová, 2007; Holá, 2000).

Ani v tomto období nebývají k učebnicím vydávány metodické příručky. K učebnicím autorky Lídy Holé jsou metodické příručky zdarma dostupné na internetu www.czechstepbystep.cz. Knižně byla vydána metodická příručka k učebnici *Česky v Česku I, II* (Štindlová, et al., 2008c,d).

V učebnicích vydaných po roce 2000 převažují dialogické texty (Cvejnová, 2008; Holá, 2006; Štindl, 2008). Monologické texty převažují v učebnici pro pokročilé studenty češtiny konkrétního oboru (Sedláčková, 2001) a v učebnicích (Confortiová, Cvejnová, Čadská 2003a,b,c; Štindlová, et al., 2008a,b).

Obecně v učebnicích převažují texty uměle vytvořené, ale v některých se vyskytují také autentické umělecké a publicistické texty (Froulíková, 2002; Hansch-Šabršulová, 2007; Mrověcová, 2009; Confortiová, Cvejnová, Čadská 2003; Hejtmánková, 2007; Holá, Bořilová, 2009).

Obecná čeština je reflektována v těchto učebnicích (Holá, 2000; Holá, 2004; Štindlová, et al., 2008a,b) její projevy jsou v gramatice i v lexiku. V některých učebnicích je výklad o obecné češtině, v textech se objevují obecně české rysy hlavně v gramatice. Studenti se také učí rozlišovat spisovnou a obecnou češtinu (Holá, Bořilová, 2009; Froulíková 2008; Froulíková, 2002). Ve dvou učebnicích se objevují rysy obecné češtiny v úryvcích z krásné literatury, ale tyto tvary slov nejsou nijak objasněny učebnicí (Hájková, 2007b, Hasil 2007, Hasilová, 2007).

Poslech s porozuměním je součástí většiny učebnic vydaných po roce 2000. Studenti mají podle poslechu rozhodnout o pravdivosti tvrzení, doplnit tabulku s informacemi, odpovědět na otázky (Cvejnová, 2008; Štindlová, et al., 2008b; Holá, Bořilová, 2009; Holá, 2006; Štindl, 2008). Objevuje se však také učebnice, ve které je poslech s porozuměním čtenému textu učitelem (Hejtmánková, 2007).

V učebnicích jsou rozmanité úkoly k textům. Studenti mají rozhodnout o pravdivosti tvrzení, odpovědět na otázky, převyprávět text vlastními slovy, doplnit tabulku s informacemi (Cvejnová, 2008; Štindlová, et al., 2008b; Holá, Bořilová, 2009).

V některých učebnicích při nácviku mluvení převažuje nácvik produkce, v některých převažuje nácvik interakce a v některých je nácvik produkce a interakce vyrovnaný. Nácvik produkce převažuje v učebnicích: (Holá, 2000; Hansch-Šabršulová, 2007; Cvejnová, 2008; Confortiová, Cvejnová, Čadská 2003a,b,c). Nácvik produkce a interakce je zastoupen rovnoměrně nebo převažuje interakce v učebnicích: *Česky v Česku* (Štindlová, et al., 2008a,b), *Čeština pro rusky mluvící* (Mrověcová, 2009), *Czech for Foreigners* (Holá, 2006), *Czech for Foreigners I.* (Hejtmánková, 2007). Nově se objevuje

učebnice, ve které převažuje nácvik vyjadřování jazykových funkcí (Confortiová, Cvejnová, Čadská 2003). Mluvení se nenacvičuje v učebnici *Čeština pro cizince*. Příprava ke studiu medicíny (Sedláčková, 2001).

Ve většině učebnic je nácviku psaní věnováno poměrně hodně prostoru. Studenti se učí psát inzerát, dopis, recept, esej, kompozici, pozvánku (Confortiová, Cvejnová, Čadská 2003; Holá, Bořilová, 2009). Učí se také vyplnit formulář, složenku a podací lístek v učebnici (Holá, Bořilová, 2009). V některých učebnicích vydaných po roce 2000 se písemný projev nenacvičuje (Holá, 2006; Hejtmánková, 2007).

HOLÁ, L. *Czech Step by Step – A Basic Course in the Czech Language for English Speaking Foreigners*. Praha : Fragment, 2000. ISBN 80-7200-402-6.

cílová skupina	nespecifikovaná, začátečníci
zprostředkovací jazyk	angličtina
	předmluva, obsah, překlady slovíček a frází, vysvětlení gramatiky na konci učebnice
	bez jazykových mutací
vizuální stránka	černobílá, obrázky k některým textům a cvičením
	důležitá gramatika v přehledných tabulkách nebo rámečcích; zvýraznění rodů: mužský rod životný světle modře, mužský rod neživotný tmavě modře, ženský rod červeně, střední rod zeleně
struktura učebnice	lekce 1-27, gramatika v tabulkách, klíč k cvičením, slovník, rejstřík
	Struktura každé lekce není zcela stejná. Lekce však začínají gramatikou a končí slovíčky. V lekci je také text, cvičení a další gramatika. Na konci lekce je obrazový materiál ke slovní zásobě v lekci.
	podle gramatiky – asi chtělo být podle k. situace, ale je spíš podle gr.
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky, návod k práci s učebnicí v předmluvě

Výslovnost a česká abeceda jsou v učebnici vysvětleny hned v první lekci, která také obsahuje cvičení k procvičení výslovnosti.

K učebnici neexistuje zvukový materiál a nejsou v ní také zařazena žádná poslechová cvičení ani texty k poslechu.

V učebnici se nacvičuje produkce i interakce. Nácvik produkce (převyprávění textu, představení rodiny na fotce, odpovídání na otázky, popsání počasí na obrázku) nad interakcí (vytvořit dialogy, doplnit dialogy). V učebnici jsou také ještě navržena témata ke

konverzaci (Jaký máte nábytek? Co budete dělat příští víkend? Měli jste doma zvíře? Jaké počasí máte rádi? S jakými nástroji a přístroji umíte pracovat?). Témata konverzace odpovídají tématům textů.

V učebnici jsou zastoupeny monologické i dialogické texty přibližně rovnoměrně. Dialogické texty přibližují každodenní komunikační situace (v kanceláři, restauraci, na návštěvě, v obchodě, telefon, na poště, u doktora). V lekci 27 je interview s M. Vieweghem a J. Jágrem. Jen málo monologických textů seznamuje studenty s realitami o České republice (Česká historie ve zkratce, Vánoce, Národní divadlo), většinou jde o texty s různými všeobecnými tématy (Máme rádi zvířata, Letadlo snů, Na dovolené). V učebnici jsou také krátké monologické texty ke čtení se slovníkem, které mají studenti později převyprávět vlastními slovy (Čím jsme chtěli být a čím jsme?). S texty se dále pracuje. Studenti mají podle textu rozhodnout o pravdivosti tvrzení, odpovědět na otázky k textu, odpovědět na osobní otázky týkající se stejného tématu jako text, přečíst a převyprávět text.

V učebnici se také vyskytují upravené autentické texty (E. Frynta Angličani, zajímavosti podle časopisu 100+1, B. Němcová: Pohádka o dvou bratřech, K. Čapek: Jak se člověk stane zahradníkem).

Psaní se v učebnici nacvičuje jen málo. Studenti mají napsat podobné inzeráty a životopis.

Učebnice reflektuje spíše spisovnou češtinu, ojediněle se v dialozích vyskytne obecná čeština (čau, ujde to). V lekci 27 je dialog napsaný obecnou češtinou (špatnej fakt, stupidní, ty vole, pivko, bohatej, kecy, prachy, prachatej, cvok, To sou šoky.) a na tomto dialogu jsou ukázány rysy obecné češtiny.

SEDLÁČKOVÁ, B. *Čeština pro cizince : Příprava ke studiu medicíny*. Praha : Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0394-2.

cílová skupina	budoucí zahraniční studenti medicíny, pokročilí
zprostředkovací jazyk	bez zprostředkovacího jazyka
vizuální stránka	černobílá, bez obrázků
struktura učebnice	lekce 1-12, sloh 1-12
	texty (1-3, většinou 2) + vysvětlivky k textu, gramatika, opakovací cvičení
	podle témat textů a gramatiky
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky

Výkladu a procvičení výslovnosti není v učebnici věnován prostor. Předpokládá se její předchozí znalost. K učebnici neexistuje poslechový materiál, neobsahuje poslechová cvičení ani texty určené k poslechu.

Mluvení se v učebnici nenacvičuje. Studenti mají v několika cvičení pouze vysvětlit význam slov.

V každé lekci je jeden nebo více textů (většinou dva). Texty jsou odborné, monologické s biologickou nebo lékařskou tematikou (Cholera, Krevní skupiny, Hippokratova přísaha, Homo Sapiens). S texty se dále pracuje. Studenti mají doplnit do vět vynechaná slova, doplnit fakta, dokončit věty podle textu a odpovědět na otázky k textu.

Psaní se nacvičuje ve slohovém oddíle na konci učebnice, ve kterém jsou ke každé lekci slohová cvičení. V každé slohové lekci jsou příklady a studenti pak mají zkusit si napsat slohové cvičení sami. Studenti mají vyplnit přihlášku, vytvořit životopis, napsat protokol o laboratorní práci, napsat konspekt, soukromý dopis, popis osoby, žádost, stížnost, odvolání.

Učebnice reflektuje výhradně spisovnou češtinu a odborné termíny z oblasti biologie a medicíny.

FROULÍKOVÁ, L. *Adam a Eva v Českém ráji*. Praha : Academia, 2008. ISBN 978-80-200-1673-7.

FROULÍKOVÁ, L. *Zahrada českého jazyka : Čtyři roční období*. Praha : Academia, 2002. ISBN 80-200-1003-3.

cílová skupina	studenti VŠ a dospělí v zahraničí, Adam a Eva v Českém ráji pro začátečníky, Zahrada českého jazyka pro pokročilé
zprostředkovací jazyk	bez zprostředkovacího jazyka
vizuální stránka	převážně černobílá, některé fotky barevné
struktura učebnice	Adam a Eva v Č. ráji: úvodní fonetická lekce, lekce 1-15 Zahrada českého jazyka: Podzim: 5 lekcí, Zima: 5 lekcí, Jaro: 5. lekcí, Léto: 5 lekcí V obou učebnicích je gramatický přehled, slovníček lingvistických termínů a zkratk, literatura a zdroje, slovník v angličtině, němčině, francouzštině a ruštině.
	texty, gramatika a slovní zásoba, situace a cvičení, ukázka z děl českých spisovatelů (V učebnici Adam a Eva v Č. ráji je na konci každé lekce slovníček v angličtině, němčině, francouzštině a ruštině.)
	podle tématu
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky, návod k práci s učebnicí v předmluvě

Výslovnost a abeceda v češtině je vysvětlena v úvodní lekci učebnice Adam a Eva v Českém ráji, lekce také obsahuje texty ke čtení a procvičení výslovnosti. V lekcích jsou také dále zařazené texty ke čtení a procvičení správné výslovnosti. K žádné učebnici neexistuje poslechový materiál, učebnice také neobsahuje poslechová cvičení ani texty k poslechu.

Mluvní cvičení jsou zařazena v oddíle situace a cvičení. Nacvičuje se zde interakce (zahrání scénky v restauraci/v prádelně/pracovní pohovor, doplnění dialogů, sehrání scénky podle napsaného dialogu) i produkce (popsat svou rodinu na fotografii, představit prarodiče/rodiče/sourozence/děti, odpovědět na otázky, poradit, popsat rodinné vztahy podle fotografie, popsat obrázky, vypravovat).

Učebnicí Adam a Eva v Českém ráji provázejí studenti Adam a Eva. Ti se dostávají do běžných životních situací, které jsou reflektovány v textech. V učebnici se vyskytují monologické, dialogické i autentické texty. Monologické texty převážně informují studenty o realitách České republiky (typické české jídlo, Praha, Kroměříž). Dialogické

texty přibližují studentům běžné komunikační situace (v restauraci, v hotelu, ptaní se na cestu, návštěva, byt – v realitní kanceláři, v čistírně, na poště, v kadeřnictví). Tyto texty jsou uměle vytvořené a dál se s nimi pracuje pouze tak, že mají studenti odpovědět na otázky ověřující porozumění textu. V učebnici se také objevuje několik autentických textů, například od V. Nezvala. Některé autentické texty jsou přeložené do angličtiny, němčiny, francouzštiny a ruštiny.

V učebnici Zahrada českého jazyka provázejí studenty každou lekcí dva mladí lidé, kteří je zároveň provázejí jedním regionem ČR. Na začátku každé lekce je krátký monologický text, který představuje oba průvodce.

V lekcích se vyskytují dialogické texty se stejným tématem jako má lekce (koncert, film na fakultě, restauraci, telefonát, u lékaře, Vánoce, hledání bytu, na nádraží). V lekcích jsou také zařazeny dialogické texty - osobní rozhovory, např. na lavičce, na zastávce, a kratší monologické texty ke čtení (můj den – neděle). Některé monologické texty také seznamují studenty s reáliemi o České republice (Zimní neděle, Vánoční čas v Čechách, Velikonoce, historie českého filmu, divadlo, kroje). V některých lekcích je také zařazeno krátké poučení o Čechách (Víte, že...). Delší monologický text o typickém dni dítěte je zařazen v posledním oddíle učebnice. V některých lekcích jsou také ukázky textů, se kterými se mohou studenti setkat v běžném životě (životopis, oficiální dopis, svatební oznámení a blahopřání). Tyto texty jsou uměle vytvořené. V lekcích se však objevují také autentické texty (recept, seznamka z novin, lidové pranostiky, vysvětlit rčení, písničky - Bejvávalo, vánoční koledy, Když jsem já sloužil) a úryvky z děl českých spisovatelů (B. Hrabal, J. Sefcirt, J. Suchý, J. Škvorecký, K. Legátová, V. Páral, M. Viewegh).

S texty v učebnici se dál pracuje. Studenti mají napsat osnovu textu, najít v textu argumenty, napsat podobný text o vaší zemi, odpovědět na otázky, převést do spisovné češtiny, vymyslet pokračování. Často mají vyjádřit vlastní názor, přání. Pracuje se s autentickými i uměle vytvořenými texty.

V učebnicích se psaní nacvičuje málo. Studenti mají napsat krátký text (o neděli ve vaší rodině, já a móda).

V textech v učebnicích (hlavně v autentických) se vyskytují slova v obecně českých tvarech (rudýho, pálený, černý). V učebnici je studentům pouze sděleno, že jde o tvary obecné češtiny a jsou uvedeny spisovné tvary těchto slov. Studenti také za úkol převést umělecký text v obecné češtině do spisovné češtiny. Nespisovná čeština je reflektována v gramatických tvarech.

CONFORTIOVÁ, H.; CVEJNOVÁ, J.; ČADSKÁ, M. *Učebnice češtiny pro výuku v zahraničí*. I. – III. díl. Praha : Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0530-9 (I. díl), 80-246-0560-0 (II. díl), 80-246-0634-8 (III. díl).

cílová skupina	především studenti filologie (také bohemistiky) v zahraničí, začátečníci
zprostředkovací jazyk	angličtina
	předmluva, obsah, překlady slovíček
	bez jazykových mutací
vizuální stránka	černobílá, obrázky k některým textům a cvičením
	důležitá gramatika v přehledných tabulkách
struktura učebnice	I. díl: úvod do fonetiky a ortografie, lekce 1-12; II. díl: lekce 13-24; III. díl: slovník, poznámky ke gramatice, tabulky deklinace a konjugace, seznam vidových sloves, seznam sloves s rekcí, seznam předložek a spojek, klíč, libreto k poslechovým textům, slovník gramatických termínů.
	Každá lekce má čtyři oddíly (A, B, C). Oddíl A obsahuje úvodní textovou část, gramatiku a cvičení. Oddíl B obsahuje text se slovníčkem, gramatiku, vyjádření jazykových funkcí a cvičení. Oddíl C obsahuje tvoření slov (+ podtextový slovníček) a cvičení. Opakovací lekce (lekce 4, 8, 12, 16, 20, 24) obsahuje text se slovníčkem, opakovací cvičení a poslechová cvičení.
	podle jazykových funkcí
zvukový materiál	poslechové CD
metodická příručka	bez metodické příručky, návod k práci s knihou v úvodu

V úvodní fonetické lekci je student seznámen s výslovností v češtině. Na konci lekce jsou také zařazena cvičení k procvičení výslovnosti.

Poslech s porozuměním je zařazen v opakovacích lekcích. Studenti mají poslouchat rozhovor nebo nedialogický text a doplnit tabulku s údaji, označit správné odpovědi podle poslechu, zapsat informace z poslechu, odpovědět na otázky podle poslechu.

Cvičení k procvičování mluvení jsou zařazena v každé lekci. Převažuje však nácvik produkce. Studenti mají popsat pokoje podle obrázku, nalézt rozdíly mezi obrázky, vysvětlit významy slov (učitel, úředník, ...), říci, co děláme v kavárně, čajovně, knihovně, vyprávět podle obrázků, převyprávět pověsti, přednést krátký referát. Při nácviku interakce mají studenti pracovat ve dvojicích a odpovídat na otázky, tvořit krátké dialogy.

V učebnici je věnováno mnoho prostoru vyjadřování jazykových funkcí. V lekcích je vysvětlení a příklady jednotlivých frází - zjišťování přání, prosba, žádost, vyjadřování návodu, receptu, instrukce, příkazu, varování, zákazu, nabízení pomoci, vyjadřování účelu,

fází děje, podmínky, příčiny, důsledek, nutnosti, záměru, dovolení, souhlasu, nesouhlasu. Studenti si pak mají také vyjádření těchto funkcí procvičit. Mají se zeptat číšníka, požádat o pomoc, o informaci, prosit kamaráda o něco.

V učebnici se vyskytují převážně monologické texty. Některé texty jsou o každodenním životě: představení se, můj den, správná strava, zdravý životní styl, obchodní dům, expresní pošta, předpověď počasí). Další texty seznamují studenty s realitami České republiky (tradiční česká kuchyně, lyžování v ČR, několik slov o ČR, Pražské Jezulátko, tipy na výlet, o české lidové písni, z historie češtiny, Husova pravopisná reforma). Dialogických textů se v učebnici vyskytuje velmi málo (v restauraci, ptaní se na cestu, telefonní hovor). Tyto texty jsou uměle vytvořené. V učebnici je však zařazeno také několik upravených autentických textů: J. Čapek – Povídání o pejskovi a kočičce, A. Jirásek - Ze starých pověstí českých, Z projevu TGM k 6. červenci 1915. Většinou se však dále pracuje s texty uměle vytvořenými. Studenti mají doplnit tabulku podle textu, odpovědět na otázky k textu (porozumění), rozhodnout podle textu o pravdivosti tvrzení, přiřadit nadpisy ke krátkým textům.

Při nácviku psaní mají studenti napsat inzerát, dopis, recept, zapsat předpověď počasí, napsat krátkou esej (Bez práce nejsou koláče.), kompozici (Co bych dělal, kdybych měl dva roky prázdnin?) a úvahu.

Učebnice reflektuje výhradně spisovnou češtinu.

HOLÁ, L. *New Czech Step by Step*. Praha : Akropolis, 2004. ISBN 80-903417-5-6.

cílová skupina	nespecifikovaná, začátečníci
zprostředkovací jazyk	angličtina
	předmluva, obsah, překlady slovíček a frází, vysvětlení gramatiky na konci učebnice, překlady některých textů
	němčina ³⁵
vizuální stránka	barevné obrázky k některým textům a cvičením, fotky, barevně odlišené lekce
	důležitá gramatika v přehledných šedivých rámečcích; zvýraznění rodů: mužský rod životný světle modře, mužský rod neživotný tmavě modře, ženský rod červeně, střední rod zeleně
struktura učebnice	lekce 1-20, přehled gramatiky, klíč k cvičením, libreto k poslechovým textům; doplňkové materiály: cvičebnice (Activity book)
	Lekce nemají stejnou strukturu. Výklad gramatiky je jen v některých lekcích, ale v každé lekci je několik oddílů věnovaných kom. situacím (hledání nového bytu, telefonování, Kolik to stojí?). text + gramatika, kom. situace + jaz. funkce, slovníček, obrazový materiál ke slovní zásobě
	podle tématu (oblečení, cestování, vaření, volný čas, lidské tělo)
zvukový materiál	poslechové CD
metodická příručka	Teachers' s Manual k dispozici zdarma na www.czechstepbystep.cz

Jde o kompletně přepracovanou učebnici Holá, L.: *Czech Step by Step – A Basic Course in the Czech Language for English Speaking Foreigners*. Fragment, Praha 2000. V učebnici *New Czech Step by Step* se vyskytují pouze některé texty z předchozího vydání, ale je jich velice málo.

V první lekci je představena česká abeceda a diakritika. Výslovnost je vysvětlena na konci učebnice v přehledu gramatiky.

Téměř všechny texty v učebnici jsou určeny k poslechu. V učebnici jsou také zařazena poslechová cvičení. Studenti mají doplnit čas podle poslechu, poslouchat a reprodukovat text podle obrázků a doplnit vynechaná místa v textu podle poslechu.

Při nácviku mluvení se v učebnici nacvičuje interakce i produkce. Při nácviku produkce mají studenti odpovědět na otázky, hovořit podle obrázků (Jaký je ten pes/jeho pán? Hádejte, o čem lidé na obrázku mluví?), dát radu k napsanému problému a

³⁵ HOLÁ, L. *Tschechisch Schritt für Schritt*. Praha : Akropolis, 2005. ISBN 80-86903-01-X.

převyprávět příběh vlastními slovy. Při nácviku interakce mají studenti vést diskusi o různých tématech (Co je a není dobré? Jaké počasí máte rádi a proč? Je pro vás oblečení důležité?). V lekcích jsou také nabídnuta různá témata ke konverzaci (Co asi teď dělají vaši kamarádi/rodina?, Jaké je vaše oblíbené jídlo?). V učebnici převažuje nácvik produkce nad interakcí.

V učebnici je zařazeno mnoho dialogických textů, které přibližují běžné komunikační situace (seznámení, nákup v supermarketu, představování se, telefonování, v restauraci, u doktora, hledání cesty). Monologických textů je v učebnici méně a mají různá všeobecná témata (popis osob, dopis, plány do budoucna), některé texty jsou všeobecně vzdělávací (o mobilních telefonech, životopis B. Němcové). V učebnici je zařazeno také několik autentických textů (inzeráty z novin na byt, J. Hutka: Náměšť, předpověď počasí, upravená Tragická hádka z Kriminálních případů pro detektivy začátečníky). S texty se v učebnici dál pracuje. Studenti mají doplnit repliky v dialozích, seřadit dialogy, říci, kde se jednotlivé dialogy odehrávají a odpovědět na otázky k textům.

Při nácviku psaní mají studenti napsat dopis, svůj denní program, inzerát, krátký text o své rodině a objednávku.

V učebnici se objevuje vedle spisovné češtiny také obecná čeština. Projevuje se v gramatické rovině (jsi – seš, výbornej). V některých dialozích se objevují i obecně české výrazy (džob).

kol autorů. *Manuál pro výuku češtiny žadatelů o mezinárodní ochranu 1*³⁶, *2A*, *2B*³⁷, *3*³⁸.
Brno : Masarykova univerzita, 2007-2008.

cílová skupina	žadatelé o mezinárodní ochranu na území ČR, 1 + 2A, 2B – začátečníci, 3 - pokročilí
zprostředkovací jazyk	bez zprostředkovacího jazyka
vizuální stránka	černobílá, obrázky k textům a cvičením důležitá gramatika v rámečcích, fráze v šedém poli, Manuál 2A – barevné odlišení rodů: mužský modře, ženský červeně, střední zeleně → ČB, odlišení pouze intenzitou barvy
struktura učebnice	Manuál 1: 5lekcí; Manuál 2: fonetická lekce 0, lekce 1-25, Klíč ke cvičením; Manuál 3: lekce 1-10; doplňkový materiál: Chceme si porozumět a domluvit se 2B (doplňková příručka k Manuálu 2A) Manuál 1: manuál pro učitele, materiál pro učitele, pracovní listy pro studenty; Manuál 2: struktury, dialogy/text, slovní zásoba, gramatika a cvičení, shrnutí, fráze, psaní, výslovnost, metodické doporučení, obrazová příloha (Struktura lekcí je poměrně pravidelná, ale ne všechny obsahují všechny oddíly.); Manuál 3: slovíčka, texty + úkoly k textům, gramatika, cvičení, situace, klíč podle tématu
zvukový materiál	poslechové CD
metodická příručka	bez metodické příručky, návod k práci s knihou v úvodu jednotlivých dílů

Manuál 1 je velmi krátký a je zaměřen na to, aby studenti získali znalost základních frází a užití jazyka v konkrétních komunikačních situacích. Tento díl obsahuje pouze 5 lekcí, které studentům přibližují tyto komunikační situace: seznámení a rozhovor, hledání cesty, v jídelně a v bufetu, u doktora a potřebuji pomoc, na úřadě. Manuál 1 by se dal označit za audioorální kurz s minimem gramatiky.

V Manuálu 2 je výslovnost a česká abeceda jsou v učebnici vysvětleny hned v úvodní lekci 0. Lekce také obsahuje cvičení k nácviку výslovnosti. Cvičení na procvičení výslovnosti jsou zařazena také v některých lekcích. Texty, dialogy a témata lekcí

36 HOLÁ, L., et al. *První týdny s českým jazykem : Manuál 1 pro výuku češtiny žadatelů o mezinárodní ochranu*. Brno : Masarykova univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4517-0.

37 REŠKOVÁ, I.; PINTAROVÁ, M. *Chceme si porozumět a domluvit se : Manuál 2A pro výuku češtiny žadatelů o mezinárodní ochranu*. Brno : Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4562-0.

POŘÍZKOVÁ, K.; POLÁKOVÁ, P.; MAZAČOVÁ, L. *Chceme si porozumět a domluvit se : Manuál 2B pro výuku češtiny žadatelů o mezinárodní ochranu*. Brno : Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4563-7.

38 REŠKOVÁ, I.; PINTAROVÁ, M. *Připravujeme se na novou práci : Manuál 3 pro výuku češtiny žadatelů o mezinárodní ochranu*. Brno : Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4579-8.

odpovídají prostředí a potřebám žadatelů o mezinárodní ochranu (Igor bude chodit do školy.).

Na CD jsou nahrané všechny texty a dialogy z lekcí (označení piktogramem). Od 18. lekce jsou nahrány také fráze. V učebnici nejsou žádná poslechová cvičení, ale v předmluvě je lektorům doporučeno, aby tyto nahrávky také využili k nácviku porozumění slyšeného textu.

Při nácviku mluvení se v učebnici přibližně rovnoměrně nacvičuje produkce i interakce. Při nácviku produkce mají studenti sehrát nákup v obchodě, předvést dialog v restauraci, nákup v rychlém občerstvení, na poště, na policii. Při nácviku interakce mají studenti doplnit dialogy, ve dvojicích se ptát a odpovídat, tvořit krátké dialogy.

Na začátku lekce jsou studentům představeny různé fráze užitečné v běžném životě. Tyto fráze se pak objevují v následných dialozích v lekcích. Dialogy přibližují studentům komunikační situace (představování, seznámení u lékaře, nakupování, v restauraci, na poště, na policii, na nádraží, ptaní se na cestu). Monologické texty svými tématy odrážejí život ve středisku pro žadatele o mezinárodní ochranu (pokoj, jídelna, třídní schůzky). V některých lekcích je také monologický text zařazen místo dialogů (středisko, volný čas, dítě, nový byt). V pokročilejších lekcích jsou zařazeny úkoly, které ověřují porozumění textu. Studenti mají rozhodnout o pravdivosti tvrzení podle textu, odpovědět na otázky k textu, doplnit vynechaná slova ve větách podle textu, doplnit tabulku s informacemi podle textu.

V učebnici se nacvičuje souvislý písemný projev i vyplňování formulářů důležitých v běžném životě (složenka, podací lístek, formulář k obchodnímu balíku). Studenti mají také popsat obrázek, psát diktáty, napsat o středisku, ve kterém žijí, napsat dopis kamarádovi.

Učebnice reflektuje převážně spisovnou hovorovou češtinu.

Manuál 3 je prakticky zaměřenou učebnicí k rozšíření slovní zásoby potřebné pro úspěšnou komunikaci v českém pracovním prostředí. Témata lekcí jsou: 1. Píšeme životopis. Žádost o práci, 2. Hledáme práci. 3. Prodáváme v obchodě. 4. Masér. 5. Zdravotní sestra. 6. Malíř pokojů, obkladač. 7. Uklízečka a pokojská. Vrátný. 8. Pomocný stavební dělník. 9. Zahradník. 10. Hospodyně. Pro všechny je určena pouze první a částečně také druhá lekce, nepředpokládá se, že studenti zvládnou všechny lekce, ale jen ty, které podle svých pracovních plánů považují za potřebné.

HÁJKOVÁ, E.; HASIL, J.; HASILOVÁ, H. *Brána jazyka českého otevřená : Intenzivní kurz pro mírně pokročilé na základě němčiny*. I.³⁹, II.⁴⁰ díl. Karolinum, Praha 2007, ISBN 978-80-246-1337-6.

cílová skupina	dospělí zájemci o český jazyk z německy mluvících zemí, pokročilí, pro výuku v intenzivním kurzu
zprostředkovací jazyk	němčina
	překlad slovíček, zadání cvičení, vysvětlení gramatiky v gramatickém přehledu
	bez jazykových mutací
vizuální stránka	černobílá, málo obrázků
	důležitá gramatika a informace k zapamatování ve zvýrazněných rámečcích
struktura učebnice	I. díl 14. lekcí; II. díl 15. lekcí; gramatický přehled ⁴¹ ; slovníček ⁴²
	I. díl: text + cvičení k textu (někdy i více textů), gramatika + cvičení, opakování z předchozí lekce, slovníček; II. díl: text, gramatická cvičení, konverzace, slovníček
	podle tématu
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky, návod k práci s učebnicí v předmluvě

K učebnici neexistuje zvukový záznam, u žádných textů ani cvičení také není napsáno, že by byly určené k poslechu. Výslovností se učebnice nezabývá, protože předpokládá její znalost.

Cvičení k procvičení mluvení jsou zařazena v každé lekci v obou dílech učebnice. V obou dílech je zařazen nácvik produkce (vyprávění, vyprávění podle obrázků, popis vlastními slovy, odpovídání na otázky, objednání na kontrolu k lékaři, omluva, popsání obrázků) i interakce (ptaní se souseda, rozhovory). V druhém díle je více cvičení zaměřených na interakci než na produkci, v prvním díle je poměr mezi nimi přibližně vyrovnaný.

³⁹ HÁJKOVÁ, E. *Brána jazyka českého otevřená : Intenzivní kurz pro mírně pokročilé na základě němčiny I*. Praha : Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1333-8.

⁴⁰ HASIL, J. ; HASILOVÁ, H. *Brána jazyka českého otevřená : Intenzivní kurz pro mírně pokročilé na základě němčiny II*. Praha : Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1334-5.

⁴¹ HASILOVÁ, H.; HASIL, J. ; ZIELINSKI, M. *Brána jazyka českého otevřená - gramatický přehled*. Praha : Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1335-2.

⁴² HÁJKOVÁ, E. *Brána jazyka českého otevřená – česko-německý slovník*. Praha : Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1336-9.

V každé lekci je minimálně jeden text, v některých lekcích je i více textů. Texty jsou monologické i dialogické a jejich poměr je přibližně vyrovnaný. Některé texty seznamují studenty s realitami o České republice (Co můžeme v Česku vidět, Antonín Dvořák, Stověžatá Praha, Co Češi slaví, Univerzita Karlova, Česká republika), dialogické texty uvádějí studenty do komunikačních situací (telefonování, obchodní jednání, rezervace pokoje, u lékaře, nákup), další texty jsou všeobecného charakteru (Jídlo, Studujeme češtinu, Moje pracovitá rodina, Hledám nový byt, Naše firma). Většina textů v učebnici jsou texty uměle vytvořené. Objevují se ale i autentické novinové články. V obou dílech je ale lekce, ve které jsou úryvky z děl známých českých spisovatelů (Trychtýře – Emanuel Frynta, Osudy dobrého vojáka Švejka – Jaroslav Hašek, Proč se lidé bojí zajíců – Ivan Vyskočil, Králíci s moudrýma očima - Ota Pavel). V II. díle v lekci Jsem asi nemocný je také zařazen dialog z filmu Vesničko má středisková scénáristy Zdeňka Svěráka a režiséra Jiřího Menzela. S texty se v učebnici dále pracuje. Studenti mají číst a přeložit se slovníkem, najít odpověď na plakátě, převést rozhovory na vypravování. Zařazeny jsou i úkoly zjišťující porozumění textu: rozhodnout o pravdivosti daných tvrzení podle článku, odpovědět na otázky podle textu, nakreslit plánec podle textu, najít v textu dané informace, podtrhnout nejdůležitější informace.

V učebnicích jsou zařazena také cvičení k procvičování písemného projevu. V prvním díle studenti cvičí kratší projevy (zápis ze schůze, volný i strukturovaný životopis, vyplnění formulářů), objevují se i cvičení k procvičení písemné podoby jazyka (diktát, překlady). V druhém díle jsou již úkoly k nacvičení delšího písemného projevu. Studenti mají napsat recept, napsat zprávu, scénář pro reklamu a souvislý text na dané téma.

Učebnice reflektuje spisovnou hovorovou češtinu, s nespisovnou češtinou se student setkává v dialogu z filmu Vesničko má středisková a v úryvcích z románu Osudy dobrého vojáka Švejka). Obecně české a nespisovné jevy však nejsou nijak dále objasněny.

HANSCH-ŠABRŠULOVÁ, L. *Parler-tchéque – c'est possible!* Voznice : Leda, 2007. ISBN 978-80-7335-076-5.

cílová skupina	nespecifikovaná, začátečníci
zprostředkovací jazyk	francouzština
	překlady slovíček a fází, zadání cvičení, vysvětlení
	bez jazykových mutací
vizuální stránka	černo-modrobílá, černobílé obrázky k některým textům a cvičením
	modře zvýrazněná důležitá gramatika
struktura učebnice	lekce 1-36, přehled časování sloves, píseň Červený šáteček, klíč ke cvičením, Kde domov můj, slovníček
	text, slovníček, gramatika, cvičení
	podle gramatiky
zvukový materiál	2 CD s nahrávkami všech textů a většiny cvičení
metodická příručka	bez metodické příručky

Abecedě, českým hláskám a výslovnosti jsou věnovány první dvě lekce v učebnici. Tyto lekce také obsahují cvičení k nácviku výslovnosti, při kterých je využíváno i poslechové CD.

Na poslechových CD jsou namluvené všechny texty a některá cvičení. V učebnici však nejsou zařazena žádná poslechová cvičení.

V učebnici není mnoho cvičení k nácviku mluvení. Studenti nacvičují hlavně produkci v odpovídání na otázky k textu i na otázky osobní (Kdo jste? Mluvíte česky? Co si vyberete v restauraci? Platíte úvěrovou kartou? Kam byste chtěl jet na dovolenou?). Dále mají studenti popsat obrázek, být, co vidí kolem sebe a podle plánu pražského metra říci, jak se dostanou z jedné stanice do druhé.

V lekcích je úvodní text a v pokročilejších lekcích je také text v oddíle se cvičeními určený ke čtení se zadáním *Rozumíte tomu?* Úvodní texty v učebnici jsou většinou texty dialogické nebo kombinované, které seznamují studenty s komunikačními situacemi (seznámení, bydlení, nakupování, na policii – ztráta dokladů, na návštěvě, v restauraci, u lékaře), vyskytují se však také monologické texty. Některé monologické texty se týkají běžných událostí v životě lidí (procházka Prahou, Pan Prokop hraje tenis, Pojedeme do Prahy, Můj den), jiné seznamují studenty s realitami o České republice (městská doprava v Praze, pojedeme do Prahy, sport, Pražský hrad, turisté v Čechách, životopis – V. Havel), Většina textů v učebnici jsou texty uměle vytvořené. Pouze v jedné lekci jsou texty autentické (inzeráty z novin). S texty se dále pracuje velmi málo, většinou mají studenti

pouze odpovědět na otázky ověřující porozumění textu. Objevuje se také několik cvičení, ve kterých mají studenti podle textu rozhodnout o pravdivosti tvrzení. V jednom cvičení mají studenti porovnat 3 různé životopisy.

Psaní se v učebnici nacvičuje málo. V každé lekci si studenti procvičují písemnou podobu češtiny v překladových cvičeních. Pouze v jedné lekci mají studenti napsat zprávu, odpověď a dopis.

Učebnice reflektuje pouze hovorovou spisovnou češtinu.

MROVĚCOVÁ, L. *Čeština I pro zahraniční studenty hovořící slovanskými jazyky*. Karviná : Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné, 2007. ISBN 978-80-7248-003-6.

cílová skupina	pro slovanskými jazyky mluvící zahraniční studenty jednoho semestru (Rusové, Ukrajinci), začátečníci
zprostředkovací jazyk	ruština
	překlady slovíček a fází, zadání cvičení, vysvětlení
	bez jazykových mutací
vizuální stránka	černobílá, bez obrázků
struktura učebnice	lekce 1 - 10, příloha: aktuální články k četbě a diskusím (v ruštině)
	frazeologie, dialogy, slovní zásoba, texty + práce s textem, gramatika, cvičení
	podle tématu
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky

České výslovnosti, abecedě a pravopisu je věnována první lekce, která také obsahuje cvičení k procvičení výslovnosti.

K učebnici neexistuje poslechový materiál, neobsahuje žádná poslechová cvičení, také žádné texty nejsou určeny k poslechu.

V učebnici jsou zahrnuta cvičení k procvičení mluvení. Nacvičuje se produkce i interakce a jejich poměr je přibližně vyrovnaný. Studenti mají odpovídat na otázky, vyprávět, tvořit dialogy, vyjádřit svůj názor.

V každé lekci je několik dialogů, které tematicky odpovídají tématům lekce (Seznámení, Češi na první pohled, Něco o sobě a svých příbuzných, Jdeme do restaurace, Jdeme nakupovat. Chceme poznat Prahu – kupování lístků na MHD). Dialogy mají studentům přiblížit reálné komunikační situace. Monologické texty také tematicky odpovídají tématům lekcí (najímaní bytu, rodina). Tři texty seznamují studenty s reáliemi o

České republice (Praha, Václavské náměstí, Česká republika). S monologickými texty se také dále pracuje. Studenti mají odpovědět na otázky, které ověřují porozumění textu. Texty v lekcích jsou uměle vytvořené. Texty v příloze jsou rusky, jsou autentické a převzaté z internetu. Tyto texty jsou o různých národech (Rusech, Ukrajincích, Japoncích), dále se s nimi však nepracuje, ale mají být impulsem k diskusi (dialogy reflektují současnou situaci-zboží, mluvu).

Psaní se v učebnici procvičuje v překladových cvičeních, ale učebnice obsahuje také několik úkolů, ve kterých si studenti mohou procvičit souvislý písemný projev. (Napište 25 vět o sobě a své rodině. Popište písemně místnost.)

Učebnice reflektuje výhradně spisovnou češtinu.

CVEJNOVÁ, J. *Česky, prosím I : Učebnice češtiny pro cizince*. Praha : Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1577-6.

cílová skupina	mládež a dospělí, začátečníci
zprostředkovací jazyk	bez zprostředkovacího jazyka
vizuální stránka	barevné obrázky k textům a cvičením
	Gramatika v oranžovo-červených rámečcích; všimněte si/pozorujte/naučte se - v zeleném rámečku
struktura učebnice	česká abeceda, lekce 1 - 10, fonetika, přehled gramatiky, tematický přehled lexika ke konverzaci, Co už umím říct česky? Doplnkový materiál: pracovní sešit
	Každá lekce má čtyři oddíly (A, B, C, D) a závěrečný test. V oddílech A, B, C jsou na začátku (i nadpisem) uvedené komunikační situace, se kterými se studenti seznamují. V oddíle se procvičuje čtení, psaní, poslech i mluvení. Oddíl D obsahuje některé informace z českých reálií a rozšiřují se v něm jazykové znalosti.
	podle komunikační situace
zvukový materiál	poslechové CD
metodická příručka	bez metodické příručky, návod k práci s knihou v úvodu

Na začátku učebnice je představena česká abeceda, výslovnost češtiny je přehledně shrnuta na konci učebnice v samostatném oddíle nazvaném Zvukový systém češtiny. V jednotlivých lekcích je výslovnost procvičována s využitím zvukového materiálu. Studenti mají poslouchat a psát – dlouhé/krátké samohlásky; poslouchat, číst a správně vyslovovat.

Témata oddílů: Kdo je to? Pracuješ nebo studuješ? Mluvíš česky? Jak se jmenuješ? Kolik je hodin? Kde bydlíte? Kolik to stojí? Který den je dnes? Kolikátého je dnes?

Představujeme se. Co si přejete/dáte? Co rádi jíte? Jak vypadá váš přítel? Moje rodina. Na návštěvě. Náš dům. Na ulici. Počasí. Výlet. Co vás bolí?)

V učebnici jsou texty určené k poslechu (hlavně dialogické texty) i poslechová cvičení. Studenti mají podle poslechu odpovědět na otázky, rozhodnout o pravdivosti tvrzení, doplnit tabulku s informacemi a zapsat informace. Témata poslechových cvičení odpovídají tématům jednotlivých oddílů (naš dům, nákup, hlášení na nádraží) k poslechu jsou hlavně dialogické texty.

V cvičeních pro nácvik mluvení chybí nácvik interakce. Studenti nacvičují hlavně produkci (popsání denního programu, popsání obrázku). Na konci lekce mají studenti odpovědět na otázky, které se váží k tématu lekce (Který den je dnes? Kdy máte volno? Kdy máte narozeniny?)

V učebnici výrazně převažují monologické texty. Ty studentům přibližují komunikační situace (nákup, představování, seznamování, v restauraci, na návštěvě, v bytě, ptaní se na cestu, doprava, počasí). K dialogům se také vztahují různé úkoly. Studenti mají doplnit krátké dialogy, odpovídat na otázky podle textu, rozhodnout o pravdivosti tvrzení podle textu a doplnit tabulku s informacemi podle textu. Monologické texty tematicky odpovídají tématu lekcí, v pokročilejších lekcích jsou také zařazeny delší monologické texty. S monologickými texty se dál pracuje obdobně jako s dialogickými. Dva texty také seznamují studenty s realitami o České republice (Výlet na Karlštejn, Česká republika).

V učebnici studenti nacvičují také souvislý písemný projev. Studenti mají napsat krátký text o své rodině, pozvánku e-mailem podle vzoru, vzkaz pro kamaráda. Mají také utvořit krátký text s klíčovými slovy, popsat svého přítele/přítelkyni a vyplnit formulář.

V oddíle D mají studenti často pracovat s internetem a vyhledat informace o různých osobnostech, časových pásmech aj. Podle vyhledaných informací mají vyplnit různé úkoly.

V učebnici je reflektována hovorová čeština (děkuju, lituju). Na nespisovné tvary slov však není zvlášť upozorněno.

ŠTINDLOVÁ, B., et al. *Česky v Česku*. I. a II. díl. Praha : Akropolis, 2008. ISBN 978-80-86903-60-6 (I. díl), 978-80-86903-62-0 (II. díl).

cílová skupina	žadatelé o udělení mezinárodní ochrany i ostatní cizinci znající latinku, pro výuku s učitelem, pro začátečníky a mírně pokročilé
zprostředkovací jazyk	bez zprostředkovacího jazyka pro studenty se znalostí ruštiny ⁴³ (navíc gramatické tabulky a česko-ruský slovník)
vizuální stránka	černobílá, obrázky k textům, mluvním cvičením, poslechům, slovíčkům (lexikálním cvičením) symboly označující typ úkolu/cvičení (Pamatujte si. Poslouchejte. Čtěte. Gramatika. Vyprávějte. Žijeme v ČR.) gramatika v přehledných tabulkách
struktura učebnice	lekce nejednotná struktura lekcí podle tématu
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	Metodická příručka existuje ke každému dílu. ⁴⁴

Výslovnosti není v učebnici věnován zvláštní oddíl, ale je probírána postupně v obou dílech učebnice. Prostor je zde věnován hlavně nácviku výslovnosti (poslouchejte a opakujte). Výklady výslovnosti zařazeny nejsou, objevují se pouze příklady a následná cvičení. V učebnici je zařazen poslech s porozuměním (poslouchání a doplnění informací, poslouchání a opravování chyb, poslouchání a následné rozhodnutí o tvrzeních: pravda/lež. Poslechová cvičení odpovídají tématu lekce, ale nejsou zařazena v každé lekci. Poslechové texty jsou spíše monologické, dialogické se vyskytují výjimečně.

Nácviku mluvení je věnováno mnoho cvičení. Zastoupena je produkce (popište, řekněte, odpovídejte na otázky i interakce (ptejte se a odpovídejte ve dvojicích), jejich zastoupení je rovnoměrné, procvičují se v nich také nová slovíčka a gramatické struktury.

Texty jsou v každé lekci, ale jejich počet se v různých lekcích liší. Téma textů vždy odpovídá tématu lekce, texty se tedy většinou týkají každodenních situací. Některé však také seznamují studenty s reáliemi o České republice (typické české jídlo). S texty v učebnici se dále pracuje. Jsou zařazena cvičení zjišťující porozumění textu: doplnění

⁴³ NÝVLTOVÁ, D.; PINKOVÁ, J. *Česky v Česku I - pro studenty se znalostí ruštiny*. Praha : Akropolis, 2008. ISBN 978-80-86903-64-4.

⁴⁴ ŠTINDLOVÁ, B., et al. *Česky v Česku I – manuál pro učitele*. Praha : Akropolis, 2008. ISBN 978-80-86903-61-3.
ŠTINDLOVÁ, B., et al. *Česky v Česku II – manuál pro učitele*. Praha : Akropolis, 2008. ISBN 978-80-86903-63-7.

informací o tabulky podle textu, odpovědi na otázky podle textu, pravdivá/nepravdivá tvrzení. V učebnici jsou texty monologické i dialogické, monologické však převažují.

V učebnici jsou cvičení určená k nácviku psaní. Studenti mají napsat strukturovaný životopis, diktát, krátké povídání, příběh podle obrázku, denní program, inzerát, popsat byt.

Učebnice reflektuje spíše spisovnou hovorovou češtinu. Objevují se v ní hovorové tvary slov (plánuju, miluju, chleba).

Jazyková mutace učebnice (NÝVLTOVÁ, D.; PINKOVÁ, J. *Česky v Česku I - pro studenty se znalostí ruštiny*. Praha : Akropolis, 2008. ISBN 978-80-86903-64-4.) není zcela totožná s učebnicí *Česky v Česku* (Štindlová, et al., 2008a,b).

Témata lekcí v obou učebnicích jsou stejná, v některých případech jsou pouze jinak nazvaná (4. Kdy? V kolik hodin? /pro studenty se znalostí ruštiny: Čas a program dne, 5. Denní program/Kde pracujete? / pro studenty se znalostí ruštiny: Co děláš? Co děláte? Co dělají?).

Na začátku každé lekce v učebnici pro studenty se znalostí ruštiny je zařazena krátká kapitola fonetika. Více se v ní také nacvičuje výslovnost a psaní. V učebnici je také upozorňováno na rozdíly mezi češtinou a ruštinou.

HOLÁ, L.; BOŘILOVÁ, P. *Česky krok za krokem 2. Czech Step by Step. Tschechisch Schritt für Schritt. Češskij šag za šagom*. Praha : Akropolis, 2009. ISBN 978-80-86903-92-7.

cílová skupina	nespecifikovaná, pokročilí
zprostředkovací jazyk	bez zprostředkovacího jazyka
vizuální stránka	barevné obrázky, barevný papír pod texty
	důležitá gramatika v přehledných šedivých rámečcích, piktogramy pro označení čtení, psaní, mluvení, poslechu a jazyka pod lupou, označení rodů: mužský rod životný světle modře, mužský rod neživotný tmavě modře, ženský rod červeně, střední rod zeleně
struktura učebnice	lekce 1-20, doplňkové materiály: gramatika v kostce 2, česko-anglicko-německo-ruský výběrový slovníček, výklad užití a tabulky pádů, klíč ke cvičením, textová příloha
	mluvení a slovní zásoba k tématu lekce, text a cvičení, gramatika a cvičení, čeština pro každý den
	podle tématu
zvukový materiál	dvě poslechová CD
metodická příručka	www.czechstepbystep.cz

Výslovnosti není věnovaný prostor, předpokládá se její znalost.

V učebnici je zařazeno mnoho poslechových cvičení s porozuměním. Studenti mají podle poslechu doplnit informace do tabulky, doplnit vynechaná místa v textu, odpovědět na otázku, vybrat správnou odpověď z nabídky, poslouchat a doplnit dialogy (orientace, nakupování, vyjadřování času, na poště a v bance). Zařazeny jsou také dvě písně, které slouží jako materiál k poslechovému cvičení. Studenti mají doplnit vynechaná slova v textu písní (J. Nohavica: Starý muž, bratři Ebenové: Mám dny).

Při nácviku mluvení je v učebnici rovnoměrně zastoupen nácvik produkce a interakce. Při nácviku interakce mají studenti ve dvojicích tvořit dialogy v restauraci, podle mapy se ptát na cestu a vysvětlit si ji navzájem, tvořit telefonní dialogy. V lekcích jsou také otázky, které mají sloužit jako náměty k diskusi: Jak dlouho trvá rodičovská dovolená ve vaší zemi? Kde jste bydleli jako dítě? Kdy plánujete nejbližší dovolenou?. Při nácviku produkce mají studenti vyprávět o sobě, odpovědět na otázky o sobě (podle tématu lekce: Kde byste nechtěli bydlet?) Který byt si podle inzerátu asi R. Malý vybere? Který byt byste si vybrali vy a proč? Čím jste chtěli být jako malí a proč? Co dalšího mohou lidé sbírat?; podle tématu textu: Čí sbírka vás zaujala a proč? Jak často nakupujete?). V každé lekci je

také komunikační aktivita. Bývá v lekci hned první a je spojena s obrázky. Studenti mají odpovídat na různé otázky a zamyslet se nad obrázky (Co mají tyto fotografie společného? Zažili jste někdy podobnou situaci?). Následuje další úkol (popsat fotografie a vymyslet k nim příběh).

V učebnici převažují monologické texty (dopis kamarádovi, bydlení, povolání, Sběratelé a sběratelky, Eko a bio, Jak se žilo za komunismu). V učebnici se také objevují autentické texty. Jsou to inzeráty, seznamka z novin, doporučení na víkend z časopisu, článek o Krtečkovi: Krtkovi je 50!, nabídky cestovních kanceláří, K. Čapek: O princezně solimánské (zkráceno), O. Filip: Do Mnichova na Janáčka, Vždy s láskou o P. Němcové z Cosmopolitanu (adaptováno), Rozhovor s Blankou Matragi. Ve dvacáté lekci (Čteme česky) jsou úryvky z autentických uměleckých textů (A. Jirásek: Ze starých pověstí, B. Němcová: Babička, K. Čapek: Případ s dítětem, M. Kundera: Žert; poezie: K. H. Mácha, V. Nezval, V. Holan, J. Seifert). Ke každému z těchto textů se následně váže jeden úkol.

S texty se v učebnici dál pracuje, úkoly jsou různé. Studenti mají odpovědět na otázky k textu, podle textu vyplnit formulář, porovnat tři texty, rozhodnout o pravdivosti tvrzení podle textu, najít v textu slova k definicím, vyškrtnout zbytečné informace z životopisu, k odstavcům v textu přiřadit obrázky (České svátky), opravit nepravdivá tvrzení, seřadit promíchané odstavce, doplnit otázky k odpovědím v rozhovoru s Blankou Matragi.

Psaní se v učebnici nacvičuje hlavně v části lekcí Čeština pro každý den. Studenti se učí písemným projevům užitečným v běžném životě: napsat dopis, přání, gratulaci, vyplnit formulář, vyplnit složenku a podací lístek, napsat životopis. Studenti mají dále psát písemné práce na různá témata: o své rodině, o návštěvě restaurace, popis svého domu/bytu, úvaha nad příslovím (např. Host domu, bůh do domu.), o svém oblíbeném dětském filmu, o obdivovaném sportovci.

Učebnice reflektuje také obecnou češtinu. Ve dvacáté lekci je výklad o rysech obecné češtiny, studenti mají také tyto rysy nalézt v dialozích. Studenti se v učebnici také učí rozlišovat mezi obecnou a spisovnou češtinou. V učebnici jsou zahrnuty projevy obecné češtiny v gramatice (polívka, rulandskýho, bílý víno) i v lexiku (láhev - flaška).

HOLÁ, L. *Czech Express*. 1. a 2. díl. Praha : Akropolis, 2006 (další vydání: 2007, 2008). ISBN 80-86903-17-6 (1. díl), 80-86903-24-9 (2. díl).

cílová skupina	nespecifikovaná, začátečníci
zprostředkovací jazyk	angličtina
	předmluva, obsah, překlady slovíček a frází, vysvětlení gramatiky na konci učebnice
	bez jazykových mutací
vizuální stránka	barevné obrázky nebo fotky k některým textům a cvičením, barevně odlišené lekce
	důležitá gramatika v přehledných tabulkách nebo rámečcích; zvýraznění rodů: mužský rod životný světle modře, mužský rod neživotný tmavě modře, ženský rod červeně, střední rod zeleně
struktura učebnice	1. díl: lekce 1-6, 2. díl: lekce 7-12, procvičení výslovnosti, vysvětlení gramatiky, libreto k poslechovým textům, klíč k cvičením, mezinárodní slova v češtině, podobná slova v ČJ a v AJ s různým významem, slovníček, chyby anglicky mluvících studentů; doplňkové materiály: set karet se základními slovíčky, CD-ROM www.langmaster.cz
	text, gramatika, poslech a konverzace, cvičení, drill expres, komiks, nová slova a fráze
	podle komunikačních situací
zvukový materiál	poslechové CD
metodická příručka	k dispozici zdarma na www.czechstepbystep.cz

Výslovnost v češtině je vysvětlena na konci učebnice v oddílu Vysvětlení gramatiky. V první lekci se zároveň s poslechovým CD procvičuje výslovnost.

V učebnici je mnoho poslechových dialogů a poslechu s porozuměním. Studenti mají podle poslechu seřadit básničku/rozhovor, doplnit dialogy, zaškrtnout správnou odpověď podle dialogu, podle poslechu rozhodnout o pravdivosti tvrzení, doplnit tabulku s informacemi.

V nácviku mluvení převažuje nácvik dialogu nad monologem. Studenti mají odpovědět na otázky, tvořit podobný dialog, mají se ptát kolegy na informace a doplnit podle nich tabulku. Při nácviku produkce mají vyprávět (Co jste dělal, když jste byl malý? Kam pojedete na dovolenou?), porovnat obrázky a říci, jaký dům si asi David koupí.

Texty, které jsou zařazené v lekci, jsou dialogické. Jejich téma odpovídá tématům lekcí (1. díl: seznámení, rodina a profese, telefonní dialogy, Kdy se potkáme?, V restauraci, Co jsi dělal včera? Místa, Orientace, Plánování času, Cestování, U lékaře). K dialogům se vztahují úkoly na práci s textem. Studenti mají odpovědět na otázky

zjišťující porozumění textu, mají rozhodnout o pravdivosti tvrzení. Na konci každé lekce je ještě zařazen komiks, jehož téma odpovídá tématu lekce (Ája a její rodina, Ája a Vánoce, Ája a Pája v restauraci, Jája a Pája jedou na dovolenou, Pája v nemocnici). Ke komiksům se dále nevztahují žádné úkoly. Na konci 1. dílu učebnice je také velmi krátký monologický text - Tatínek vypráví, co dělal, když byl malý. Studenti mají srovnat jeho vyprávění s obrázky a rozhodnout, jestli je pravdivé.

Psaní se v učebnici téměř nenacvičuje. Studenti mají pouze doplňovat dialogy, napsat dialog a v druhém díle mají napsat inzerát.

Učebnice reflektuje spisovnou hovorovou češtinu.

HEJTMÁNKOVÁ, J. *Czech for Foreigners I*. Karviná : Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné, 2007. ISBN 978-80-7248-004-3.

cílová skupina	zahraniční studenti ekonomických předmětů přijíždějící do ČR na jeden semestr, začátečníci
zprostředkovací jazyk	angličtina
	překlady slovíček, zadání cvičení, vysvětlení, porovnání češtiny s angličtinou
	bez jazykových mutací
vizuální stránka	černobílá, malé obrázky k tématům lekcí
struktura učebnice	lekce 1 - 10
	Jednotlivé lekce nemají pravidelnou/jednotnou strukturu. V každé lekci jsou však obsažena tato témata/druhy cvičení: procvičení výslovnosti, komunikační situace (dialogy, kom. cvičení), gramatika, slovíčka. Gramatika je potlačena na minimum.
	podle komunikační situace
zvukový materiál	bez zvukového materiálu
metodická příručka	bez metodické příručky

Výslovnost, pravopis a česká abeceda jsou vysvětleny hned v první lekci, ve které jsou také cvičení k procvičení výslovnosti. Na začátku každé další lekce je také zařazeno cvičení k procvičení výslovnosti.

V učebnici jsou texty určené k poslechu a zařazen je také poslech s porozuměním. Texty jsou pravděpodobně určeny ke čtení učitelem. Studenti mají podle poslechu doplnit dialog, poslouchat dialog a zaznamenat informace do tabulky

V učebnici je mnoho krátkých cvičení k procvičení mluvení. Studenti mají sestavit dialog, předvést dialog, zahrát situaci z restaurace.

V učebnici převažují dialogické texty. Tyto texty seznamují studenty s komunikačními situacemi, ve kterých se mohou v každodenním životě ocitnout (seznámení, ptaní se na cestu, na nádraží, v knihovně, v restauraci, na univerzitě, v obchodě). V učebnici jsou také krátké monologické texty určené ke čtení. Tyto texty mají stejná témata jako dialogické texty v lekci. Všechny texty v učebnici jsou uměle vytvořené. S některými texty (dialogickými i monologickými) se také dále pracuje. Studenti mají doplnit tabulku podle informací v textu, odpovědět na otázky k textu.

Souvislý písemný projev se v učebnici nenacvičuje. Písemnou podobu češtiny si studenti mohou procvičit pouze v gramatických a některých překladových cvičeních.

Učebnice reflektuje spisovnou hovorovou češtinu. Při výkladu gramatiky je však někde upozorněno na nespisovné tvary slov (jsi - seš, nejsi - nejseš). V některých dialozích se objevují hovorové tvary (taky, děkuju, jo).

ŠTINDL, O. *Easy Czech Elementary*. Praha : Akronym, 2008. ISBN 978-80-254-1060-8.

cílová skupina	samouci i studenti v kurzu, začátečníci
zprostředkovací jazyk	angličtina
	vysvětlující texty, zadání cvičení, překlady slovíček
	bez jazykových mutací
vizuální stránka	barevné obrázky i fotografie k textům a cvičením
	vysvětlení a gramatiky v barevných rámečcích
struktura učebnice	úvodní fonetická lekce, lekce 1- 12, doplňkové materiály k lekcím (pro práci ve dvojicích), rejstřík lingvistických termínů, přehled gramatiky, slovníček
	Struktura lekcí není stejná, v lekcích jsou však v různém pořadí tyto oddíly: gramatika, slovíčka, komunikace, poslech, čtení, psaní, výslovnost, cvičení. Některé oddíly se mohou v lekci vyskytnout vícekrát a v každé lekci nemusí být zařazeny všechny oddíly. Na konci lekce je shrnutí gramatiky a slovníček.
	podle tématu
zvukový materiál	poslechové CD
metodická příručka	bez metodické příručky, návod k práci s učebnicí v předmluvě

Výslovnost v češtině je vysvětlena hned v úvodní lekci, jsou v ní zařazena také cvičení k procvičení výslovnosti a je v ní využit i poslechový materiál (opakování po poslechu). V každé lekci pak je cvičení k procvičení výslovnosti s využitím poslechového materiálu.

V učebnici je věnováno mnoho prostoru nácviku poslechu a poslouchání CD je zapojeno ve všech oddílech lekcí. Na CD jsou namluvené dialogy a jiné texty. Správnost vyplnění gramatických cvičení si studenti také často kontrolují poslechem z CD. V lekcích je také poslech s porozuměním. Studenti mají podle poslechu odpovědět na otázky, doplnit vynechaná místa v textu, namalovat obrázek, vybrat správnou odpověď, seřadit fráze podle slyšeného textu. Poslechové texty jsou monologické i dialogické a vždy se týkají tématu lekce.

Cílem každé lekce je naučit studenty komunikovat o ústředním tématu lekce (seznamování, věci, místa, každodenní život, jídlo a pití, práce, cestování, rodina). Oddíl Komunikace (v učebnici Communication) zahrnuje fráze, dialogy a mluvní cvičení. V tomto oddíle se studenti učí komunikovat v běžných situacích, které také tematicky odpovídají tématu lekce. V učebnici se nacvičuje produkce (popsání obrázků; odpovídání na otázky; sdělení, co se studentům líbí) i interakce (utvoření dialogu, rozhovor s kolegou ve třídě).

V učebnici je mnoho dialogických textů, které přibližují studentům komunikační situace (v obchodě, v restauraci, blahopřání, na návštěvě, v taxíku). V učebnici jsou také krátké monologické texty, které se, stejně jako monologické texty, týkají tématu lekce (Představení se, Co jedí Češi? Jak jezdí Dan do školy? Typický pracovní den. Mirek mluví o své rodině. Kam pojedeme na dovolenou). S těmito texty se také dál pracuje. Studenti mají podle textu rozhodnout, jestli jsou výroky týkající se textu pravdivé, odpovídat na otázky k textu). Pouze tři texty seznamují studenty s realitami o České republice (Český král Karel IV., Praha, Barbora Kodetová).

Při nácviku psaní mají studenti většinou vytvořit podobný text jako v lekci a na stejné téma (vaše stravovací návyky, napsání pohlednic, dopis, napsání povídky o vašem městě nebo hlavním městě). Písemná podoba češtiny se procvičuje také v překladových cvičeních.

Učebnice reflektuje spisovnou hovorovou češtinu. Hovorové tvary slov se objevují pouze v telefonní konverzaci (cestuju).

MROVĚCOVÁ, L. *Čeština pro rusky mluvící*. Brno : Computer press, 2009. ISBN 978-80-251-1992-1.

cílová skupina	cizinci z Ruska, Ukrajiny, Běloruska a dalších států SNS, začátečníci
zprostředkovací jazyk	ruština
	překlady slovíček a fází, zadání cvičení, vysvětlení, porovnávání češtiny s ruštinou
	bez jazykových mutací
vizuální stránka	červeno-černobílá, černobílé obrázky
	červené nadpisy, zvýraznění zadání cvičení růžovými rámečky
struktura učebnice	lekce 1 - 10, slovník, přehled gramatiky v tabulkách, doplňující cvičení
	obsah lekce, frazeologie, dialogy, slovní zásoba, text, práce s textem, gramatika, cvičení
	podle komunikační situace
zvukový materiál	CD s fonetickými cvičeními, frazeologismy, dialogy a poslechovými texty
metodická příručka	bez metodické příručky

České výslovnosti, abecedě a pravopisu je věnována první lekce, která také obsahuje cvičení k procvičení výslovnosti.

K učebnici existuje poslechové CD. Jsou na něm namluvené fráze, dialogy, slovní zásoba a text ke každé lekci. V učebnici však není poslech s porozuměním.

V učebnici jsou zahrnuta cvičení k procvičení mluvení. Nacvičuje se produkce i interakce a jejich poměr je přibližně vyrovnaný. Studenti mají odpovídat na otázky, vyprávět, tvořit dialogy, vyjádřit svůj názor, jmenovat historické památky v jejich městě, říci, co rádi jedí.

V každé lekci je několik dialogů, které odpovídají tématům lekce (Seznámení, Představení se, Potřebuji informace, Rychlé občerstvení, Procházka českými městy, V restauraci, Nákupy). Dialogy (moji příbuzní, na nádraží, Kde je nemocnice?, v lékárně, v bance, na poště, v kavárně nad mapou Prahy, v Českém Krumlově, v potravinách) mají studentům přiblížit reálné komunikační situace. Studenti se mají dialogy naučit zpaměti a upravit je pro vlastní potřebu. Dialogické texty v učebnici převažují, reflektují současnou situaci (zboží, mluvu) a jsou aktuální.

Monologické texty také tematicky odpovídají lekcím (Banky v ČR, Pošty v ČR). Některé texty také seznamují studenty s realitami o České republice (Nad mapou českých

měst, Česká kuchyně má staletou tradici). S monologickými texty se také dále pracuje. Studenti mají odpovědět na otázky, které ověřují porozumění textu. Texty v lekcích jsou uměle vytvořené. V oddíle doplňující cvičení jsou také monologické texty o zajímavých místech vhodných pro výlety.

Psaní se v učebnici procvičuje v překladových cvičeních, učebnice však obsahuje několik úkolů, ve kterých si studenti mohou procvičit písemný projev (sestavení návodu k telefonování, sestavení jídelního lístku vaší národní kuchyně).

- norma: 2 možnosti – miluji/u, moravismy: Co rádi jíte na snídani, na oběd, na večeři. Ale není nikde vysvětlen nebo přímo ukázán rozdíl mezi spisovnou a nespisovnou češtinou.

Učebnice češtiny pro děti

CEJNAROVÁ, I.; KOTYKOVÁ, S.; KINKALOVÁ, J. *Čeština pro malé cizince*. 1. a 2. díl. Praha : Euromedia Group, 2005. ISBN 80-242-1215-3 (1. díl), 80-242-1501-2 (2. díl).

cílová skupina	děti cizinci mladšího školního věku, začátečníci
zprostředkovací jazyk	bez zprostředkovacího jazyka
vizuální stránka	barevná, mnoho obrázků, obrázky k vybarvení, prostor k malování
	barevné odlišení: 1. rody - mužský modře, ženský červeně, střední zeleně; 2. množné číslo fialově; 3. zápor (ne) žlutě
struktura učebnice	Každý díl má 12 lekcí (oddílů).
	1. díl: obrázek s textem (popis obrázku), slovíčka, fráze, písnička/básnička; 2. díl: obrázek s textem, text ke čtení, slovíčka, básnička/písnička, přílohy: jídelní lístek, slovesa, přísloví
	podle tématu – 1. díl: Paul a Jana jdou do školy; 2. díl:
zvukový materiál	bez zvukového materiálu, předpoklad mluveného projevu učitele
metodická příručka	bez metodické příručky

V učebnici není představena česká abeceda ani výslovnost v češtině. K učebnici neexistuje poslechový materiál a u textů ani obrázků nejsou značky, které by označovaly, že jsou k poslechu.

První díl je zaměřen na osvojení slovní zásoby a základních frází v situacích a oblastech, se kterými se dítě setkává v běžném životě a ve škole (škola, rodina, barvy, počítáme, zvířata, ovoce a zelenina, jídlo a pití, hračky, moje tělo, oblečení, v zoo, výlet).

Děti si osvojují fráze a slovíčka přirozenou cestou – opakováním, říkadly, písničkami a malováním.

V druhém díle jsou děti v jednotlivých lekcích provázeny školním rokem podle měsíců a událostí v nich (září – škola, říjen – pouštění draků, prosinec – Vánoce, leden – sněh, březen – jaro + Velikonoce, červenec a srpen – prázdniny).

V lekcích v druhém díle jsou delší texty ke čtení. Na začátku učebnice jde pouze o jednoduché věty a jednoduché věty s krátkými odpověďmi. Postupně jsou v pokročilejších lekcích zařazeny krátké popisné texty nebo vyprávění. Tyto texty vždy odpovídají tématu lekce. Jsou k nim také zařazeny úkoly zjišťující porozumění textu (odpovídání na otázky k textu).

Mluvní cvičení nejsou v učebnici zařazena. Děti mají pouze odpovědět na otázky k textu, nebo na otázky podle sebe - Řekni, co máš rád k večeři.

Psaní se v učebnici také v některých úkolech procvičuje. Děti mají v některých cvičeních písemně odpovědět na otázky k textu, doplnit slova do vět podle obrázku, doplnit rozhovor. Na konci učebnice mají také napsat, co mají rády k snídani.

Učebnice reflektuje hovorovou češtinu. Nespisovné tvary slov se objevují v písničkách – brambory pečený a maštěný.

HASILOVÁ, H. *Pozor, začínáme! : Čeština pro děti / Tschechisch für Kinder*. 1. a 2. díl. Praha : Fortuna, 2006. ISBN 80-7168-971-8.

cílová skupina	děti cizinci, 1. díl pro předškolní děti/1. třída, 2. díl pro mladší školní děti
zprostředkovací jazyk	němčina v 2. díle, 1. díl bez zprostředkovacího jazyka
	překlady zadání, frází, slov bez jazykových mutací
vizuální stránka	barevná, mnoho obrázků a omalovánek
	Texty jsou psány velkým písmem, všechna písmena jsou velká tiskací.
struktura učebnice	podle tématu: 1. díl: podle věcí denní potřeby, každodenních situací, událostí v roce; 2. díl: podle každodenních situací, událostí v roce, vyjadřování jazykových funkcí
zvukový materiál	bez zvukového materiálu, předpoklad mluveného projevu učitele
metodická příručka	bez metodické příručky

V prvním díle učebnice není žádný text, jsou v ní pouze obrázky. Učebnice připomíná omalovánky pro malé děti. Mohla by být audioorálním kurzem pro děti, ve

kterém se za ústního projevu učitele a opakování seznamují se světem kolem sebe – věcmi denní potřeby, každodenními situacemi, zvířaty, pohádkami a událostmi v roce. Témata jednotlivých lekcí jsou: zvířata (domácí, v zoo), rodina, město, pokoj, potraviny, věci ve školní tašce, hudební nástroje, tělo, hračky, počasí, oblečení, pohádky (vyobrazené postavy z pohádek), roční období, narozeniny, Velikonoce, Vánoce, Mikuláš. Na konci učebnice se s obrázky také zapojují slovesa (Co dělá Petra?), místa (Kde?), vlastnosti (Jaký?).

Druhý díl učebnice je pro straší děti. V tomto díle děti malují a vybarvují, ale také píší a čtou slova, krátké věty a rozhovory. Děti se také hned na začátku učebnice seznamují s abecedou a učí se psát. Děti se učí základním frázím a rozhovorům potřebným v každodenním životě (Jak se máš? Kde bydlíš? Moje rodina. Narozeniny + přání k nim, V obchodě. Nakupuju.), seznamují se také se slovesy mít/nemít, mít rád/nemít rád, být, děkuju, prosím.

V učebnici jsou dva delší texty s úkolem ověřující porozumění textu. Děti mají vybrat správnou možnost podle textu (Kamarádka se jmenuje – Pixa/Dixa), rozhodnout o pravdivosti tvrzení podle textu (Maminka a Tereška prostírají stůl), doplnit vynechaná slova/repliky v rozhovorech a doplnit popisy k obrázkům. V učebnici jsou také zařazené dvě písničky (Martinka má narozeniny, Ráda, ráda).

Učebnice reflektuje hlavně spisovnou hovorovou češtinu. Objevují se pouze hovorové tvary sloves (děkuju, maluju).

3.2.8 Reedice

Některé učebnice, které vyšly v reedicích, byly upraveny. V této kapitole uvádím změny, ke kterým při úpravách některých učebnic došlo.

CHVÁTAL, S.; NOVOSAD, J. *Čeština pro cizince : Nástavbový kurs pro technické obory, texty a cvičení*. Praha : SPN, 1974.

V roce 1983 a 1984 vyšla přepracovaná a zredukovaná verze učebnice (KOPŘIVOVÁ, H.; NOVOSAD, J. *Čeština pro cizince : Nástavbový kurs – směr technický*. Praha : SPN, 1983.).

Počet textů v lekci byl zredukován na jeden a vtipy, citáty a písňe za některými texty, které jsou v učebnici z roku 1974, již nebyly zařazeny. Většina původních témat textů byla zachována, texty byly pouze přepracovány s ohledem na nové poznatky (Stavebnictví a stavební materiály). Několik textů bylo zařazeno nově (Mostní stavby, Elektronika a její využití v počítačích). Také v tomto upraveném vydání je většina cvičení lexikálních a gramatických, za každým textem jsou přidány pouze otázky ověřující porozumění textu.

Cvičení k nácviku souvislého písemného projevu nejsou zařazena. Studenti procvičují pouze písemnou podobu jazyka při psaní diktátů. V učebnici z roku 1974 se studenti ještě učili psát konspekt a kompozici.

V učebnici jsou odkazy na Nástavbový kurs gramatiky Karly Hronové⁴⁵.

HRONOVÁ, K.; TURZÍKOVÁ, M. *Čeština pro cizince, Základní kurs*. 1. 2. 3 díl. Praha : SPN, 1983.

Na základě této učebnice vyšla v devadesátých letech učebnice HRONOVÁ, K.; TURZÍKOVÁ, M. *Čeština pro cizince*. Plzeň : Fraus, 1998. ISBN 80-7238-028-1. Tato nová učebnice zahrnuje všechny tři díly učebnice z osmdesátých let i s audioorálním kurzem, který je zařazen na konci učebnice jako samostatný oddíl. V nové učebnici z devadesátých let je stejná struktura lekcí, pouze je v každé z nich ještě slovníček. Také některé texty byly upraveny. Došlo k odstranění tendenčního zabarvení textů. U původního textu Po vzniku světové socialistické soustavy byl jen změněn název na Po druhé světové válce, jinak text zůstal bez změny. Některé další texty byly upraveny, ale témata nových textů jsou stejné s tématy původních textů. Původní text Vznik světové socialistické

---

⁴⁵ HRONOVÁ, K. *Čeština pro cizince : Nástavbový kurs – Gramatika*. Praha : SPN, 1974 (2. vydání: 1976).

soustavy byl nahrazen textem Evropa ve 20. století a původní text Socialistický způsob života byl nahrazen textem Změní se člověk?

V učebnici Hronová, K.; Turzíková, M.: *Čeština pro cizince*. Fraus, Plzeň 1998 jsou na rozdíl od původní učebnice barevné obrázky a její součástí je také česko-anglicko-francouzsko-španělský slovník a pomocný slovník terminologický.

Po roce 2000 vyšla učebnice HRONOVÁ, K.; HRON, J. *Čeština pro cizince H+H*. Praha : Didakta, 2008. ISBN 978-80-254-2295-3, která vychází z učebnice Hronová, K.; Turzíková, M.: *Čeština pro cizince*. Fraus, Plzeň 1998. V učebnici *Čeština pro cizince H+H* je použita angličtina jako zprostředkovací jazyk. Do angličtiny jsou přeložena slovíčka a zadání cvičení. Struktura lekce se nemění.

V učebnici *Čeština pro cizince H+H* došla k dalším změnám v textech. Témata textů se však opět nemění (např. Původní text Kulturní život je v nové učebnici změněn na dialog). Názvy textů jsou v některých případech změněny tak, aby zněly aktuálněji (Původní název textu Problémy rozvojových zemí byl změněn na název Svět na prahu třetího tisíciletí.) Pouze několik málo textů bylo zcela změněno (Text Průmysl byl nahrazen textem O Českém průmyslu. Text O Exkurzi byl nahrazen textem V Technickém muzeu). V učebnici *Čeština pro cizince H+H* také přibyly úkoly k textu a úkoly k nácviku mluvení.

K učebnici bylo vydáno také poslechové CD s namluvenými texty. Audioorální kurz vyšel samostatně (HRONOVÁ, K. *Čeština pro cizince - Ahoj, jak se máš?*. Praha : Didakta, 2009. ISBN 978-80-254-3660-8.).

Učebnice *Čeština pro cizince H+H* je rozdělena na dvě části podle evropského referenčního rámce pro jazyky. Úrovně A1-A2 odpovídají lekce 1-17 a úroveň B1 lekce 18-25. V učebnici jsou také zařazeny tyto přílohy: výslovnost a pravopis, adjektiva posesivní, zájmeno týž/tentýž, zájmena a adverbia neurčitá, obecná čeština, přehled českých předložek a spojek, česko-anglický slovník.

ČERMÁK, F., et al. *A Course of Czech Language = Základní učebnice češtiny*. I. – V. díl. Praha : Univerzita Karlova, 1984.

V roce 1993 byla tato učebnice opět vydána ve dvou dílech pod názvem Czech - A multi-level course for advanced learners I, II. Masarykova univerzita, Brno 1993. První díl učebnice (ČERMÁK, F., et al. *Czech - A multi-level course for advanced learners I*. Brno : Masarykova univerzita, 1993. ISBN 80-210-0769-9.) obsahuje první tři díly předchozího

vydání učebnice – kurzy a cvičení. Druhý díl (ČERMÁK, F., et al. *Czech - A multi-level course for advanced learners II*. Brno : Masarykova univerzita, 1993. ISBN 80-210-0770-2.) obsahuje čtvrtý a pátý díl předchozího vydání učebnice. V tomto novém dvoudílném vydání proběhly pouze malé změny v čítance. Některé texty byly nahrazeny jinými (Američan v Londýně, Historický odkaz první ČSR, Cesta k obnově československé demokracie).

ČECHOVÁ, E.; TRABELSIOVÁ, H.; PUTZ, H. *Wollen Sie tschechisch sprechen? Tschechisch für Anfänger = Chcete mluvit česky?*. Česká Lípa : E. Čechová, 1992. ISBN 80-901119-0-4.

Tato učebnice vyšla v přepracovaném vydání v roce 2002 (ČECHOVÁ, E.; TRABELSIOVÁ, H.; PUTZ, H. *Wollen Sie tschechisch sprechen? Tschechisch für Anfänger = Chcete mluvit česky?*. Česká Lípa : E. Čechová, 1992. ISBN 80-902165-9-5). K přepracovanému vydání této učebnice vyšlo také poslechové CD, na kterém jsou namluvené všechny texty. V učebnici však stále není poslech s porozuměním.

Některé texty v druhém vydání učebnice jsou upravené. Jsou modernější, aktuálnější (jídelní lístek, platba platební kartou), některé texty nahrazeny aktuálnějšími (U počítače). Celkově je však změn v učebnici velmi málo.

CONFORTIOVÁ, H.; KREJČOVÁ, M. *Mluvíme česky (Základní učebnice pro krátkodobé kursy)*. Praha : Ústav jazykové a odborné přípravy zahraničních studentů Univerzity Karlovy, 1992. ISBN 80-7066-584-X (2.vydání: 1996. ISBN 80-7184-242-7).

Druhé vydání je doplněno podtextovými česko-anglickými slovníčky, textem na konci lekcí ke čtení se slovníkem a česko-anglickým a česko-německým slovníčkem na konci učebnice.

3.3 Vývojové linie

3.3.1 Cílová skupina

Ve čtyřicátých letech vyšla pouze jedna učebnice češtiny a byla určena pro samouky. Většina učebnic vydaných v padesátých letech byla určena pro začátečníky ovládající zprostředkovací jazyk (němčinu, angličtinu, ruštinu a maďarštinu). Pouze jedna učebnice byla určena pro samouky a jedna pro zahraniční studenty českých vysokých škol. V šedesátých letech začíná vznikat více učebnic pro budoucí studenty - cizince na českých vysokých školách. Nově vychází první učebnice pro studenty konkrétního oboru (Štědroňová, 1962) a pro studenty připravující se pro výkon povolání (Tahal, Hrodková, 1968). V šedesátých letech také vzniká první jazyková mutace učebnice (Šára, Šárová, Bytel, 1964). Tato učebnice vyšla prvně zpracovaná pro anglicky mluvící cizince a později vznikly její mutace pro španělsky (Bytel, 1965) a francouzsky (Vlasák, et. al, 1964) mluvící cizince. Stejně jako v padesátých letech jsou také v šedesátých letech všechny učebnice zpracovány pomocí zprostředkovacích jazyků, nově se objevuje učebnice pro francouzsky a vietnamsky mluvící cizince.

V sedmdesátých letech začínají vycházet učebnice zpracované bez zprostředkovacího jazyka (Hronová, Flíčková, Oherová 1972; Confortiová, 1972; Holub 1973). Novou cílovou skupinou jsou účastníci Letní školy slovanských studií (Porák, 1973), která obnovila svou pravidelnou činnost v roce 1959, a pokročilí studenti češtiny studující konkrétní obory (Vanclová, Kácovská, 1974; Chvátal, Novosad, 1974).

Novou cílovou skupinou osmdesátých let jsou posluchači francouzských vysokých škol (Man, 1982) a účastníci kurzů češtiny vypsaných Ústavem Slovanských studií na FF UK (Čermák, 1984). V osmdesátých letech je také největší produkce učebnic určených pro pokročilé studenty češtiny studující konkrétní obory. Vznikají učebnice pro studenty VŠCHT, ČVUT, VUT, společenských, chemických, technických a matematicko-fyzikálních oborů (např. Hronová, Turzíková, 1988). Většina učebnic v tomto období je zpracována bez užití zprostředkovacího jazyka a byl vydán stejný počet učebnic pro začátečníky a pro pokročilé.

V devadesátých letech začínají vznikat učebnice pro intenzivní a krátkodobé kurzy (Confortiová, Krejčová, 1992; Parolková, Nováková, 1992). Novou cílovou skupinou jsou také němečtí studenti filologie (Ostmeyrová, Ostmeyer, Bytel, 1991) a arabsky mluvící studenti (Bahbouch, 1997). Dále vycházejí učebnice pro pokročilé studenty češtiny

studující konkrétní obory. V devadesátých letech také vyšla učebnice s největším počtem jazykových mutací (Čechová, Trabelsiová, 1992). Počet učebnic určených pro začátečníky a pokročilé je vyrovnaný.

Po roce 2000 začínají vznikat učebnice pro dvě nové cílové skupiny uživatelů. Jsou to učebnice pro žadatele o mezinárodní ochranu (Holá, 2007; Rešková, Pintarová, 2008a,b; Štindlová, 2008) a pro děti (Hasilová, 2006; Cejnarová, Kotyková, Kinkalová, 2004, 2005). Převažují učebnice určené začátečníkům a učebnice zpracované bez zprostředkovacího jazyka nebo s využitím angličtiny jako zprostředkovacího jazyka. V poslední době vycházejí také učebnice, které jsou zpracovány podle tzv. referenčních úrovní, které vymezují úroveň zběhlosti v cizím jazyce, podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky. (Cvejnová, 2008; Holá, 2006; Štindl, 2008).

Do 70. let vycházejí pouze učebnice zpracované pomocí zprostředkovacích jazyků. Jiří Hlavsa (1965, 65) uvádí, že do Československa přicházelo velké množství studentů z Afriky, jižní Ameriky a Asie a že se při výuce těchto studentů dala použít angličtina, francouzština nebo španělština jako zprostředkovací jazyk. Pocházeli totiž z bývalých koloniálních zemí a jeden z těchto jazyků byl buď jejich mateřským jazykem, nebo vyučovacím jazykem ve škole, nebo cizím jazykem, kterým se tito studenti dorozuměli. Využití těchto jazyků jako jazyků zprostředkovacích můžeme spatřit v učebnici pro anglicky mluvící studenty (Šára, Šárová, Bytel, 1964), ke které vznikly jazykové mutace pro španělsky (Bytel, 1965) a francouzsky (Vlasák, et al., 1964) mluvící studenty. O tom, že tito studenti přicházeli do Československa studovat převážně medicínu a technické obory, jak píše J. Hlavsa (1965, 65), svědčí vydání první učebnice pro studenty konkrétního oboru – lékařství (Štědroňová, 1962). Ze strany zahraničních studentů byl pravděpodobně největší zájem o studium technických oborů, mezi učebnicemi pro pokročilé studenty konkrétních oborů představují právě učebnice pro studenty technických oborů nejpočetnější skupinu. Jsou určeny pro studenty VŠCHT, různých oborů ČVUT, VUT a matematicko-fyzikálních oborů.

Do Československa přicházeli na základě mezivládních dohod také skupiny cizinců označované, jako zahraniční pracují. Právě pro ně je určena učebnice češtiny pro Vietnamce připravující se pro výkon povolání. (Tahal, Hrodková, 1968) První vietnamská skupina přijela do Československa v roce 1967. (S. Brouček, 2008)

Kvůli přílivu studentů z různých zemí, kteří neznali zprostředkovací jazyky, bylo nutné vytvořit učebnice bez zprostředkovacího jazyka (K. Hronová, 2009, 10). Čeština se tak stala nejen jazykem vyučováním, ale také jazykem, ve kterém se vyučuje. První

takovou učebnicí je učebnice Čeština pro cizince, Základní kurs I-III (Hronová, Flíčková, Oherová 1972) a další učebnice bez zprostředkovacího jazyka následovaly.

Po revoluci v roce 1989 začali do Československa a později do České republiky přijíždět zahraniční studenti také na kratší studijní pobyty. Vyšly tedy také učebnice určené pro intenzivní a krátkodobé kurzy (Confortiová, Krejčová, 1992; Parolková, 1992). Jak zmiňuje M. Hrdlička (2009, 9), v České republice jsou mezi zájemci o český jazyk také uprchlíci a jejich děti, byly tedy zpracovány učebnice určené žadatelům o mezinárodní azyl (Štindlová, 2008a,b; Holá, et al., 2007; Rešková, Pintarová, 2008a,b).

3.3.2 Vizuální stránka

Od padesátých let, ve kterých vznikl lektorát češtiny pro cizince, vycházejí učebnice v podobě skript psaných na stroji určené pro uživatele připravující se ke studiu na českých vysokých školách a pro zahraniční studenty českých vysokých škol. Poslední taková učebnice vyšla v 90. letech.

Vizuální stránka učebnic se mění velmi málo. Velká většina učebnic je černobílá. Barevné učebnice jsou vydávány až po roce 2000. Jsou v nich barevně odlišené lekce (Holá, 2006), barevné obrázky nebo fotografie (Štindl, 2008) a barevně odlišené rody podstatných jmen (Holá, 2004). Velmi barevné jsou učebnice češtiny pro děti, ve kterých je mnoho obrázků a omalovánek (Hasilová, 2006; Cejnarová, Kotyková, Kinkalová, 2004, 2005).

Velká většina učebnic češtiny pro cizince vydaných před rokem 1989 byla určena pro vysokoškolské studenty nebo pro studenty připravující se ke studiu na vysoké škole. Učebnice byly černobílé a psané na stroji. Pravděpodobně byla velmi důležitá jejich cenová dostupnost. Učebnice vydané barevně by byly dražší, a proto by mohly být pro některé studenty nedostupné.

Také v současné době je barevných učebnic poměrně málo. Při porovnání učebnic češtiny pro cizince s dostupnými učebnicemi jiných cizích jazyků, např. angličtiny, je patrné, že i barevné učebnice češtiny pro cizince nedosahují takové grafické úrovně zpracování, jako některé zahraniční učebnice. Ty jsou však dražší. Příčina černobílého vydávání většiny učebnic češtiny pro cizince je pravděpodobně především v jejich ceně.

3.3.3 Struktura lekcí

Tradiční struktura lekce s mírnými obměnami převažuje v učebnicích až do osmdesátých let. V padesátých letech se této tradiční struktuře vymyká pouze učebnice Teach Yourself Czech (Rowland, Lee, 1959) a v šedesátých letech učebnice pro německé posluchače lékařských fakult (Štědroňová, 1962), která není členěna na lekce. Tradiční struktura lekce se však objevuje i v učebnicích vydaných po roce 2000 (Hansch-Šabršulová, 2007).

V sedmdesátých a osmdesátých letech v učebnicích stále převažuje tradiční struktura lekce, začínají se však také objevovat učebnice, ve kterých nemají lekce pravidelnou strukturu. V učebnici češtiny na základě ruštiny (Porák, 1973) je v lekcích různý počet textů. Jinde se v lekcích se opakují stejné oddíly (slovíčka, text, gramatika, cvičení), ale jejich pořadí a počet v lekcích je různý (Liste, 1980; Amorová, 1993; Štindl, 2008). V učebnici Wollen Sie tschechisch sprechen? Tschechisch für Anfänger = Chcete mluvit česky? (Čechová, Trabelsiová 1992) je v jednotlivých lekcích různý počet gramatických oddílů, za kterými následují také cvičení. V části se cvičeními jsou také někdy zařazeny další texty.

Někteří autoři také dělí lekce v učebnici na oddíly (Bischofová, Hasil, 1997; Confortiová, Cvejnová, Čadská 2003; Cvejnová, 2008). Největší množství učebnic s nepravidelnou strukturou lekcí se objevuje po roce 2000.

3.3.4 Sylabus

Až do šedesátých let jsou učebnice koncipovány podle gramatického sylabu. V sedmdesátých letech se začínají objevovat učebnice koncipované podle tématu (tematického sylabu), např. Učebnice češtiny na základě ruštiny (Porák, 1973). Také nástavbové kurzy jsou koncipovány podle tématu, protože jejich studenti mají specifické komunikační potřeby – osvojování si příslušné slovní zásoby, frazeologie (Vanclová, Kácovská, 1974). Koncipování sylabu učebnic podle gramatiky a tématu přetrvává i v osmdesátých letech.

V devadesátých letech se kromě gramatického a tematického sylabu také začíná objevovat sylabus podle komunikační situace (Bednářová, Pintarová, 1995 a Amorová, 1993) a podle komunikační situace a jazykových funkcí (Roubalová, 1995). Totéž přetrvává po roce 2000, je však více učebnic koncipováno podle komunikační situace než

dříve (Cvejnová, 2008, Holá, 2006; Hejtmánková, 2007). Přesto převažují učebnice koncipované podle tematického sylabu.

V sedmdesátých letech dochází k pomalému odklonu od gramatického sylabu a k postupnému přecházení k sylabu, který více zohledňuje komunikaci. Může to souviset s komunikačně-pragmatickým obratem v jazykovědě, který se promítl i do lingvodidaktiky.

3.3.5 **Zvukový materiál**

První zvukový materiál se vyskytl v šedesátých letech k učebnici Učebnice češtiny pro Vietnamce I - III (Tahal, Hrodková, 1968). Na záznamu jsou pouze namluvené texty z učebnice a není tedy zařazen poslech s porozuměním.

V sedmdesátých letech se prvně objevuje audioorální kurz, který je součástí učebnice Čeština pro cizince, Základní kurs I – III (Hronová, Flíčková, Oherová, 1972). K tomuto kurzu také existuje zvukový materiál, k samotné učebnici však není. Zvukový materiál existuje také k audioorálním kurzům k dalším učebnicím, které vyšly v osmdesátých letech (Hronová, Turzíková, 1983; Doskočil, 1980). K učebnici Colloquial Czech (Naughton, 1987) také existuje zvukový záznam s namluvenými texty z učebnice.

V devadesátých letech je zvukový materiál zařazen k více učebnicím. Namluvené texty jsou k učebnicím Czech for you - Angličtina Expres (Kelly, 1993), Czech - a complete course for beginners (Short, 1994), Communicative Czech (Bednářová, Pintarová 1995). V učebnici Wollen Sie tschechisch sprechen? Tschechisch für Anfänger = Chcete mluvit česky? (Čechová, Trabelsiová, 1992) jsou zařazena cvičení, ve kterých mají studenti opakovat podle poslechu různé otázky a odpovědi.

V devadesátých letech se také poprvé a zatím naposledy k učebnici Čeština pro zahraniční studenty VŠCHT I, II (Havlíková, Nekvasilová, 1992, 1994) objevuje videonahrávka. Tato nahrávka slouží jako materiál pro poslechová cvičení.

První poslechová cvičení s porozuměním k zvukovému materiálu se také objevují v devadesátých letech v učebnicích Communicative Czech. Elementary Czech (Bednářová, Pintarová 1995) a Víťame vás! Ein Tschechischlehrwerk für Anfänger (Amorová, 1993).

Zvukový materiál je součástí většiny učebnic vydaných po roce 2000. Ve většině těchto učebnic je také zařazen poslech s porozuměním.

Když se objevily učebnice zpracované bez zprostředkovacího jazyka (Hronová, Flíčková, Oherová, 1972), čeština se stala nejen jazykem vyučovaným, ale také jazykem, ve kterém se vyučuje. V té době se objevil audioorální kurz, jehož cílem nebyl jen nácvik

výslovnosti. Posloužil také k tomu, aby se studenti naučili v co nejkratší době základnímu dorozumívání v češtině.

Využití zvukového materiálu ve výuce češtiny pro cizince souvisí s rozvojem audiovizuální techniky. První zvukové záznamy byly na magnetofonových páscích, později na audiokazetách, objevila se i videonahrávka a v současné době jsou využívána CD. Je však patrné, že přestože audiokazety byly dostupné, zvukový záznam přesto nebyl k mnoha učebnicím pořízen.

3.3.6 **Metodická příručka**

Metodických příruček k učebnicím češtiny pro cizince bylo a stále je velmi málo. Jestliže chce autor studentům nebo učitelům dát nějaké rady k práci s učebnicí, uvede je většinou v předmluvě. První metodická příručka vznikla k učebnici pro Vietnamce (Tahal, Hrodková, 1973). Byla vydána později než samotná učebnice, která vyšla v 60. letech.

Další metodická příručka byla vydána až k učebnici Česky v Česku I, II. (Štindlová, 2008a,b). V současné době existují také metodické příručky k učebnicím autorky Lídy Holé, které jsou k dispozici zdarma na internetu www.czechstepbystep.cz.

Nedostatek metodických příruček má pravděpodobně dva důvody. Prvním důvodem může být, že mnoho autorů učebnic češtiny pro cizince také vyučovali, tudíž metodickou příručku nepotřebovali (M. Sova, I. Lutterer, M. Šára, F. Čermák, J. Holub, J. Luttererová, J. Sedláková, J. Kuklík, V. Šustalová, A. Trnková, J. Porák, J. Hasil, A. Bytel A. Adamovičová, J. Bischofová, H. Confortiová, K. Hronová). Druhým důvodem je pravděpodobně to, že by si metodickou příručku z finančních důvodů koupil pouze málokdo.

3.3.7 **Texty**

Ve většině učebnic z padesátých let převažují monologické texty nad dialogickými. Pouze v učebnici Teach Yourself Czech (Rowland, Lee, 1959) a v učebnici ze čtyřicátých let Colloquial Czech, An Easy Course for Beginners (Schwarz, 1945) převažují dialogické texty. V šedesátých letech už je poměr mezi dialogickými a monologickými texty v učebnicích převážně vyrovnaný (Malíř, et al., 1961) a tento poměr mezi nimi pokračuje až do osmdesátých let, ve kterých se objevují první učebnice s převahou dialogických textů nad monologickými (Liste, 1980). V devadesátých letech začínají ve většině učebnic převažovat dialogické texty (Amorová, 1993; Rigo, 1991) a tento trend dále pokračuje i v učebnicích vydaných po roce 2000 (Cvejnová, 2008; Holá 2006; Štindl, 2008).

Monologické texty převažují v učebnicích pro studenty konkrétních oborů na vysokých školách (Čechová, 1990; Maršálová, 2001).

Dialogické texty většinou přibližují studentům komunikační situace. Ve straších učebnicích však převažují monologické texty, které seznamují studenty s reáliemi o Československu (Fritsch., Bauernöppel., Bielefeld 1951), některé texty mají také ideologickou tematiku (Sova, 1958). Zařazeny jsou také autentické texty, jde o úryvky z děl českých spisovatelů (Ševčenko, 1955). V šedesátých letech se poměr dialogických a monologických textů vyrovnává, jejich témata se však mění málo. Dál se objevují texty s reáliemi (Malíř, et al., 1961) a umělecké autentické texty (Fischer, 1963; Sova, 1961). Nově lze nalézt v učebnici Čeština pro cizince, Czech for English-Speaking Students (Šára, Šárová, Bytel, 1964) texty s všeobecně vzdělávací tematikou. Toto přetrvává i v sedmdesátých letech, ve kterých se ale také objevují publicistické autentické texty, například v učebnici Mluvíme česky (1,2,3). (Bauernöppel, Fritsch, 1971), v této učebnici se také objevují levicově orientované texty z krásné literatury.

V sedmdesátých letech se však začíná objevovat méně uměleckých textů, což pokračuje také v letech osmdesátých, ve kterých se dál objevují texty seznamující studenty s reáliemi a texty s všeobecně vzdělávací tematikou (Čermák, Holub, Hronek, Šára, 1984).

V devadesátých letech v učebnicích převažují dialogické texty, které studentům přibližují komunikační situace. Dialogické texty, které přibližují komunikační situace, jsou také prvně zařazeny v učebnicích pro pokročilé studenty konkrétních oborů (Nekvasilová, Havlínová 1992, 1994; Příbylová, 1994). V učebnicích se dál objevují texty seznamující studenty s reáliemi a autentické texty umělecké (Roubalová, 1995), publicistické a část kulturního programu (Amorová, 1993; Bischofová, 1997). Tyto tendence trvají i po roce 2000. Prvně se po roce 2000 objevuje v učebnici Holá, L.: Czech Express 1, 2. Akropolis, Praha 2006 v každé lekci komiksový příběh.

3.3.8 **Jazyková norma**

Učebnice ze čtyřicátých, padesátých let reflektují pouze spisovnou češtinu. Nespisovná čeština je reflektována prvně v šedesátých letech v učebnici Čeština pro cizince, Czech for English-Speaking Students I – IV (Šára, Šárová, Bytel, 1964). Je v ní poukázáno na rysy obecné češtiny v gramatice. Stejným způsobem je reflektována obecná čeština v učebnici Čeština pro cizince. Czech for English-speaking students (Šára, Šárová, Bytel, 1970). V sedmdesátých letech se v učebnici Učebnice češtiny na základě ruštiny (Porák, 1973) objevuje výklad o rysech obecné češtiny. Obecně české tvary slov se

objevují v některých textech v učebnici, studenti se také učí rozlišovat obecnou češtinu od spisovné češtiny. V osmdesátých letech je v některých učebnicích výklad o rysech obecné češtiny s ukázkou (Naughton, 1987; Landsman, Šípková 1989). V učebnici *A Course of Czech Language* = Základní učebnice češtiny I – V (Čermák, Holub, Hronek, Šára, 1984) je na rozdíl mezi spisovnou a obecnou češtinou upozorněno ve výkladech gramatiky.

V devadesátých letech reflektuje obecnou češtinu více učebnic. Ve většině těchto učebnic je výklad o rysech obecné češtiny, v některých je také ukázka textu v obecné češtině (Čechová, 1990; Rigo, 1991; Čechová, 1992; Bischofová, Hasil, 1997). V učebnici *Grundkurs Tschechisch*. (Ostmeyrová, Ostmeyer, Bytel, 1991) se objevují projevy obecné češtiny v gramatice i v lexiku a v učebnici *Mluvíme česky* (Confortiová, Krejčová, 1992) se objevují rysy obecné češtiny v gramatice v některých dialogických textech.

Obecnou češtinu reflektuje více učebnic vydaných po roce 2000. Objevuje se v textech a její projevy jsou v gramatice i v lexiku v těchto učebnicích: *Czech Step by Step – A Basic Course in the Czech Language for English Speaking* (Holá, 2000), *New Czech Step by Step* (Holá, 2004), *Česky v Česku I, II.* (Štindlová, 2008a,b), *Česky krok za krokem 2.* *Czech Step by Step* (Holá, Bořilová, 2009). V některých učebnicích je výklad o obecné češtině, v textech se objevují obecně české rysy hlavně v gramatice. Studenti se také učí rozlišovat spisovnou a obecnou češtinu (Holá, Bořilová, 2008; Froulíková, 2002). V učebnici *Brána jazyka českého otevřená. Intenzivní kurz pro mírně pokročilé na základě němčiny I, II.* (Hájková, 2007 b, Hasil, Hasilová, 2007) je obecná čeština v úryvcích z krásné literatury, ale obecně české tvary nejsou nijak objasněny. I mezi učebnicemi vydanými po roce 2000 jsou učebnice, které reflektují pouze spisovnou češtinu (Mrověcová, 2007; Hansch-Šabršulová, 2007; Confortiová, Cvejnová, Čadská, 2003a,b,c).

Již v padesátých letech bylo M. Sovovi jasné, že nelze studenty vyučovat pouze spisovnou češtinu (I. Lutterer, 1985, 31). Diskuze o obecné češtině přišla v šedesátých letech, ve kterých vyšla dříve zmíněná *Mluvnice současné češtiny* jako cizího jazyka, která využívá některé jazykové prostředky obecné češtiny. V některých učebnicích vydaných po roce 1962, ve kterém vyšla zmíněná *mluvnice*, je již nespisovná čeština reflektována. Zdá se však, že přístup k začlenění obecné češtiny do výuky češtiny jako cizího jazyka není jednotný. V některých učebnicích totiž není obecná čeština zohledněna vůbec, některé učebnice obsahují výklad o rysech obecné češtiny, v některých se rysy obecné češtiny objevují v textech a někde jsou poznámky k rysům obecné češtiny začleněny do výkladu gramatiky. Ve většině učebnic vydaných po roce 1989, je však obecná čeština nějakým z výše uvedených způsobů zohledněna.

Je překvapivé, že ve většině učebnic jsou zohledněny rysy obecné češtiny pouze v gramatice. Obecnou češtinu v lexiku reflektuje mnohem méně učebnic.

3.3.9 Vytváření jednotlivých řečových dovedností

3.3.9.1 Poslech s porozuměním

První zvukový záznam se objevuje v šedesátých letech k učebnici Učebnice češtiny pro Vietnamce I - III (Tahal, Hrodková, 1968). Jsou na něm namluvené texty z učebnice. V sedmdesátých letech se prvně objevuje poslechový materiál k výše zmíněným audioorálním kurzům. V některých učebnicích jsou však také zařazeny texty k poslechu, které má číst učitel (Širokova, 1973; Chvátal, Novosad, 1974; Masáková, Turzíková, 1975; Porák, 1978). V učebnici Čeština pro cizince. Nástavbový kurs pro technické obory, texty a cvičení. (Chvátal, Novosad, 1974) je také zařazen poslech s porozuměním. Poslech s porozuměním na základě textů čtených učitelem se dále objevuje v učebnicích také v osmdesátých letech.

V devadesátých letech se v učebnicích objevuje také poslech s porozuměním ze zvukového záznamu (Bednářová, Pintarová 1995; Amorová, 1993).

Po roce 2000 se objevuje poslech s porozuměním ve větším množství učebnic než v devadesátých letech (Cvejnová, 2008; Štindlová, et al., 2008 b; Holá, Bořilová, 2009, Holá 2006; Štindl, 2008).

3.3.9.2 Čtení s porozuměním

S texty se ve starších učebnicích pracuje velmi málo. Studenti mají pouze odpovědět na otázky ověřující porozumění textu. Toto přetrvává až do osmdesátých let, ve kterých se začínají objevovat také další úkoly k textům. Mnoho úkolů k textům se objevuje v učebnicích pro pokročilé studenty konkrétních oborů (Ostmeyrová, Trnková, 1985) a v učebnici A Course of Czech Language = Základní učebnice češtiny I – V (Čermák, Holub, Hronek, Šára, 1984).

V devadesátých letech jsou k textům ve všech učebnicích zařazeny otázky ověřující porozumění textu. V některých se však objevují také další úkoly k textům (Bednářová; Pintarová 1995; Amorová, 1993). Po roce 2000 se téměř ve všech učebnicích objevují různorodé úkoly k textu. Studenti mají rozhodnout o pravdivosti tvrzení, odpovědět na otázky, převyprávět text vlastními slovy, doplnit tabulku s informacemi (Cvejnová, 2008;

Štindlová, et al., 2008a,b; Holá, 2007; Rešková, Pintarová, 2008a,b; Holá; Bořilová, Praha 2009).

3.3.9.3 Mluvení

Při nácviku mluvení převládá v učebnicích až do šedesátých let nácvik produkce. Studenti mají většinou pouze odpovědět na otázky nebo odpovědět na otázky k textu (Fritsch, Bauernöppel, Bielefeld, 1951). V několika učebnicích se také objevují další úkoly k nácviku produkce, ve kterých mají studenti také převyprávět text vlastními slovy (Sova, 1958). V některých učebnicích, které vyšly v šedesátých letech, se také začínají objevovat cvičení k nácviku interakce (Sova, 1961; Šára, Šárová, Bytel, 1964). V sedmdesátých letech a osmdesátých letech v učebnicích stále převládá nácvik produkce, v některých učebnicích je však rovnoměrně zastoupen nácvik produkce a interakce (Masáková, Turzíková, 1978).

V devadesátých letech stále ještě mírně převažují učebnice, ve kterých se nacvičuje hlavně produkce (Čechová, 1990; Roubalová, 1995; Čechová, 1992). V některých učebnicích se nacvičuje rovnoměrně produkce i interakce (Amorová, 1993) a v některých se nacvičuje převážně interakce (Parolková; Nováková, 1992; Bednářová; Pintarová M.: 1995).

Po roce 2000 je přibližně vyrovnaný počet učebnic, ve kterých převažuje nácvik produkce (Holá, 2000; Hansch-Šabršulová, 2007; Cvejnová, 2008; Confortiová 2003), a učebnic, ve kterých se nacvičuje produkce a interakce rovnoměrně nebo převažuje interakce (Štindlová, et al., 2008a,b; Mrověcová, 2009; Holá, 2006; Hejtmánková, 2007). Nově se objevuje učebnice, ve které převažuje nácvik vyjadřování jazykových funkcí (Confortiová, Praha 2003).

3.3.9.4 Psaní

Psaní se ve starších učebnicích nacvičuje pouze v překladových cvičeních. Překladová cvičení jsou doplněna psaním pozdravu, blahopřání, jednoduchého dopisu a vyplněním formuláře v učebnici *Češskij jazyk: Učebnik dlja načinajuščich*. (Malíř, et al., 1961).

V sedmdesátých letech se psaní v učebnicích stále nacvičuje málo. V některých učebnicích však studenti také nacvičují psaní zprávy, životopisu a dopisu (Bauernöppel, 1971; Hronová 1972), což pokračuje i v osmdesátých letech (Čermák; Holub; Hronek, Šára, 1984). V učebnicích češtiny pro pokročilé studenty konkrétních oborů mají studenti

psát kompozice a konspekty k textům (Chvátal; Novosad, 1974), tyto úkoly k nácviku psaní v těchto učebnicích pokračují také v osmdesátých letech (Ostmeyrová, Trnková, 1985).

Také v devadesátých letech mají studenti psát kompozice (Parolková, Nováková, 1992; Kyseláková, et al., 1993). Studenti se dále učí vyplnit podací lístek, napsat telegram, pohled, dopis a životopis (Bednářová, Pintarová 1995; Hasil., Hasilová, 1995; Čechová, Trabelsiová, 1992). V některých učebnicích pro pokročilé studenty se také objevují výklady o stylu. V učebnicích češtiny pro studenty konkrétních oborů je oddíl nazvaný praktická stylistika/písemný styk. Tyto oddíly seznamují studenty s texty, které by mohli v budoucnu potřebovat také vytvořit. V oddíle jsou příklady textů s úkoly (úřední i soukromá korespondence, odborný styl). V učebnici Čeština pro středně a více pokročilé (Bischofová, Hasil, 1997) jsou představeny jednotlivé funkční styly.

V učebnicích vydaných po roce 2000 je většinou nácviku psaní věnováno více prostoru. Studenti se učí psát inzerát, dopis, recept, esej, kompozice, pozvánku (Confortiová, Cvejnová, Čadská 2003; Holá, Bořilová, 2009). Studenti se také učí vyplnit formulář, složenku a podací lístek v učebnici Česky krok za krokem 2 (Holá, Bořilová, 2009). V některých učebnicích se však písemný projev nenacvičuje (Holá, 2006; Hejtmánková, 2007).

V oblasti vytváření jednotlivých řečových dovedností lze vidět posun směrem ke komunikační metodě. Starší učebnice byly koncipovány podle filologického modelu výuky cizím jazykům. Důraz byl kladen hlavně na gramatiku (převážně morfologii) a texty v učebnicích sloužily převážně k výkladu gramatiky. V sedmdesátých letech dvacátého století dochází ke komunikačně-pragmatickému obratu v jazykovědě. Pozornost jazykovědců se obrací k problematice komunikace. Komunikačně-pragmatický obrat se odrazil i v didaktice cizích jazyků. (M. Hrdlička, 2006, 280)

Jedním z charakteristických rysů komunikační metody je „*souborné a v ideálním případě rovnocenné utváření všech čtyř základních řečových dovedností (mluvená a psaná komunikace, poslech a četba)*“. (Hrdlička, 2006, 281)

V sedmdesátých letech se v učebnicích prvně objevuje poslech s porozuměním. Postupem času je poslech s porozuměním zařazován do stále většího počtu učebnic. V nácviku poslechu s porozuměním vidím posun k praktičnosti a užitečnosti, která je také jedním ze znaků komunikační metody. (M. Hrdlička, 2006, 281). Při komunikaci totiž nestačí pouze vyslechnout projev, důležité je mu porozumět.

Porozumění čtenému textu se téměř ve všech učebnicích ověřuje otázkami k textu. Další úkoly, které ověřují porozumění textu, se objevují až v osmdesátých letech. Také při čtení nestačí pouze přečíst text, důležité je hlavně porozumění. V oblasti ověřování porozumění čtenému textu došlo tedy k rozpracování způsobů tohoto ověřování.

Také v oblasti mluvení lze zaznamenat posun. Ve starších učebnicích převládal nácvik produkce. Postupně se však v učebnicích stále častěji objevoval také nácvik interakce, který je podle mého názoru velmi důležitý pro každodenní komunikaci mezi lidmi. V nácviku interakce vidím také posun k praktičnosti a užitečnosti. Psaní se ve starších učebnicích nacvičovalo velmi málo, šlo v souladu s filologickým modelem výuky převážně o překladová cvičení. V některých učebnicích se však objevuje nácvik písemných projevů užitečných v běžném životě (zpráva, pozdrav, blahopřání, zpráva, životopis, dopis). Nejvíce prostoru nácviku psaní je věnováno v učebnicích pro pokročilé studenty konkrétních oborů. Tito studenti mají specifické jazykové potřeby, které se odvíjejí od studia na vysoké škole. Musejí být schopni skládat písemné zkoušky, psát si zápisy z přednášek, psát seminární práce a měli by si také osvojit jazykové prostředky úřední korespondence.

4. ZÁVĚR

Tato práce poskytuje poměrně široký pohled na učebnice českého jazyka pro cizince.

V teoretické části je pojednáno o oboru čeština pro cizince z historického hlediska. Dotkla jsem se vzniku lektorátu češtiny pro cizince na a později samostatné katedry češtiny pro cizince na FF UK. Zmínila jsem se také o založení a zrušení Univerzity 17. listopadu i o vzniku vědeckých pracovišť, která fungují dodnes – Ústav bohemistických studií (dříve Ústav slovanských studií) na FF UK a Ústav jazykové a odborné přípravy UK. Neopomněla jsem ani Letní školu slovanských studií. Pokusila jsem se také nastínit problémy, které museli vyučující řešit. Počátky výuky češtiny jako cizího jazyka nebyly snadné. Vyučující se potýkali s absencí učebnic i lingvodidaktických metod výuky. Sami se museli naučit přímé metodě, když se setkali se studenty, kteří neznali zprostředkovací jazyky. Postupně vznikly různé učebnice, které byly ověřovány v praxi.

Důležitým mezníkem jsou šedesátá léta. V šedesátých letech opět vyvstala otázka, kterou se již v padesátých letech zabýval Miloš Sova. Byla to otázka obecné češtiny ve výuce češtiny jako cizího jazyka. Významným počinem byla Mluvnice současné češtiny jako cizího jazyka, ve které se projevuje přístup k popisu češtiny jako k jazyku nematěřskému. Mluvnice využívá některých obecně českých jevů pro zjednodušení gramatiky a stala se pomůckou pro učitele při vypracovávání učebních textů.

V sedmdesátých letech se před vyučujícími opět objevil problém se studenty neznalých zprostředkovacích jazyků. Nebylo tedy možné využít při výuce žádného jiného jazyka než češtiny. Začaly vznikat učebnice češtiny pro cizince zpracované bez zprostředkovacích jazyků. Některým z nich předcházela úvodní audioorální kurz, který řešil problematiku nácviku zvukové stránky češtiny a nutnost rychlého zvládnutí jednoduché komunikace v češtině.

Změny ve výuce češtiny pro cizince přišly také po sametové revoluci v roce 1989. Do Československa začalo přijíždět mnoho cizinců. Nebyli to jen turisté, byli to také zahraniční studenti přijíždějící na krátkodobé i dlouhodobé pobyty, lidé, kteří chtěli v Československu (později v České republice) pracovat a žít. Začali také přicházet uprchlíci. Tito všichni měli zájem o výuku češtiny jako cizího jazyka. V současné době se výuka češtiny jako cizího jazyka vedle státních institucí a vědeckých pracovišť (Ústav bohemistických studií UK, Státní jazyková škola a další) rozvíjí i v soukromém sektoru. Ve velmi krátké době vzniklo mnoho soukromých jazykových škol a institucí, které nabízejí výuku češtiny jako cizího jazyka.

V druhé podkapitole jsou vymezené učební texty, kterými se ve své práci zabývám. Velmi důležitou částí teoretického oddílu mé diplomové práce je kapitola o kritériích hodnocení učebnic. Jsou v ní stanovena kritéria, podle kterých jsem postupovala při své další práci. V závěru teoretické části jsem vymezila několik pojmů, které se v mé práci dále objevují.

Během vlastního výzkumu jsem prošla všechny učebnice češtiny pro cizince dostupné v Národní knihovně České republiky a podle kritérií stanovených v teoretické části práce jsem učebnice hodnotila a vytvářela o nich záznamy. Učebnice a záznamy o nich jsem následně seřadila podle roku jejich vydání a rozdělila do kapitol podle let, ve kterých vyšly, aby byly lépe patrné vývojové linie. Po rozdělení učebnic do podkapitol a jejich seřazení, jsem ještě vytvořila charakteristiku jednotlivých období, kterou jsem připojila na začátek každé podkapitoly. Cílem výzkumné části práce bylo vytvořit přehled produkce učebnic s charakteristikami jednotlivých období. Tento cíl se podařilo splnit.

V poslední kapitole výzkumné části práce jsem identifikovala vývojové linie v učebnicích češtiny pro cizince podle kritérií stanovených v teoretické části práce. Potvrdila se hypotéza, že počet učebnic postupně narůstá. Pouze v osmdesátých letech nastal malý pokles produkce proti letům sedmdesátým. Dále se potvrdila hypotéza, že starší učebnice byly koncipovány hlavně podle gramatického sylabu. Učebnice koncipované podle jiného než gramatického sylabu se objevují až v sedmdesátých letech. V současné době však převažují učebnice koncipované podle tematického sylabu, na rozdíl od hypotézy, podle které mají převažovat učebnice koncipované podle komunikační situace. Nepotvrdila se také hypotéza, že nespisovná čeština je v učebnicích reflektována zejména v lexiku. Objevují se sice učebnice, ve kterých je nespisovná čeština reflektována i v lexiku, ale výrazně převažují učebnice, které ji reflektují pouze v gramatice.

Cílová skupina, pro kterou jsou učebnice zpracovávány, odráží společenskou situaci v Československu (později v České republice) a národnostní složení zahraničních studentů češtiny. Autoři učebnic reagovali na příliv studentů z Afriky, jižní Ameriky a Asie učebnicemi zpracovanými pomocí jim srozumitelných zprostředkovacích jazyků. Taktéž vznikají učebnice pro zahraniční pracující z Vietnamu a pro pokročilé studenty češtiny konkrétních oborů. Až v sedmdesátých letech vznikla první učebnice zpracovaná bez zprostředkovacího jazyka, protože studenti neznali tyto jazyky. Po revoluci v roce 1989 vzrostl počet zájemců o studium češtiny jako cizího jazyka. Zvýšil se také počet učebnic a vzrostla nabídka kurzů češtiny jako cizího jazyka, které jsou nabízeny i soukromými subjekty. Objevili se uprchlíci, pro které již byly také napsány učebnice.

Na výuce řečových dovedností, textech a sylabu je patrný postupný odklon od filologického modelu výuky cizím jazykům a příklon ke komunikační metodě. Postupem času byl do většiny učebnic začleněn nácvik všech řečových dovedností. Některé starší učebnice některé z těchto dovedností opomíjely (psaní, mluvení). Příklon ke komunikační metodě je vidět také v praktičnosti cvičení i textů. Při nácviku mluvení se častěji nacvičují dialogy v běžných situacích a častěji se objevují dialogické texty, které studentům přibližují komunikační situace. Také při nácviku psaní se uplatňují slohové postupy, které mohou studenti použít v běžném životě nebo při studiu. U poslechu a čtení s porozuměním dochází k rozšíření typů úkolů ověřujících právě porozumění. To je u receptivních řečových dovedností, kterými čtení a poslech jsou, velmi důležité.

Téměř žádné změny nejsou v oblasti metodických příruček. Od roku 1945 byly vydány jen ke dvěma učebnicím. Moderní doba však také přinesla metodické příručky dostupné zdarma na internetu.

Zvukové záznamy jdou ruku v ruce s vývojem moderní techniky. Je však zřejmé, že i dnes, kdy je velmi snadný přístup k různým zvukovým nosičům, se vyskytují učebnice, ke kterým neexistuje zvukový materiál. Příčinou může být cenová dostupnost učebnic bez zvukového materiálu.

V otázce pozice obecné češtiny při výuce češtiny jako cizího jazyka byla klíčová šedesátá léta, ve kterých byla vypracována výše zmíněná Mluvnice současné češtiny jako cizího jazyka. V této mluvnici jsou využity také některé prostředky obecné češtiny. Od šedesátých let pak vycházejí učebnice, které nějakým způsobem reflektují nespisovnou češtinu. Pojetí obecné češtiny ve výuce cizího jazyka však pravděpodobně není jednotné. V některých učebnicích není obecná čeština zohledněna vůbec a v těch, ve kterých zohledněna je, se liší její zpracování a pojetí.

Přínosem celé práce je ucelený přehled o učebnicích češtiny pro cizince vydaných po druhé světové válce a jejich proměnách. Nejvýznamnější je pravděpodobně identifikace vývojových linií a jejich propojení s vývojem oboru čeština pro cizince.

Diplomovou práci by bylo možné ještě rozšířit o studium a analýzu gramatiky a lexika v učebnicích. Bylo by také možné více se věnovat autorům učebnic. Vzhledem k rozsahu diplomové práce to však nebylo možné.

LITERATURA

AV ČR. Ústav pro jazyk český. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. Praha : Academia, 2001. ISBN 80-200-0493-9.

BROUČEK, S. *Ministerstvo vnitra ČR - Azyl a migrace : K některým otázkám migrace na území České republiky po druhé světové válce* [online]. 2008 [cit. 2010-06-18]. Dostupné z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/azyl/integrace2/nks01/>>.

ČECHOVÁ, M.; STYBLÍK, V. *Didaktika češtiny*. Praha : SPN, 1989. ISBN 80-04-22439-3.

HARMER, J. *The Practice of English Language Teaching*. New York : Longman Inc., 1990. ISBN 0-582-74612-4.

HASIL, J. Čeština jako cizí jazyk na přelomu tisíciletí. *Český jazyk a literatura*. 1999-2000, 50, č. 9-10, s. 248-252. ISSN 0009-0786.

HASIL, J. Jubilejní rok 2007 aneb Ohlédnutí za šedesátiletou historií výuky češtiny pro cizince na UK FF v Praze. In *Přednášky z 51. běhu Letní školy slovanských studií*. Praha : FF UK, 2008. s. 200 – 212. ISBN 978-80-86642-47-3.

HENDRICH, J. *Didaktika cizích jazyků*. Praha : SPN, 1988.

HLAVSA, Z. O češtině jako o jazyku cizím. *Naše řeč*. 1965, 48, č. 2, s. 65-73.

HRDLÍČKA, M. K vybraným aspektům češtiny jako cizího jazyka v nové geopolitické situaci. In *Sborník asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka 2003-2005*. Praha : Akropolis, 2005. s. 9-13. ISBN 978-80-86903-15-6.

HRDLÍČKA, M. K pojmům komunikační metoda a komunikativnost v oblasti češtiny jako cizího jazyka. In *Přednáška z XLIX. běhu Letní školy slovanských studií*. Praha : FFUK, 2006. s. 278-283. ISBN 80-86644-5.

HRONOVÁ, K. Malé ohlédnutí do minulosti a vymezení tématu. In *Čeština jako cizí jazyk – Vstupní kurs a základní gramatika*. 2. vydání, Praha : Didakta, 2009. s. 9 – 13. ISBN 978-80-254-5194-6.

KUKLÍK, J. Letní škola slovanských studií na prahu druhého padesátiletí. In *Čeština jako cizí jazyk V. – Materiály z V. mezinárodního symposia o češtině jako cizím jazyku*. Praha : FF UK, 2008. s. 129 – 140. ISBN 978-80-73-08-230-7.

LUTTERER, I. K minulosti výuky češtiny jako cizího jazyka. In *Čeština jako cizí jazyk I. – Materiály z první metodologické konference Ústavu slovanských studií filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze*. Praha : UK, 1985. s. 31– 32.

PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2001. ISBN 80-7178-579-2.

ŠÁRA, M Učíme se češtině - proměna představ o jazykové kompetenci. In *Přednášky z XLII. běhu Letní školy slovanských studií : 1. díl: Přednášky z jazykovědy*. Praha : FFUK, 1999. s. 99-107. ISBN 80-85899-68-X.

VEJVODA, E. Počátky hromadného vyučování češtiny pro cizince. In *Čeština jako cizí jazyka I. – Materiály z první metodologické konference Ústavu slovanských studií filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze*. Praha : UK, 1985. s. 33 - 37.

Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna [online]. [cit. 2010-05-16]. Zákonné opatření předsednictva České národní rady o zrušení University 17. listopadu v Praze. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/eknih/1971cnr/tisky/t0081_00.htm>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky [online]. 2006 [cit. 2010-06-16]. Referenční úrovně pro češtinu jako cizí jazyk. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/referencni-urovne-pro-cestinu-jako-cizi-jazyk>>.

Učebnice češtiny pro cizince

ADAMCOVÁ, L. *Jazyk český, Učebnice pro zahraniční posluchače VUT*. Brno : Ediční středisko VUT, 1982.

AMOROVÁ, V. *Vítáme vás! Ein Tschechischlehrwerk für Anfänger*. Regensburg : Max Huber Verlag, 1993. ISBN 3-19-005157-7.

BAHBOUCH, Ch. *Čeština pro Araby*. Praha : Dar Ibn Rushd, 1997. ISBN 80-901881-4-1.

BAUERNÖPPEL, J.; FRITSCH, H. *Mluvíme česky*. (1-3) díl. Berlín : Volk und Wissen, 1971.

BEDNÁŘOVÁ, I.; PINTAROVÁ, M. *Communicative Czech : Elementary Czech*. Praha : Ústav jazykové a odborné přípravy Univerzity Karlovy, 1995. ISBN 80-901947-2-9.

BISCHOFOVÁ, J., et al. *Čeština pro středně a více pokročilé*. Praha : Univerzita Karlova, 1997. ISBN 80-7184-465-9.

BISCHOFOVÁ, J., et al. *Pracovní sešit k učebnici Čeština pro středně a více pokročilé*. Praha : Karolinum, 1999. ISBN 80-7184-922-7.

BYTEL, A., et al. *Čeština pro cizince : El checo a base del espanol*. Praha : SPN, 1965.

BYTEL, A.; ŠÁRA, M.; ŠÁROVÁ, J. *Čeština pro cizince : El checo a base del espanol*. Praha : SPN, 1970.

BYTEL, A. *Čeština pro cizince, Nástavbový kurs pro chemiky a geology*. Praha : SPN, 1983.

CEJNAROVÁ, I.; KOTYKOVÁ, S.; KINKALOVÁ, J. *Čeština pro malé cizince*. 1. díl. Praha : Euromedia Group, 2005. ISBN 80-242-1215-3.

CEJNAROVÁ, I.; KOTYKOVÁ, S.; KINKALOVÁ, J. *Čeština pro malé cizince*. 2. díl. Praha : Euromedia Group, 2005. ISBN 80-242-1501-2.

CONFORTIOVÁ, H. *Čeština pro pokročilejší začátečníky*. Praha : Univerzita Karlova, 1972.

CONFORTIOVÁ, H., et al. *Češskij jazyk dlja ruskych*. Praha : SPN, 1976.

CONFORTIOVÁ, H.; KREJČOVÁ, M. *Mluvíme česky (Základní učebnice pro krátkodobé kursy)*. Praha : Ústav jazykové a odborné přípravy zahraničních studentů Univerzity Karlovy, 1992. ISBN 80-7066-584-X.

CONFORTIOVÁ, H.; TURZÍKOVÁ, M. *Čeština pro pokročilé*. Praha : Univerzita Karlova, 1993. ISBN 80-7184-037-8.

CONFORTIOVÁ, H.; CVEJNOVÁ, J.; ČADSKÁ, M. 2003a. *Učebnice češtiny pro výuku v zahraničí*. I. díl. Praha : Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0530-9.

CONFORTIOVÁ, H.; CVEJNOVÁ, J.; ČADSKÁ, M. 2003b. *Učebnice češtiny pro výuku v zahraničí*. II. díl. Praha : Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0560-0.

CONFORTIOVÁ, H.; CVEJNOVÁ, J.; ČADSKÁ, M. 2003c. *Učebnice češtiny pro výuku v zahraničí*. III. díl. Praha : Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0634-8.

CVEJNOVÁ, J. *Čeština pro cizince : Pracovní sešit k Základnímu kursu*. Praha : SPN, 1988.

CVEJNOVÁ, J. *Česky, prosím I : Učebnice češtiny pro cizince*. Praha : Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1577-6.

ČECHOVÁ, E. *Čeština pro cizince – směr ekonomický*. Praha : SPN, 1990. ISBN 80-7066-177-1.

ČECHOVÁ, E.; TRABELSIOVÁ, H.; PUTZ, H. *Chcete ještě lépe mluvit česky? 2. díl. Wollen Sie noch besser tschechisch sprechen? Do you want to speak even better Czech?*. Liberec : H. Putz, 1996. ISBN 80-901119-9-8.

ČECHOVÁ, E.; TRABELSIOVÁ, H.; PUTZ, H. *Wollen Sie tschechisch sprechen? Tschechisch für Anfänger = Chcete mluvit česky?*. Česká Lípa : E. Čechová, 1992. ISBN 80-901119-0-4.

ČERMÁK, F., et al. *A Course of Czech Language = Základní učebnice češtiny*. I. – V. díl. Praha : Univerzita Karlova, 1984.

ČERMÁK, F., et al. *Czech - A multi-level course for advanced learners I*. Brno : Masarykova univerzita, 1993. ISBN 80-210-0769-9.

ČERMÁK, F., et al. *Czech - A multi-level course for advanced learners II*. Brno : Masarykova univerzita, 1993. ISBN 80-210-0770-2.

DOSKOČIL, F., et al. *Český jazyk – audioorální a vizuální kurs*. Praha : SPN, 1979.

DOSKOČIL, F. *Český jazyk I, II pro přípravu zahraničních studentů ke studiu na středních odborných školách*. Praha : SPN, 1980.

DOSKOČIL, F.; KINTERA, V. *Obrazová příloha k učebnicím český jazyk (audioorální a vizuální kurs) a Český jazyka I pro přípravu zahraničních studentů ke studiu na středních odborných školách*. Praha : SPN, 1979.

DOSKOČIL, F.; TRNKOVÁ, O.; OSTMEYROVÁ, Z. *Socialistické Československo, učebnice pro přípravu zahraničních studentů ke studiu na středních odborných školách*. Praha : SPN, 1979.

FISCHER, R. *Wir lernen tschechisch sprechen*. Halle : Veb verlag Sprache und Literatur, 1963.

FRITSCH, H.; BAUERNÖPPEL, J.; BIELEFELD, B. *Čeština, Lehrbuch der tschechischen Sprache*. I-II díl. Berlin : Volk und Wissen Verlag, 1951.

FROULÍKOVÁ, L. *Adam a Eva v Českém ráji*. Praha : Academia, 2008. ISBN 978-80-200-1673-7.

FROULÍKOVÁ, L. *Zahrada českého jazyka : Čtyři roční období*. Praha : Academia, 2002. ISBN 80-200-1003-3.

HÁJKOVÁ, E. *Brána jazyka českého otevřená – česko-německý slovník*. Praha : Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1336-9.

HÁJKOVÁ, E. *Brána jazyka českého otevřená : Intenzivní kurz pro mírně pokročilé na základě němčiny I*. Praha : Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1333-8.

HANSCH-ŠABRŠULOVÁ, L. *Parler-tchéque – c'est possible!* Voznice : Leda, 2007. ISBN 978-80-7335-076-5.

HASIL, J.; HASILOVÁ, H. *Tschechisch für Anfänger : Čeština pro německy mluvící začátečníky*. Praha : ISV nakladatelství, 1995. ISBN 80-85866-08-0.

HASIL, J.; HASILOVÁ, H. *Brána jazyka českého otevřená : Intenzivní kurz pro mírně pokročilé na základě němčiny II*. Praha : Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1334-5.

HASILOVÁ, H. *Pozor, začínáme! : Čeština pro děti / Tschechisch für Kinder*. 1. a 2. díl. Praha : Fortuna, 2006. ISBN 80-7168-971-8.

HASILOVÁ, H.; HASIL, J.; ZIELINSKI, M. *Brána jazyka českého otevřená - gramatický přehled*. Praha : Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1335-2.

HEJTMÁNKOVÁ, J. *Czech for Foreigners I*. Karviná : Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné, 2007. ISBN 978-80-7248-004-3.

HEŘMAN, M. *Čeština pro zahraniční studenty na VŠCHT*. Praha : SNTL, 1980.

HOLÁ, L. *Czech Step by Step – A Basic Course in the Czech Language for English Speaking Foreigners*. Praha : Fragment, 2000. ISBN 80-7200-402-6.

HOLÁ, L. *New Czech Step by Step*. Praha : Akropolis, 2004. ISBN 80-903417-5-6.

HOLÁ, L. *Tschechisch Schritt für Schritt*. Praha : Akropolis, 2005. ISBN 80-86903-01-X.

- HOLÁ, L. *Czech Express*. 1. díl. Praha : Akropolis, 2006. ISBN 80-86903-17-6.
- HOLÁ, L. *Czech Express*. 2. díl. Praha : Akropolis, 2006. ISBN 80-86903-24-9.
- HOLÁ, L., et al. *První týdny s českým jazykem : Manuál 1 pro výuku češtiny žadatelů o mezinárodní ochranu*. Brno : Masarykova univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4517-0.
- HOLÁ, L.; BOŘILOVÁ, P. *Česky krok za krokem 2. Czech Step by Step. Tschechisch Schritt für Schritt. Češskij šag za šagom*. Praha : Akropolis, 2009. ISBN 978-80-86903-92-7
- HOLUB, J. *Czech for Beginners : A short elementary course for English-speaking students of the Summer School of Slavonic Studies*. Praha : SPN, 1978.
- HOLUB, J.; CONFORTIOVÁ, H. *Čeština pro mírně pokročilé*. Praha : Univerzita Karlova, 1973.
- HOLUB, J.; LUTTEREROVÁ, J. *Checo para principiantes : Un curso corto elemental para los estudiantes de habla española de la Escuela de verano de estudios eslavos*. Praha : SPN, 1983.
- HRONOVÁ, K.; FLÍČKOVÁ, K.; OHEROVÁ, J. *Čeština pro cizince, Základní kurs*. I – III díl. Praha : SPN, 1972.
- HRONOVÁ, K. 1974a. *Čeština pro cizince : Nástavbový kurs – Gramatika*. Praha : SPN, 1974.
- HRONOVÁ, K. 1974b. *Úvodní audioorální kurz češtiny pro výuku zahraničních studentů (text pro vyučující)*. Praha : SPN, 1974.
- HRONOVÁ, K.; TURZÍKOVÁ, M. *Čeština pro cizince, Základní kurs*. 1, a 2 díl. Praha : SPN, 1983.
- HRONOVÁ, K.; TURZÍKOVÁ, M. *Čeština pro cizince, Základní kurs*. 3 díl. Praha : SPN, 1987.
- HRONOVÁ, K.; TURZÍKOVÁ, M. *Čeština pro cizince : Nástavbový kurs – obory technické a matematicko-fyzikální*. Praha : SPN, 1988.
- HRONOVÁ, K.; TURZÍKOVÁ, M. *Čeština pro cizince*. Plzeň : Fraus, 1998. ISBN 80-7238-028-1.
- HRONOVÁ, K.; HRON, J. *Čeština pro cizince H+H*. Praha : Didakta, 2008. ISBN 978-80-254-2295-3.
- CHVÁTAL, S.; NOVOSAD, J. *Čeština pro cizince : Nástavbový kurs pro technické obory, texty a cvičení*. Praha : SPN, 1974.
- JANČÍK, J.; PAUL, H.; HRONOVÁ, K. *Ahoj! Mluvíte česky? Tschechisch für Anfänger*. Wien : Braumüller, 1992. ISBN 3-7003-0954-6.

JAROŠOVÁ, M.; SALZMANNOVÁ, E.; SRŠŇOVÁ, V. *Čeština pro zahraniční studenty stavební fakulty ČVUT*. Praha : Ediční středisko ČVUT, 1981.

JINDROVÁ, T.; JABŮRKOVÁ, V.; PŘIBYLOVÁ, K. *Čeština pro zahraniční studenty elektrotechnické fakulty ČVUT*. Praha : Ediční středisko ČVUT, 1976.

KELLY, M. *Czech for you*. Praha : Angličtina Expres, 1993.

KYSELÁKOVÁ, D., et al. *Čeština pro začátečníky : Czech for Beginners*. Brno : Masarykova Univerzita, 1993. ISBN 80-210-0729-X.

LANDSMAN, R.; ŠÍPKOVÁ, M. *Čeština pro cizince z germánské oblasti*. Brno : Univerzita J. E. Purkyně, 1989. ISBN 80-210-0008-2.

LISTE, H. *Taschenlehrbuch Tschechisch*. Leipzig : VEB Verlag Enzyklopädie, 1980.

LYER, S. *Manuel de Tchèque*. Praha : SPN, 1963.

MALÍŘ, F., et al. *Češšij jazyk : Učebnik dlja načínajuščich*. Praha : Svět sovětů, 1961.

MAN, O. *Initiation á la langue tchéque*. I, II díl. Praha : SPN, 1982.

MARŠÁLKOVÁ, J. *Čeština pro zahraniční posluchače VŠV*. Praha : SPN, 1990. ISBN 80-85114-37-2.

MASÁKOVÁ, M.; TURZÍKOVÁ, M. *Učebnice češtiny pro Vietnamce*. V., VI díl. Praha : SPN, 1975.

MROVĚCOVÁ, L. *Čeština I pro zahraniční studenty hovořící slovanskými jazyky*. Karviná : Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné, 2007. ISBN 978-80-7248-003-6.

MROVĚCOVÁ, L. *Čeština pro rusky mluvící*. Brno : Computer press, 2009. ISBN 978-80-251-1992-1.

NAUGHTON, J. D. *Colloquial Czech*. London : Routledge & Kegan Paul Ltd, 1987. ISBN 0-7102-0837-5.

NEKVASILOVÁ, J.; HAVLÍNOVÁ, J. *Čeština pro zahraniční studenty VŠCHT I*. Praha : VŠCHT, 1992. ISBN 80-7080-151-4.

NEKVASILOVÁ, J.; HAVLÍNOVÁ, J. *Čeština pro zahraniční studenty VŠCHT II*. Praha : VŠCHT, 1994. ISBN 80-7080-199-9.

NOVOSAD, J.; KOPŘIVOVÁ, H. *Čeština pro cizince : Nástavbový kurs – směr technický*. Praha : SPN, 1983.

NÝVLTOVÁ, D.; PINKOVÁ, J. *Česky v Česku I - pro studenty se znalostí ruštiny*. Praha : Akropolis, 2008. ISBN 978-80-86903-64-4.

OSTMEYROVÁ, Z.; OSTMEYER, J.; BYTEL, A. *Grundkurs Tschechisch*. Praha : Karolinum, 1991. ISBN 80-7066-425-8.

OSTMEYROVÁ, Z.; TRNKOVÁ, O.; VINOPALOVÁ, H. 1985a. *Čeština pro cizince nástavbový kurs – směr společenskovední*. Praha : SPN, 1985.

OSTMEYROVÁ, Z.; TRNKOVÁ, O.; VINOPALOVÁ, H. 1985b. *Čítanka k učebnici Čeština pro cizince nástavbový kurs – směr společenskovední*. Praha : SPN, 1985.

PAROLKOVÁ, O.; NOVÁKOVÁ, J. *Czech for Foreigners : My good Czech Companion*. Praha : O. Parolková, 1992. ISBN 80-901739-5-0.

PAROLKOVÁ, O. *Tschechisch für Deutschsprechende : mein bester tschechischer Kamerad*. Praha : Olga Parolková, 1994.

PAROLKOVÁ, O. *Czech for Foreigners II, Advanced Level, Tschechisch für Fortgeschrittene, Češskij jazyk dlja Russkich*. Praha : Bohemika, 1998. ISBN 80-901739-5-0.

PORÁK, J. *Učebnice češtiny na základě ruštiny*. Praha : Universita Karlova, 1973.

PORÁK, J. *Češskij jazyk*. Praha : SPN, 1978.

POŘÍZKOVÁ, K.; POLÁKOVÁ, P.; MAZAČOVÁ, L. *Chceme si porozumět a domluvit se : Manuál 2B pro výuku češtiny žadatelů o mezinárodní ochranu*. Brno : Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4563-7.

PŘIBYLOVÁ, K. *Čeština I pro zahraniční studenty elektrotechnické fakulty ČVUT*. Praha : ČVUT, 1994. ISBN 80-01-01120-8.

REMEDIOSOVÁ, H.; ČECHOVÁ, E.; PUTZ, H. *Do you want to speak czech? Wollen Sie tschechisch sprechen? Workbook, Volume 1, Arbeitsbuch zum 1. teil*. Liberec : Harry Putz, 2001. ISBN 80-902165-6-0.

REŠKOVÁ, I. 1999a. *Communicative Czech: Elementary Czech: Workbook*. Praha : Karolinum, 1999. ISBN 80-7184-712-7.

REŠKOVÁ, I. 1999b. *Communicative Czech: Intermediate Czech: Workbook*. Praha : Karolinum, 1999. ISBN 80-7184-713-5.

REŠKOVÁ, I.; PINTAROVÁ, M. *Communicative Czech : Intermediate Czech*. Brno : Vlastní náklad, 1996. ISBN 80-902180-9-1.

REŠKOVÁ, I.; PINTAROVÁ, M. *Chceme si porozumět a domluvit se : Manuál 2A pro výuku češtiny žadatelů o mezinárodní ochranu*. Brno : Masarykova univerzita, 2008 (a). ISBN 978-80-210-4562-0.

REŠKOVÁ, I.; PINTAROVÁ, M. *Připravujeme se na novou práci : Manuál 3 pro výuku češtiny žadatelů o mezinárodní ochranu*. Brno : Masarykova univerzita, 2008 (b). ISBN 978-80-210-4579-8.

RIGO, H. *Tschechisch praktisch 2 = Český jazyk prakticky 2*. České Budějovice : Verlag PHP, 1991. ISBN 80-901065-0-1.

ROUBALOVÁ, E. *Učíme se česky : učebnice češtiny pro cizince se stručným anglickým výkladem*. Praha : Karolinum, 1995. ISBN 80-7184-024-6.

ROUBALOVÁ, E. *Pracovní sešit k učebnici Učíme se česky*. 1. svazek . Praha : Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0631-3.

ROUBALOVÁ, E. *Pracovní sešit k učebnici Učíme se česky*. 2. svazek . Praha : Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0747-6.

ROUBALOVÁ, E. *Učíme se česky : učebnice češtiny pro cizince se stručným francouzským výkladem*. Praha : Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0943-6.

ROUBALOVÁ, E. *Učíme se česky: soubor testovacích cvičení*. Praha : Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1330-7.

ROWLAND, W.; LEE, Z. *Teach Yourself Czech*. London : The English Universities Press, 1959.

SEDLÁČKOVÁ, B. *Čeština pro cizince : Příprava ke studiu medicíny*. Praha : Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0394-2.

SHORT, D. *Czech - a complete course for beginners*. London : Hodder and Stoughton, 1994. ISBN 0-8442-3758-2.

SCHWARZ, J. *Colloquial Czech, An Easy Course for Beginners*. London : Routledge and Paul, 1945.

SIPOS, I.; BENA, L. *Cseh nyelvkönyv tafolyamok és magántanulók számára*. Budapest : Tankönyvkiadó, 1956.

SOVA, M. *Učebnice češtiny pro cizince*. 1,2 díl. Praha : SPN, 1958.

SOVA, M. *A Practical Czech Course for English-Speaking Students*. Praha : SPN, 1961.

ŠÁRA, M.; ŠÁROVÁ, J.; BYTEL, A. *Čeština pro cizince, Czech for English-Speaking Students*. I – IV. díl. Praha : SPN, 1964.

ŠEVČENKO, A. I.; ŠEVČENKO, V. S. *Učebnik češského jazyka*. Moskva : Izd. literatury na inostrannykh jazykakh, 1955.

ŠIROKOVA, A. G., et al. *Učebnik češského jazyka*. Moskva : Vyššaja škola, 1973.

ŠTĚDRŮNOVÁ, L. *Čeština pro německé posluchače lékařských fakult*. Praha : SPN, 1962.

ŠTINDL, O. *Easy Czech Elementary*. Praha : Akronym, 2008. ISBN 978-80-254-1060-8.

ŠTINDLOVÁ, B., et al. 2008a. *Česky v Česku*. I. díl. Praha : Akropolis, 2008. ISBN 978-80-86903-60-6.

ŠTINDLOVÁ, B., et al. 2008b. *Česky v Česku*. II. díl. Praha : Akropolis, 2008. ISBN 978-80-86903-62-0.

ŠTINDLOVÁ, B., et al. 2008c. *Česky v Česku I – manuál pro učitele*. Praha : Akropolis, 2008. ISBN 978-80-86903-61-3.

ŠTINDLOVÁ, B., et al. 2008d. *Česky v Česku II – manuál pro učitele*. Praha : Akropolis, 2008. ISBN 978-80-86903-63-7.

ŠUSTALOVÁ, V., et al. *Le tchéque pour débutants : Courá de base pour les étudiants d'expression française participant aux Cours d'Été pour les Spécialistes des Études Slaves*. Praha : Univerzita Karlova, 1984.

TAHAL, K.; HRODKOVÁ, M. *Učebnice češtiny pro Vietnamce*. I - III. díl. Praha : SPN, 1968.

TAHAL, K., et al. *Učebnice pro Vietnamce*. IV. díl. Praha : SPN, 1982.

VANCLOVÁ, L.; KÁCOVSKÁ, Z. *Čeština pro cizince : Nástavbový kurs – společenskovední obory, texty a cvičení*. Praha : SPN, 1974.

VLASÁK, V., et al. *Čeština pro cizince : Tchéque sur la base du français*. Praha : SPN, 1964.

VLASÁK, V.; ŠÁRA, M.; ŠÁROVÁ, J. *Čeština pro cizince : Le tchéque sur la base du français*. Praha : SPN, 1970.

RESUMÉ

Téma diplomové práce je *Proměny učebního textu v čase*. Cílem práce je identifikovat proměny v učebnicích češtiny pro cizince vydaných po roce 1945.

V teoretické části je nastíněna historie výuky češtiny jako cizího jazyka a je zde vymezeno, na jakých učebních textech bude proveden výzkum. Jsou v ní také stanovena kritéria, podle kterých budou hodnoceny jednotlivé učebnice.

Ve výzkumné části je objasněn systém hodnocení učebnic češtiny jako cizího jazyka. Dále následuje přehled produkce učebnic stanovených kritérií. Učebnice jsou seřazeny podle roku vydání a rozděleny do jednotlivých období (40. léta, 50. léta...). Ke každému období je ještě připojena jeho charakteristika. V poslední kapitole výzkumné části jsou identifikované vývojové linie podle dříve stanovených kritérií a jejich interpretace.

The topic of this diploma thesis is *Changes of textbooks in time*. The purpose of the thesis is to identify changes in Czech for foreigners textbooks published after 1945. The thesis consists of the theoretical part and the research part.

History of teaching Czech as a foreign language is presented in the theoretical part. There is also delimitation of the textbooks that will be included in the research. Textbooks are evaluated according to criteria that are laid down in the theoretical part as well.

The system of textbooks evaluation is described in the research part. A survey of evaluated textbooks (according to the criteria) follows. The textbooks are arranged in order of the year of issue and divided into subchapters (periods: 40s, 50s ...). Typical features of each period are also added in each subchapter. There are developmental change lines in the last chapter of the research part that are identified according to criteria laid down in the research part.

KLÍČOVÁ SLOVA

ČEŠTINA JAKO CIZÍ JAZYK, ČEŠTINA PRO CIZINCE, KRITÉRIA
HODNOCENÍ UČEBNIC, UČEBNICE ČEŠTINY, VÝVOJOVÉ LINIE